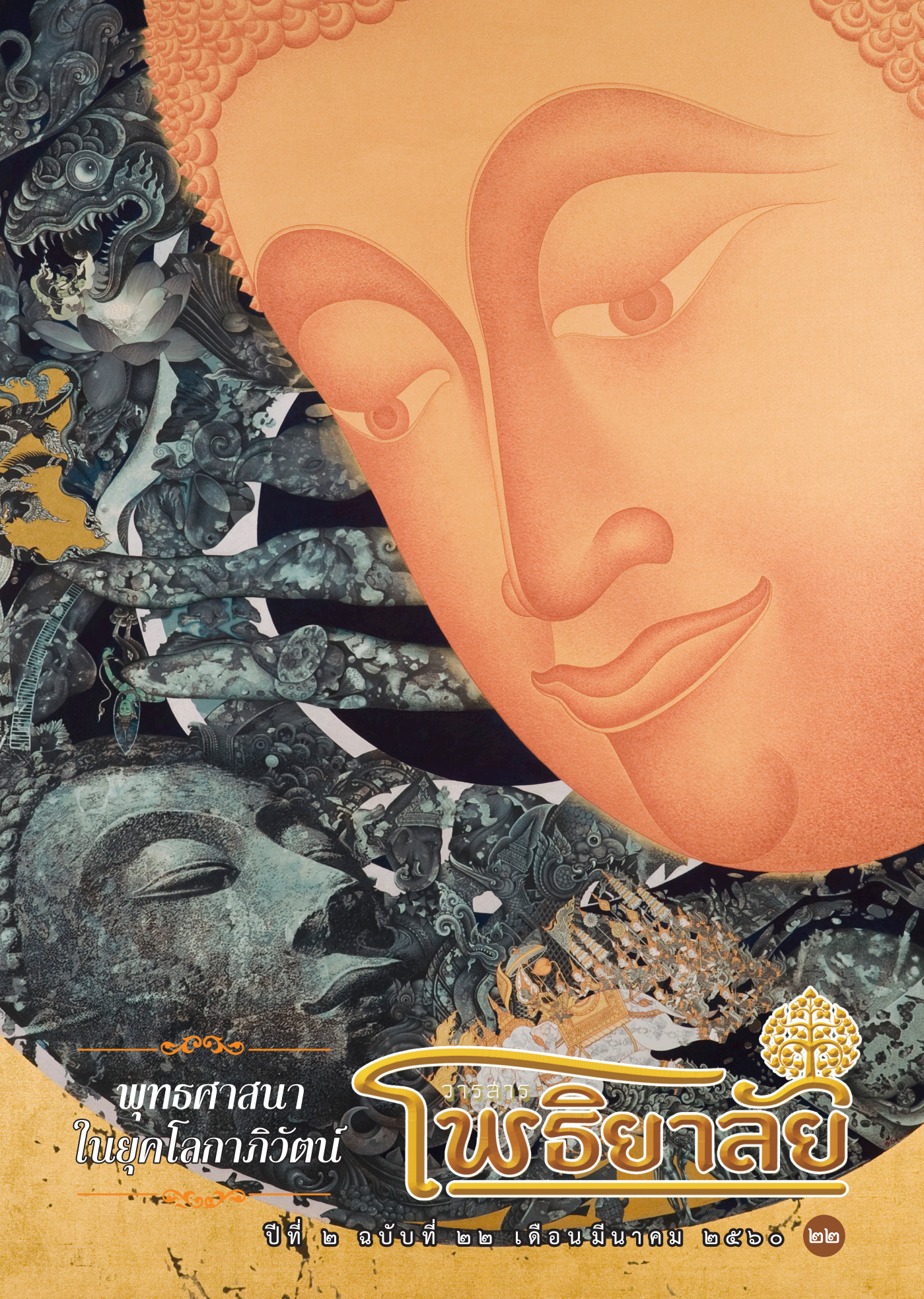

พุทธศาสนา
ในยุคโลกาภิวัตน์

วารสาร

โพธิยาลัย

ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒๒ เดือนมีนาคม ๒๕๖๐

๒๒

เปิดเล่ม

ฉบับที่ ๒๒ เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

วารสารโพธิyalาย ฉบับนี้ คณะผู้จัดทำเชื่อว่า ฉบับ “พุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์” ด้วยเหตุผลว่า โลกทุกวันนี้ดูเหมือนว่าจะเล็กลงไปทุกที การติดต่อสื่อสารถึงกันทำได้สะดวกง่ายดาย ดังนั้นการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้จึงเกิดขึ้นเป็นผลตามมา

ในอดีต ชาวโลกรู้จักพระพุทธศาสนาว่ามีกำเนิดในซีกโลกตะวันออก ในประเทศอินเดีย และพุทธศาสนาก็ได้แผ่ขยายไปยังดินแดนอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัชสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราช พระองค์ได้ส่งพระสมณทูตไปประกาศศาสนาถึง ๙ สาย พระโสมณะและพระอุตตระเป็นพระสมณทูตที่มาเผยแผ่ยังดินแดนสุวรรณภูมิ เป็นพุทธศาสนาแบบดั้งเดิม และประเทศไทยของเราได้รับอานิสงส์จากการเดินทางมาเผยแผ่พุทธศาสนาของพระสมณทูตทั้งสองท่าน ได้รักษารูปแบบดั้งเดิมนั้นสืบต่อมาจนถึงปัจจุบันเรียกว่าเป็น “เถรวาท”

ช่วงหลังพุทธกาลได้ไม่นานนัก ได้เกิดมิลัทธิใหม่ ที่เปลี่ยนแปลงคำสอนและระเบียบพิธีกรรมต่างๆ ไปจากหลักการแบบดั้งเดิม และได้แพร่หลายไปในหลายประเทศ เช่น ประเทศจีน ทิเบต ญี่ปุ่น และอีกหลายประเทศที่เกิดขึ้น โดยมีการเปลี่ยนแปลงพระวินัย และคำสอนบางอย่างตามคำสอนของอาจารย์รุ่นหลัง จึงได้ชื่อว่า “อาจารย์วาท” หรือ “มหายาน”

ชาวโลกรู้จักพุทธศาสนามหายานมากกว่าเถรวาท เพราะจากการเผยแผ่ไปสู่ซีกโลกตะวันตกโดยพระมหายาน เช่น พุทธศาสนาแบบทิเบตที่เรียกว่า “วัชรยาน” พระพุทธศาสนานิกายเซนจากประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นที่นิยมแพร่หลายมากในอเมริกา แม้แต่คนดังที่ได้ชื่อว่าเป็นหนึ่งในผู้ที่เปลี่ยนแปลงโลก อดีต CEO ของ Apple อย่าง สตีฟ จ๊อบส์ ก็นับถือพุทธศาสนานิกายเซน เขาได้นำปรัชญาของพระพุทธศาสนานิกายเซนมาใช้ในการทำงานของเขาอย่างมาก และประสบความสำเร็จอย่างสูง กลายเป็นบุคคลที่ดังที่สุดในโลกคนหนึ่งที่น่าถือพระพุทธศาสนา

ทางด้านพุทธเถรวาทในประเทศไทยก็มีผลงานโดดเด่นมากเช่นกัน จากการเผยแผ่ของพระราชสุเมธจารย์ (สุเมโธ ภิคุ) พระภิกษุชาวอเมริกัน ที่หลวงพ่อบุชา อาจารย์ของท่านได้ส่งท่านไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอังกฤษ ซึ่งท่านประสบความสำเร็จอย่างสูง มีผู้มาประกาศตนเป็นพุทธมามกะหลายหมื่นคน และได้มีการเปิดวัดสาขาอีกหลายแห่ง ทั้งใน

ประเทศอังกฤษเอง และในประเทศอื่นๆ เช่น สวิตเซอร์แลนด์ เป็นต้น แม้แต่ในนครรัฐวาติกัน ที่เป็นดินแดนของศาสนาคริสต์ นิกายคาทอลิกก็มีวัดพุทธเกิดขึ้นที่นั่น มีสาธุศิษย์และผู้ศรัทธามากมาย วารสารโพธิyalายได้รายงานเรื่องนี้ไว้แล้วในวารสารฉบับที่ ๑๔ (เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๙)

ปัจจุบันนี้พระพุทธศาสนากำลังเป็นที่สนใจของฝรั่งเป็นอย่างมาก ดังประสบการณ์ของท่านเจ้าคุณศากยวงศ์วิสุทธิ (อนิลมาน ธมมสากิโย) ที่รับเชิญไปสอนตามมหาวิทยาลัยชื่อดังในสหรัฐ ปรากฏว่ามีผู้มาขอลงทะเบียนเรียนกับท่านล้นหลาม แม้มหาวิทยาลัยแห่งนั้นเป็นคริสต์ แต่นักศึกษาก็สนใจอยากเรียนรู้พุทธศาสนา เมื่อได้เรียนแล้วก็นำไปบอกเล่าให้พ่อแม่ของตนฟัง ทั้งๆ ที่พ่อแม่ของตนก็ไม่ได้สนใจอยากเรียนรู้แต่เป็นพวกเขาที่อยากจะบอก อ่านรายละเอียดในเรื่องนี้ได้จากโพธิyalายฉบับนี้

มหาวิทยาลัยชั้นนำในสหรัฐ ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติทางจิตในทางพระพุทธศาสนา ถึงขนาดเปิดคอร์สสอนกันในระดับปริญญาโท ในภาควิชาฟิสิกส์ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด มหาวิทยาลัย MIT เป็นต้น นิตยสาร Time ยกย่องการฝึกวิปัสสนาในพุทธศาสนาว่า สามารถทำให้บรรลุดังปัญญาขั้นสูงสุด มีหลักฐานทางการแพทย์จากการสแกนสมอง พระสงฆ์ที่เข้ากรรมฐานด้วยเครื่องมือแพทย์ MRI และ EEG แล้วพบว่า คลื่นไฟฟ้าในสมองมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด ระหว่างคนฝึกจิตกับคนที่ไม่ได้ฝึกจิต และระหว่างคนที่ปฏิบัติกรรมฐานกับคนที่ไม่ปฏิบัติกรรมฐาน

ในสมองของมนุษย์มีคลื่นสมองซึ่งเป็นไฟฟ้าไหลเวียนอยู่ตลอดเวลา มีหลายระดับ ตั้งแต่ เดลต้า ธัต้า อัลฟ่า เบต้า และแกมมา คนที่มีจิตใจสงบ สบาย เครียด คลื่นไฟฟ้า จะอยู่ที่เบต้า หากสงบ นิ่ง คลื่นไฟฟ้าจะลดลงมาสู่ที่ระดับอัลฟ่า หากเรียนรู้ที่จะเพิ่มคุณภาพก็จะเพิ่มศักยภาพให้คลื่นไฟฟ้าเกิดการเชื่อมตัวกันกลายเป็นพลังงานที่ก่อให้เกิดการเห็นแจ้ง หรือปัญญา และเชื่อได้ว่าพระพุทธเจ้าท่านต้องมีคลื่นสมองที่มีคุณภาพสูงเกินกว่ามนุษย์ธรรมดาแน่นอน กระแสไฟฟ้าที่สว่างโพล่งไหลเวียนไปทั่วพระวรกาย พระโลหิตใสสว่าง สะอาดหมดจด เรืองรอง ผ่องใส อย่างที่ฝรั่งเรียกว่า aura จนสามารถแปลง “ฉัพพรรณรังสี” แผ่ซ่าน จากการรู้แจ้งในสรรพสิ่งนี้เป็น การค้นพบทางการแพทย์ในศตวรรษที่ ๒๑ มีงานวิจัยออกมาอย่างมากมาย จนเป็นที่ยอมรับกันแล้ว และมีความพยายาม

ที่จะพัฒนามนุษย์ให้ไปสู่เป้าหมายนั้น ซึ่งไม่มีคำสอนอื่นใดจะแนะนำได้นอกจากพระพุทธศาสนา เป็นที่คาดหวังได้ว่า ในอนาคตอันใกล้ ปัญญาชนทั่วโลกจะหันมาศึกษาวิปัสสนากรรมฐานในพุทธศาสนากันอย่างแน่นนอน

ด้วยเหตุนี้ เราจึงไม่อาจละเลยการพูดถึงพระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ได้เลย เพราะวิทยาศาสตร์หรือโลกาภิวัตน์ กำลังพิสูจน์ความยิ่งใหญ่ของพระพุทธศาสนา สัจธรรมที่พระสมณโคดมทรงค้นพบกว่าสองพันห้าร้อยปีที่ผ่านมา ได้พิสูจน์ถึงศักยภาพของมนุษย์ที่สามารถฝึกตนให้ไปถึงจุดที่มีปัญญาสูงสุด อะไรจะยิ่งใหญ่กว่านี้ไม่มีอีกแล้ว เพราะปัญญานี้ทำให้มนุษย์สิ้นกิเลส เป็นหนทางเดียวแห่งการพ้นทุกข์ ขอเราทุกคนจงกราบคารวะปัญญาดรศรีของพระพุทธเจ้า ศาสดาผู้ยิ่งใหญ่ของเรา

อีกเรื่องหนึ่งที่อยากเชิญชวนให้อ่าน คือ **สัจจะในยุคหลังความจริง** เขียนโดย ธีรปัญญา นักเขียนที่เราเคยแนะนำไปแล้วว่าเป็นความภาคภูมิใจของเรา ในฉบับนี้ท่านได้ตีแผ่เรื่องเกี่ยวกับความเชื่อของมนุษย์ ที่ก่อให้เกิดผลตามมานานาประการ ที่ร้ายแรงที่สุด คือ เป็นการปิดกั้นปัญญาไม่ให้ได้พบกับความจริงแท้ เพราะไปหลงติดอยู่กับความเชื่อผิดๆ ท่านยังได้ยกคำสอนในพระไตรปิฎกที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้มาบรรยายให้อ่านอย่างจุใจ

วารสารโพธิยาลัย มีความพยายามเสมอมาที่จะคัดสรรบทความดีๆ มานำเสนอแก่ผู้อ่านของเรา และฉบับนี้จะเป็นอีกครั้งหนึ่งที่ได้พิสูจน์คำกล่าวนั้น

คณะผู้จัดทำ

ประธานที่ปรึกษา

พระครูธรรมธรสมนัต นนทิโก
อัครมหาบัณฑิต

บรรณาธิการอำนวยการ

พระมหาประนอม ธมมาลังกาโร

บรรณาธิการบริหาร

พินิตา อังจันทร์เพ็ญ

panitaang@gmail.com

รองบรรณาธิการ

ทพญ. อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ

Acharak7153@gmail.com

ประสานงาน

พระครูประคุณสรกิจ

(พระมหาการุณย์ กุศลนโท)

pk.krun21@gmail.com

กองบรรณาธิการ

คณะสงฆ์วัดจากแดง

สำนักงาน : วัดจากแดง

๑๖ หมู่ ๖ อ.เพชรหึงษ์

ช.เพชรหึงษ์ ๑๐

ต.ทรงคนอง อ.พระประแดง

จ.สมุทรปราการ ๑๐๑๓๐

โทรศัพท์. ๐๒-๔๖๔-๑๑๒๒

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : มีนาคม ๒๕๖๐

จำนวน ๔,๐๐๐ เล่ม

ปก

ศิลปิน อ.ปัญญา วิจินธนสาร

ภาพปก

พุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์

วาดภาพประกอบ

น้องขวัญ

เครดิตภาพ

มหาบ้านนอก, Cagino bhikkhu,

นพ. พัฒนพงศ์

ศิลปกรรม

สหมิตรกรู๊ปรู๊ทม

อุปกรณ์อุปกรณ์คอมพิวเตอร์

โดยคุณพัชรพิมล ยังประภากร

ประธานกรรมการสินค้าแบรนด์

‘สุวิมล’

จัดพิมพ์โดย

สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิง

โทร. ๐๒ ๙๐๓ ๘๒๕๗-๙

- ❖ บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน.....๓
- ❖ ยิ่งโดนเยาะเย้ย ยิ่งเห็นธรรม.....๗
- ❖ พุทธเถรวาท.....๙
- ❖ มุมมอง “พุทธศาสนาในโลกตะวันตก”๑๖
- ❖ สัจจะในยุคหลังความจริง.....๒๑
- ❖ พระพุทธศาสนากับโลกธุรกิจ.....๓๑
- ❖ กวีมีนา : เป็นเรื่อง.....๓๒
- ❖ พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์.....๓๓
- ❖ มุทิตาสักการะ พระครูวรปัญญาคุณ.....๓๘
- ❖ การประเมณบุคคล.....๔๐
- ❖ พระมาลัย.....๔๒
- ❖ ขุดทองจากกองขยะ.....๔๗

หากท่านผู้อ่านมีความประสงค์จะติดต่อกองบรรณาธิการวารสารโพธิยาลัย หรือต้องการแสดงความเห็น ตีชม หรือคำแนะนำใดๆ กรุณาติดต่อได้ที่อีเมลล์ pk.krun21@gmail.com (พระครูประคุณสรกิจ หรือพระมหาการุณย์ กุศลนโท) หรือติดต่ออีเมลล์ acharak7153@gmail.com หรือเบอร์โทร 082-891-4464 (คุณอัจฉรา)

วารสารโพธิยาลัยจัดพิมพ์ด้วยปัจจัยบริจาคของท่านผู้มีจิตศรัทธา โดยเลือกใช้กระดาษถนอมสายตาเพื่อรักษาสุขภาพของผู้อ่าน เปี่ยมด้วยคุณค่าทางธรรมที่คัดสรร เพื่อแจกเป็นธรรมทาน และบริจาคไปตามห้องสมุด หากท่านอ่านจบแล้วต้องการแบ่งปันธรรมทาน โปรดส่งต่อให้ท่านอื่นที่เห็นคุณค่า หรือมอบให้ สถาบัน ห้องสมุด วัด หรือสถานปฏิบัติธรรมต่างๆ เป็นต้น เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางธรรมกว้างขวางต่อไป

ท่านสามารถติดตามอ่านวารสารโพธิยาลัยทุกฉบับย้อนหลังได้ทาง เว็บไซต์วัดจากแดง www.watchakdaeng.com, เว็บไซต์ชมรมกัลยาณธรรม www.kanlayanatam.com และ Facebook Page : Kanlayanatam

ขออนุโมทนาบุญผู้ร่วมจัดพิมพ์วารสารฉบับนี้

๑. ชมรมกัลยาณธรรม

๒. คุณจิรวรรณ ศิริจิตร

๓. คุณสุพพร หทัยสุทธิธรรม และครอบครัว

บทบาท

ของ พระสงฆ์ ใน สังคมปัจจุบัน

..... พระอาจารย์มหาประนอม ธมมาลงกาโร

จากการที่พระอาจารย์มีประสบการณ์การเผยแพร่ธรรมมายาวนาน จึงขอกราบเรียนถามความเห็นจากพระอาจารย์ว่าพระสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์ ควรมีบทบาทอย่างไรและจะสามารถทำหน้าที่ของพระสงฆ์ต่อประชาชนและชุมชนในสังคมได้อย่างไรบ้าง เพื่อให้การเผยแผ่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลสมตามพุทธประสงค์ครับ

อาตมาขอเสนอแนะบทบาทของพระสงฆ์ในงาน ๕ งาน คือ งานแต่ง งานบวช โรงเรียนวิถิพุทธ การเยี่ยมผู้ป่วยไข้ และงานศพ เรื่องแรกที่จะกล่าวคือ งานแต่งงาน

สมัยก่อนนี้ พระท่านจะเทศน์ให้เฉพาะเจ้าบ่าวเจ้าสาวฟัง ถึงหน้าที่สามี ๕ อย่าง หน้าที่ภรรยา ๕ อย่าง เรือน ๓ น้ำ ๔ ไฟในอย่า น้ออก ไฟนอกอย่า น้าเข้า สวดมนต์ไหว้พระ ก่อนนอนได้ประโยชน์อะไรบ้าง การสร้างฐานะครอบครัวอย่างไร ตอนนั้น พ.ศ. ๒๕๒๐ คนหย่าร้างกันร้อยละสี่เท่านั้น แต่ปัจจุบันหย่าร้างกันถึง ๑ ใน ๓ เมื่อสังคมเปลี่ยนไป มันเกิดอะไรขึ้น ?

เมื่ออาตมาไปอยู่ที่พม่า ชาวพุทธพม่านิยมจัดงานแต่งงานกันในวัด ได้ประโยชน์คือ ๑. ได้เลี้ยงเพลพระทั้งวัด ๒. เลี้ยงแขกก็ไม่มีสุรา ๓. มีพื้นที่จัดงานเพียงพอ ๔. ได้ฟังธรรม เช่น หน้าที่สามี หน้าที่ภรรยา พระพม่าก็สอนลักษณะครอบครัวของพม่าและอินเดีย ก็จะมีปัญหาน้อยมาก แต่ปัจจุบันนี้ บ้านเรามีปัญหา

มากขึ้น ถ้าอยู่ในเมืองก็นิยมแต่งงานกัน ในโรงแรม ร้านอาหาร และสถานที่พิเศษๆ โดยพระเจ้าไปเกี่ยวข้องแค่ไปเจริญพระพุทธมนต์อย่างเดียว ที่จะไปเทศน์อบรมเจ้าบ่าวเจ้าสาวเหมือนอย่างสมัยก่อน หายากจริงๆ

อาตมาพยายามแก้ไขในเรื่องนี้ โดยแนะนำญาติโยมท่านใดที่มีลูกมีหลานจะแต่งงาน ก็มานิมนต์ได้ อาตมาก็จะเทศน์ให้ฟังถึงหน้าที่สามี - ภรรยา เรือน ๓ น้ำ ๔ ฯลฯ และการวางแผนครอบครัว สวดมนต์ไหว้พระก่อนนอนแล้วคนมีบุญจะมากเกิด สัตว์ที่สิ้นกรรมจากนรก เปรต อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน จะไม่มากเกิด และถ้ามีลูกยาก ก็ให้ทำบุญแล้วแบ่งบุญให้เทวดา ให้สวดมนต์โดยเฉพาะบทมงคลสูตร กรณียเมตตสูตร เทวดาก็อยากจะมากเกิด

ปัญหาหลักของครอบครัวมาจากไหน ทำไมต้องวางแผนครอบครัว สมัยก่อนผู้หญิงเป็นช้างเท้าหลัง ผู้ชายเป็นช้างเท้าหน้า แต่ปัจจุบันเป็นรถไฟรวิล์ล ขับเคลื่อนสลับสับเปลี่ยนกันแล้ว เท่าที่ติดตามดู คู่ที่มาฟังธรรมจากพระ พบว่ามีปัญหาน้อยมาก หากมีปัญหา ก็ตามไปพูดไปคุยไปทำความเข้าใจให้ โดยพระก็ไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องเรื่องการจับคู่ ชักสือ เพราะเป็นอาบัติข้อสังฆาทิเสส เราให้โอวาทเฉยๆ ว่าทำอย่างไรครอบครัวจะอยู่เย็นเป็นสุข และเป็นครอบครัวชาวพุทธที่ดี

การเปิดโอกาสให้มาแต่งงานที่วัด จะมี การให้โอวาทซึ่งได้ผลมาก พระปูพื้นฐานให้ หัดสวดมนต์ไหว้พระ เป็นพุทธตั้งแต่แต่งแล้ว แล้วถ้าลูกเกิดมาก็เป็นพุทธด้วย หลายคนก็ให้ตั้งชื่อบุตรให้ด้วย เสร็จแล้วโกนผมไฟ พอเริ่มฝึกพูดเป็นก็สอนนะโมให้ด้วย แล้วก็ พุทธัง สรรณัง คัจฉามิ และสวดมงคลสูตรได้ก็มี

คนที่ไม่มีบุตรหรือมีบุตรยาก ไปทำก็พิมพ์ มาบางคนหมดไปเป็นล้านแล้วก็ไม่สำเร็จ เขามาถาม อาตมาก็บอกว่าโยมมาทำบุญที่วัดอยู่แล้ว โยมแบ่งบุญให้เทวดาหรือยัง โยมสวดมงคลสูตร สวดเมตตสูตรนะ เทวดาจะฟัง จบท้ายด้วยการแบ่งบุญให้เทวดา ด้วยบทว่า ยา เทวะตา ถ้า ๒ สูตรนี้ไม่ได้ ก็เพิ่ม มหาสมยสูตร จุฬราหู โลวาทสูตร สมจิตตสูตร เอา ๕ สูตรเลย ชอบมากที่สุด เพราะได้บรรลุธรรม ปิดท้ายด้วย ยาเทวะตา คือบอกให้เทวดาได้มาอนุโมทนาบุญกับเรา มีกรรมสัมพันธ์ที่ดีกับเรา คนที่มาขอความช่วยเหลือเรื่องไม่มีบุตรหรือมีบุตรยาก (ทางวิทยาศาสตร์หมดหวังแล้ว) อาตมาช่วยเหลือแนะนำไปอย่างนี้ก็ประสบผลสำเร็จทุกคน

ถ้าจะอยู่ด้วยกันจริงๆ มีพระสูตรอีกสูตรหนึ่ง เรื่องกนิริชาดก กิณรกับกนิริ ห่างกันแค่วันเดียวจะคิดถึงกันมากๆ เหมือนจากกัน ตั้งพันปี ตำราว่าภรรยามี ๗ ประเภท ของเราจะเป็นคู่สร้างคู่สม คู่บารมี เราเอาคู่ตัวอย่างจากพระไตรปิฎกมาศึกษาดู เช่น นางวิสาขา ก็ดี อนาคตภินทิกเศรษฐี ธรรมิกอุบาสกก็ดี เป็นชาวพุทธที่ทำธุรกิจประสบความสำเร็จ เข้าวัดปฏิบัติธรรม แล้วทั้งนางวิสาขา อนาคตภินทิกเศรษฐี และธรรมิกอุบาสกก็ได้บรรลุธรรม ท่านเหล่านี้เป็นครอบครัวชาวพุทธตัวอย่าง ท่านเหล่านี้มีปัญหาในครอบครัวบ้างไหม ?

มีนะ ! แล้วท่านเอาธรรมะแก้ปัญหาอย่างไร
สุดท้ายท่านก็แก้ไขได้หมด

ต้องสอนหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าให้ไว้ในหลักของ สัมปรายิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในชาติหน้า) ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ชาตินี้) และปรมาตถประโยชน์ (ประโยชน์สูงสุด) และยุคนี้คนไม่ค่อยรู้จักหน้าที่หรือ คิหิปฏิบัติ ก็จะดึงเอา คิหิปฏิบัติ เข้ามาสู่วิถีชีวิตจริง ก็หาโอกาสในการเทศน์บอกล่าว่าพูดคุย มีการวางแผนครอบครัวแนวพุทธ เพราะถ้าครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุขแล้วนี้ เด็กแว้น เด็กสถานพินิจ เด็กที่ไปอยู่บ้านเมตตาบ้านกรูณาก็จะไม่มี เพราะแก้ปัญหาจบที่ครอบครัวแล้ว นี่คือนิเวศน์แรกที่อยากจะให้พระสงฆ์ไปทำหน้าที่ให้มากขึ้นในงานแต่งงาน ดึกว่าการไปเจริญพระพุทธมนต์เพียง ๓๐ นาที

บทบาทที่สองที่อยากจะให้พระเทศน์มากขึ้นหรืออยากจะให้เอาธรรมะไปใช้มากขึ้น คือ **งานบวช** คนจะได้เข้าใจวัตถุประสงค์ของการบวช ถ้ามว่า งานบวชปัจจุบันบวชจริงหรือบวชทิ้ง ถ้าพระใหม่ทุกวัดได้เรียนรู้ ได้รับการอบรมธรรมะ คนก็จะไม่เห็นห่างศาสนา ถ้าพระในวัดไม่สามารถอบรมได้ก็ต้องไปนิมนต์จากที่อื่นมาอบรมให้ บวชก็วันก็แล้วแต่ขอให้จัดอบรมให้พระใหม่ได้ประโยชน์ พอเขาได้ประโยชน์ เขาจะเห็นคุณค่าของพระศาสนา เข้าใจพระศาสนา ไม่ทิ้งพระศาสนา แต่ปัจจุบันนี้ ไม่ได้อบรม ไม่เห็นคุณค่า ไม่เข้าใจ ต่อไปก็ทิ้งศาสนา แล้วไม่นานก็ด่าพระ ดังนั้น จะบวชก็วันก็แล้วแต่ ขอให้ได้ฟังเทศน์ฟังธรรม แต่ละวันควรมีเวลาพูดคุยกับพระใหม่สักชั่วโมงหนึ่ง อย่าไปคิดว่าเราไม่ได้ชำนาญ จะคุยเรื่องอะไรก็ได้ แล้วก็ดึงเข้าสู่ธรรมะ แล้วเขาจะรู้สึกอบอุ่น และได้เห็นคุณค่า

ของพระศาสนามากขึ้น

บทบาทที่สามคือเรื่องการศึกษาของเด็ก ตอนนี้เรามี **โรงเรียนวิถิพุทธ** แต่มีสองแบบคือ วิถิพุทธแบบสวดมนต์ทุกวัน กับวิถิพุทธแบบเอาธรรมะไปใช้ ขึ้นป้ายโรงเรียนวิถิพุทธ ถ้ามว่าทำอะไรบ้าง สวดมนต์ใหม่ ทำทานเป็นใหม่ รักษาศีลเป็นใหม่ ภาวนาเป็นใหม่ รู้จักพระพุทธเจ้าใหม่ เข้าใจเรื่องกฎแห่งกรรมใหม่ ถ้าได้อย่างนี้คือโรงเรียนวิถิพุทธจริง ตอนนี้ได้เข้าไปช่วยโรงเรียนสยามสามไตร โรงเรียนรุ่งอรุณ เป็นต้น โดยเฉพาะในช่วงพรรษา ช่วงนอกพรรษาก็ได้อบรมบ้าง โรงเรียนวิถิพุทธส่วนมากไปเน้นสอบธรรมศึกษา เอาแต่ปริมาณแต่ไม่มีคุณภาพ แค่สอบผ่านจริงๆ วิถิพุทธต้องเอามาประยุกต์ใช้ ตอนนี้โรงเรียนสยามสามไตร โรงเรียนทอสี และโรงเรียนรุ่งอรุณก็ทำสำเร็จ แต่ว่ายังขยายผลไม่ได้ ถ้าขยายผลในวงกว้างได้คือสร้างรูปแบบแบบนี้หลายๆ โรงเรียนจะดีมาก

การพัฒนาคุณภาพพระสงฆ์ยังไม่เพียงพอกับงานที่จะทำ จะเห็นว่าเราพัฒนาคนทั้งที่คุณภาพยังไม่พอ ปริยัติก็เรียน ปฏิบัติก็ลงมือทำ อภิธรรมก็เรียน พระไตรปิฎกก็เรียน ฝึกเทศน์ก็ฝึก กรรณฐานก็ฝึก ยังไม่ชำนาญ พอใช้ได้เราก็ดึงเอามาใช้งานแล้ว เพราะมีพระที่ทำงานด้านนี้น้อย อาตมาต้องการจะฝึกพระ ทั้งปริยัติ ทั้งปฏิบัติ ให้ผ่าน ไม่เก่งไม่เป็นไร ขอให้ผ่านงาน อภิธรรมเคยเรียน บาสิ่น้อยเคยเรียน บาสิ่ใหญ่เคยเรียน พระไตรปิฎกเคยเรียน เคยปฏิบัติก็ลงไปลุยงานดู เดียวงานสอนให้เข้มแข็งเอง ขอให้ผ่านการเรียนการศึกษา พระไตรปิฎกเคยสาธยายจบสักเล่มไหม ถ้ายังถือว่าอ่อนไป พระไตรปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ เปตวัตถุ วิมานวัตถุ ต้องอ่าน พระทำงานเผยแผ่ควร

อ่านหนังสือทุกวัน ถ้าไม่อ่าน เทศน์สักสามสี่ครั้งเหมือนเดิมเป๊ะ ไม่มีอะไรใหม่ สี่ห้าปีไม่ไหวแล้ว จืดหมดแล้ว ผู้จะเทศน์ต้องหาข้อมูลทุกวัน ทั้งข้อมูลเชิงลึกจากพระไตรปิฎกและข้อมูลข่าวสารปัจจุบัน แล้วนำมาประยุกต์ให้ได้

เชิงลึกคือพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา ก็ต้องรู้ ข่าวสารปัจจุบันก็ต้องรู้ แล้วก็ประยุกต์สามอย่างนี้ทำให้การเทศน์เรื่องธัมมจักกัเป็นต้น สามปีสี่ปีก็ไม่เหมือนเดิม เพราะมี ๓ ระดับคือธัมมจักกั แบบดั้งเดิมวิเคราะห์เจาะลึกธัมมจักกั แบบประยุกต์เอาไปใช้จริงๆ ตามประเพณี และดึงเข้าสู่การปฏิบัติธรรมเพื่อบรรลุมรรคผลนิพพาน คือเชิงลึกเราก็ต้องรู้ เหตุการณ์ปัจจุบันก็ต้องรู้ การประยุกต์ก็ต้องได้ คือทั้งสามอย่างนี้ทำให้พระมีคุณภาพนั่นเอง

อาตมาอยากให้พระไทยมีคุณภาพ ทั้งปริยัติและปฏิบัติเข้มแข็ง เรื่องนิกายไม่ต้องไปใส่ใจแล้ว จะเป็นมหายาน กุฎิกู มหายาชา ไม่สนใจ มุ่งเรียน มุ่งปฏิบัติ มุ่งเผยแผ่ให้เต็มที่ และถ้าเรามีคุณภาพจริง เรื่องนิกายไม่สำคัญหรอก เรามีความรู้จริง เราเคยปฏิบัติ มีประสบการณ์ ตรงนี้จะไปได้ ถ้าความรู้ก็รู้ไม่จริง ปฏิบัติก็ไม่เคยเผยแผ่ก็จะไปไม่รอด ฉะนั้นถ้าอยากให้สังคมได้รับประโยชน์มากกว่านี้ ทุกวัดอย่าไปคิดว่าจบประโยค ๙ แล้ว จบนักธรรมเอกแล้ว จบพระอภิธรรมบัณฑิตแล้ว ท่านจะจบอะไรมาก็แล้วแต่ ต้องหาข้อมูลทุกวัน หาความรู้ใหม่ๆทุกวัน และความรู้ที่พยายามปรับให้ทันสมัยคือใช้ภาษา หาตัวอย่างให้ทันสมัย หลังจากนั้นก็ต้องประยุกต์ใช้ให้ได้

พระสงฆ์สามแสนรูป ขอดัวแทนแค่สามหมื่นรูป ให้มีปริยัติ มีปฏิบัติ และมีจิตใจมุ่งมั่นทุ่มเท แค่นี้ก็พอที่จะพลิกฟื้นพระศาสนาได้

และที่น่าสังเกตคือ พระทำงานแล้วทำไมถูกสอยร่วง นั่นเพราะท่านขาดกรรมฐาน พระปริยัติก็ถูกสอยร่วงได้ ในที่นี้คือแพทย์ตัวเอง เห็นสีกาแล้วทนไม่ไหว ขาดกรรมฐาน จะเป็นพระปริยัติจะเป็นพระปฏิบัติ หรือเป็นพระเผยแผ่ก็แล้วแต่ ต้องหาเวลาเข้ากรรมฐานบ่อยๆ และไม่หลงตัวเอง ต้องมีกรรมฐานอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นเครื่องอยู่

เมื่อก่อนอาตมาได้เข้ากรรมฐานทุกปี ปีละเดือน ปีนี้ก็คิดว่าก็จะหาที่เข้ากรรมฐาน เพราะถ้าพระไม่เข้ากรรมฐาน มันเอาไม่อยู่ เพราะยังงี้ก็เป็นปุถุชน จะเป็นพระปริยัติ จะเป็นพระปฏิบัติ จะเป็นพระเผยแผ่ ถ้าไม่มีกรรมฐานก็ไปไม่รอด เพราะฉะนั้นพระที่สอนกรรมฐานที่พม่าท่านจะไม่สอนตลอดปี ท่านจะเหลือเวลาให้กับตัวเองหนึ่งเดือนสองเดือนหยุดสอนเพื่อไปเข้ากรรมฐาน หาเวลาหยุดงานสักเดือน ถ้ามีฉะนั้นไปไม่รอด ถูกสอยร่วงหมด ฉะนั้นเราจะทำอะไรให้พระมีคุณภาพ และทำอย่างไรให้พระที่มีคุณภาพแล้ว ไม่ถูกชาวบ้านแย่งไปใช้งาน ให้ท่านได้อยู่ช่วยงานพระศาสนาได้นานๆ และมีประสิทธิภาพ

สรุปคือต้องเข้ากรรมฐานและฟังครูบาอาจารย์ ไม่เช่นนั้นถูกสอยร่วงจริงๆ พระทำงานเก่งๆ ก็มีคนจ้องจะสอยเยาะ เพราะคนชื่นชมว่าทำไมเก่งจังจริงๆ ท่านไม่ได้เก่งอะไรหรอก แต่ชำนาญในสิ่งที่ชาวบ้านไม่รู้ เป็นในสิ่งที่ชาวบ้านไม่เป็น ผู้หญิงมักจะชอบคนเก่ง เพราะฉะนั้นพระแบบนี้จะถูกสอยร่วงง่ายๆ ถ้าขาดสติขาดสัมปชัญญะ พระที่จะมาทำงานจึงควรให้เป็นพระที่มีคุณภาพ มีคุณภาพแล้วก็อยากจะให้รักษาตัวท่านให้ทำงานในพระศาสนาได้นานๆ

(มีต่อตอนหน้า)

ยังโดนเฝ้าระวังเห็นธรรม!

พระอาจารย์โรเบิร์ต สุมะโฮ เล่าถึงความลำบากของ “หลวงพ่ocha”
ครั้งออกบิณฑบาตที่ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ

พระอาจารย์สุมะโฮ เดิมชื่อ โรเบิร์ต แจ็ค-แมน อดีตทหารหน่วยเสนารักษ์แห่งกองทัพเรืออเมริกันในสงครามเกาหลี จบปริญญาโทจาก ม.เบิร์คเลย์ แคลิฟอร์เนีย เคยทำงานเป็นอาสาสมัครสันติภาพ เคยสอนภาษาอังกฤษที่เกาะบอร์เนียว และ ม.ธรรมศาสตร์ ก่อนบรรพชาที่หนองคาย ๑ ปี หลังจากนั้นจึงเดินทางมาฝากตัวเป็นศิษย์ต่างชาตารูปแรกของหลวงปู่ชา

“อาตมาอยู่กับท่านหลายปี เมื่อพวกเรา ลูกศิษย์เกิดความเห็นผิด เพื่อกำหนดปฏิบัติ บางทีก็เกิดความสนใจทางโลก ท่านจะบอกว่าต้องดูใจตัวเองว่า เรายึดถืออะไร ทำไม่ถึงคิดอย่างนี้ทำอย่างนี้

ท่านไม่ได้สอนอย่างเดียว ท่านเองก็ปล่อยวาง ไม่ยึดมั่นถือมั่นอะไร ท่านเอาสิ่งที่ประสบในการเป็นอาจารย์ เป็นเจ้าอาวาส มาเป็นธรรมะ เห็นธรรมะในชีวิตประจำวันในทุกสิ่งทุกอย่าง วัดป่าพง เสื่อมไปก็เป็นธรรมะ ลูกศิษย์มากก็เป็นธรรมะ ไม่มีลูกศิษย์ก็เป็นธรรมะ ลูกศิษย์ดี ลูกศิษย์ไม่ดี โลกมันเปลี่ยนแปลงอย่างไร ท่านก็รู้ในสิ่งเหล่านี้ว่าเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ไม่ควรยึดมั่นถือมั่น”

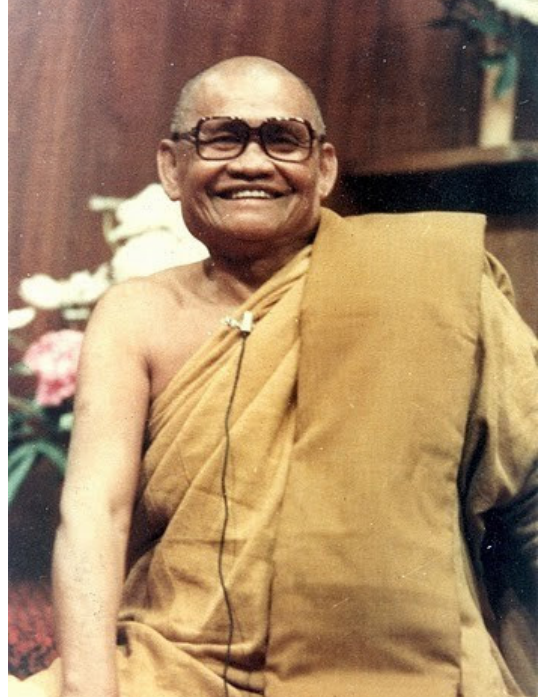

“ตอนหลวงพ่อกำลังไปอังกฤษ อาตมาได้อยู่ใกล้ชิดท่าน จึงได้เห็นหลวงพ่อดูกับสิ่งแปลกๆ อยากรู้ เวลาอยู่เมืองไทยท่านเป็นอาจารย์ใหญ่ ใครๆ ก็นับถือเคารพอย่างสูง แต่เมื่อไปอยู่เมืองอังกฤษ คนไม่รู้จักท่าน ท่านเดินไปบนถนน บางทีเขาก็เยาะเย้ย หัวเราะ เห็นว่าเป็นสิ่งแปลก ทำไมแต่งตัวอย่างนั้น โจนส์ริชด้วย

วันหนึ่งหลวงพ่อกำลังบิณฑบาตในลอนดอน มีนักเลงเป็นเด็กผู้ชายสามสี่คนมาแสดงอาการอยากจะต่อสู้กับพวกเรา หลวงพ่อเดินข้างหน้า อาตมาเดินตามหลังท่าน ตอนนั้นอาตมาก็คิดว่าทำอะไรดี ถ้านักเลงพวกนั้นจะทำร้ายหรือทำไม่ดีแก่ท่าน แต่นักเลงทั้งสี่คนนั้น ไม่ทำร้ายแต่แสดงความรังเกียจ เยาะเย้ยแล้วก็หนีไป

เมื่อกลับถึงที่พัก อาตมาก็ถามหลวงพ่อกว่ามีความรู้สึกอย่างไร ท่านพูดว่า โอ้ ดีมากนะ อยู่ที่นี่ก็ได้ผลดีนะ ท่านบอกว่า ไม่เป็นไรนะ คนเยาะเย้ยแสดงความรังเกียจต่อท่าน ท่านก็เห็นว่าเป็นธรรมดาเท่ากับอยู่ในกรุงเทพฯ ที่มีคนมาเคารพนับถือ สรรเสริญ - นินทา ทั้งสองนี้มีค่าเท่ากัน ทำให้เกิดปัญญามาก ถ้ามีแต่สรรเสริญคงจะไม่มีปัญหา ไม่มีความสามารถ ปัญญาจะเจริญ ต้องมีนินทาด้วย

หลวงพ่อกำลังนิเทศ ไม่กลัวดินฟ้าอากาศที่ต่างกับประเทศไทย ไม่กลัวว่าอาหารฝรั่งจะเป็นอย่างไร อยากจะชิม อยากจะทดลองดู อยากจะอดทน ท่านไม่ถือเรื่องวัฒนธรรม ท่านอยากรู้สิ่งที่ควรทำในประเทศนั้น อยากจะสนทนากับชาวอังกฤษเพื่อจะช่วยเหลือได้ เพื่อจะชี้ทางไปถึงทางพ้นทุกข์ได้”

“ท่านเป็นคนอีสาน ชีวิตของท่านส่วนมากก็อยู่ในอีสาน แต่ท่านไปกรุงเทพฯ ท่านก็กลมกลืนกับชาวกรุงเทพฯ ได้ ไปอังกฤษก็สอดคล้องกับชาวอังกฤษได้ เพราะจิตใจท่านไม่ได้เป็นคนอีสาน ไม่ได้เป็นคนไทย จิตใจของท่านบริสุทธิ์ ไม่มีตัว ไม่มีตน มีแต่ความรู้ในปัจจุบัน ไปที่ไหนก็มีแต่เมตตากรุณาต่อสัตว์ทั้งหลาย

หลวงพ่อกับท่านมีความกรุณาอย่างสูง แม้ท่านมรณภาพแล้ว เราก็เอาความดี ความบริสุทธิ์ของท่านมาเป็นอาจารย์ ถ้าเรารักท่านเราก็ต้องทำตามคำสอนของท่าน

คำสอนนั้นคือธรรมะ เป็นที่พึ่งของเรา เป็นเครื่องเตือนสติถึงสิ่งที่บกพร่องในชีวิตเรา ต้องแก้ ต้องทำให้มันดีขึ้น ตั้งใจปฏิบัติด้วยปัญญามากๆ ทัศนคติที่มีอยู่ เราต้องรู้จักมัน ปล่อยาวความคิดความเห็นที่เรายึดถือและให้อยู่อย่างผู้มีปัญญาในปัจจุบัน ให้ตั้งใจปฏิบัติอย่างนี้”

พุทธเถรवाद

สมัยที่อาตมายังวัยรุ่น ไร้ผมยาว แต่งตัวไม่ค่อยเรียบร้อย ทะเลาะกับพ่อแม่บ่อยๆ จำได้ว่าวันหนึ่งเข้าตลาดสวนทางกับโยมแม่ตอนจ่ายตลาด โยมแม่เห็นลูกชายเดินเข้ามา แกร็บข้ามถนนหนีเลย ไม่อยากให้ใครรู้ว่าเราเป็นลูกชาย หลังจากได้อยู่เมืองไทย ๖ ปี กลับไปเยี่ยมบ้านที่อังกฤษเป็นครั้งแรก คิดว่าพ่อแม่คงอึดอัดใจถ้าจะออกไปในที่สาธารณะกับพระลูกชาย ตรงกันข้าม โยมพ่อแนะนำใครต่อใครว่านี่ลูกชายผมนะ เป็นพระอยู่ที่เมืองไทย คอยมองหาว่ามีใครที่จะแนะนำได้อยู่ตลอดเวลา แต่สิ่งที่โยมพ่อรำคาญมีข้อหนึ่งที่นึกไม่ถึงคือโยมพ่อถามว่าที่วัดตอนนี้มีพระกี่รูปอาตมาบอก ๑๐ กว่ารูป แล้ววัดที่ท่านอยู่ กับวัดที่หลวงพ่อกำลังอยู่ห่างกันเท่าไร ก็ ๘ - ๙ กิโลเมตร ถามมาอีก อาตมาก็จะตอบว่า ๑๐ กว่าข้าง, ๕ - ๖, ๓ - ๔ ข้าง โยมพ่อก็รำคาญ ไหนว่าเป็นพระต้องมีสติ ทำไมจำจำนวนพระ จำนวนกิโล

ไม่ได้ อาตมาจึงสำนึกว่าเราติดนิสัยคนไทย คือถ้าเลี่ยงการระบุชัดเจนได้ก็เลี่ยงไป ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของภาษาไทย วัฒนธรรมไทยบางอย่าง ในเมื่อสิ่งทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง เราก็ไม่อยากจะผูกมัดตัวเองไว้กับตัวเลขหรือคำนิยามที่อาจจะเปลี่ยนแปลงได้

คิดอย่างนี้มีผลดีหลายอย่าง แต่ผลเสียคือเราขาดการนิยามในสิ่งที่ควรนิยาม ปล่อยให้กำกวม ไม่ชัดเจน ความยืดหยุ่นอย่างนี้ก็มีผลดีบ้างในการอยู่ร่วมกันในสังคม แต่ปัญหามักเกิดขึ้นเมื่อเรื่องที่เราควรจะชัดเจนก็ไม่ชัดเจน พอมีความเสื่อมเกิดขึ้นก็จะเกิดความผิดพลาด ก็ยังมัวประมาท ไม่ค่อยจะรู้สึกตัว หรืออาจคิดว่าเอาไว้ก่อนก็ได้

วัฒนธรรมไทยอีกข้อคือความเกรงใจ แต่ถ้าขาดสติ ไม่ระมัดระวัง ความเกรงใจก็เสื่อมได้ เสื่อมเป็นความขี้เกรงใจหรือเอาคำว่าเกรงใจเป็นข้ออ้าง ในกรณีที่ต้องพูด ต้อง

ทำบางสิ่งบางอย่างที่อาจจะไม่ชอบหรืออาจจะยุ่งยาก เมื่อกลัวความขัดแย้ง ลำบาก ยุ่งยาก จึงเลือกไม่ทำเสียดีกว่าโดยอ้างว่าเกรงใจ แต่ถ้าเรารู้ว่าเราไม่เอาเรื่อง บางเรื่องที่เพิ่งเริ่มเกิดปัญหาขึ้น ยังแก้ไขไม่ยาก ก็ปล่อยๆ ไป เพราะไม่อยากขัดแย้งกับใคร เรื่องก็จะบานปลายจนแก้ยากในที่สุด

ถ้าเทียบกับสังคมตะวันตกซึ่งอาจจะเอียงไปในทางชอบพูดเมื่อยังไม่ถึงเวลาที่ควรพูด หรือมักแสดงอารมณ์ออกมาชัดเจน แบบนั้นก็มีข้อเสียเหมือนกัน ทุกวันนี้แม้แต่คนไทยก็เป็นแบบนี้มากขึ้น ยิ่งในสมัยปัจจุบัน การสื่อสารง่ายมาก แค่คิดอะไรขึ้นมาก็ส่ง message ส่ง LINE ไปแล้ว ยังไม่ทันกลั่นกรอง ไม่ทันคิดดีๆ ว่าควรหรือไม่ควรอย่างไร แต่เรื่องราวไปเร็วมาก ส่งข้อความด้วยอารมณ์ ไม่ได้ส่งด้วยสติปัญญา เอาคืนไม่ได้ นี่เป็นข้อเสียของความรู้สึก คิดอย่างไรก็แสดงออกมาเลย ซึ่งในวัฒนธรรมไทยเรายังไม่พูด รอคอยการก่อนนับเป็นความรอบคอบ เป็นสิ่งที่ดี ไม่ต้องทะเลาะกันในเรื่องเล็กๆ น้อยๆ เพราะบางทีข้อมูลเราไม่ครบหรือเราไม่เข้าใจอารมณ์ชั่ววูบของเราในขณะที่เกิดปัญหากัน แต่ถ้าเรารู้ว่าการไม่มีเรื่องคือการไม่พูดกันหรือไม่แสดงออกเลย จึงถือว่าดี นี่ก็เป็นปัญหาได้อีก เพราะบางอย่างเราจำเป็นต้องพูด

“พุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท” ได้กลายเป็นศาสนาประจำชาติของไทย ตั้งแต่ยุคสุโขทัย พระกลุ่มแรกที่ได้รับนิมนต์ไปสร้างวัดที่เมืองสุโขทัย ก็คือพระที่อยู่ทางเมืองนครศรีธรรมราช เป็นพระที่ได้รับการอุปสมบทในประเทศศรีลังกา พระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทของไทย เหมรลาว และพม่าต่างรับมาจากศรีลังกาแต่เป็นคนละยุค คนละสมัย พุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทของเรามีเอกลักษณ์ มีข้อสังเกตที่ชัดเจนหลายข้อ แต่เพราะเราไม่ค่อยได้นิยาม ไม่ค่อยได้กล่าวถึงเอกลักษณ์ของเราเท่าที่ควร จึงเกิดความเสื่อมมาก ตั้งแต่สมัยโน้นเป็นต้นมา เช่น ยุคกรุงศรีอยุธยาก็มีศาสนาพราหมณ์เข้ามาผสมผสานมาก ทำให้เกิดความเสื่อม ความคิดที่ไม่ใช่พุทธเข้ามาปะปนกับความคิดแนวพุทธ โดยเราไม่ค่อยรู้ตัว ที่เป็นเช่นนั้นก็มีเหตุปัจจัยหลายอย่าง

ที่สำคัญคือพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งปัญญา เป็นศาสนาแห่งการศึกษา จะดูบทบาทของพุทธศาสนา ให้ดูที่เรื่องการศึกษาตั้งแต่สมัยโบราณมา หนังสือเล่มแรกในโลก มหาวิทยาลัยแห่งแรกในโลกล้วนเกี่ยวกับพุทธศาสนา แต่เมื่อเราไม่สามารถสรุปคำสอนของพุทธศาสนาเป็นคำบัญญัติเป็นข้อๆ แล้วสอนให้ทุกคนท่องจำและทำตามง่ายๆ โดยให้เชื่อฟังอย่างเดียว ผลก็คือศาสนาของเราจะเจริญหรือเสื่อมก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพของการถ่ายทอดในการสอนและการเรียนหลักสูตรโดยตรง เมื่อใดที่สถาบันสงฆ์อ่อนแอ การศึกษาของสงฆ์ไม่มีประสิทธิภาพ ความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร ในหมู่พระสงฆ์อ่อนแอ ก็เป็นธรรมดาว่า การถ่ายทอด การสั่งสอนก็ต้องอ่อนตามไปด้วยในยุคหลังๆ นี้ มีสำนักต่างๆ ที่สอนผิดเพี้ยน

จากหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทอย่างชัดเจนมาก แต่ก็ยังสามารถเจริญขึ้นได้เป็นระยะเวลา ๑๐ ปี ๒๐ ปี นี่คือเครื่องบ่งบอกถึงความอ่อนแอของศาสนาพุทธในเมืองไทยอย่างไม่ต้องสงสัย

ฉะนั้น เราจะนิยาม “พระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท” ในส่วนที่เป็นข้อสำคัญที่สุดว่าอย่างไร ก็อยู่ที่ท่าทีต่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา และอยู่ที่หลักคำสอนที่ได้บันทึกไว้

เราต้องมาทำความเข้าใจเรื่อง “เถรวาท” กับ “มหายาน” กันก่อน มหายานนี้เป็นชื่อของกลุ่ม มีหลายนิกาย แต่รวมกันอยู่ในชื่อกลุ่ม มหายาน ฝ่ายเถรวาทนี้ อาจเรียกได้ง่ายๆ ว่าเป็นฝ่ายอนุรักษนิยม ถือว่าเป็นผู้รักษาของดั้งเดิมเอาไว้ โดยอ้างอิงพุทธพจน์ข้อหนึ่งที่พุทธองค์ตรัสไว้ว่า “ตราบใดที่พุทธบริษัท ๔ ยังมีได้ตั้งมั่นในธรรมและศาสนายังไม่ประกาศแพร่หลายและมั่นคง ตราบนั้นพระองค์จะยังไม่ปรินิพพาน” ฉะนั้น การที่พระพุทธองค์ปรินิพพาน เมื่อพระชนมายุ ๘๐ พรรชนั้น เนื่องจากพุทธองค์ทรงพอพระทัยว่าได้ทรงทำหน้าที่ของพระพุทธเจ้าสมบูรณ์ดีแล้ว ได้สร้างพุทธบริษัท ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาให้เข้มแข็ง เข้าใจหลักธรรม สามารถป้องกันอันตรายจากภายนอกได้ หากมีใครใส่ร้ายหรือเป็นศัตรูกับพุทธศาสนา ไม่ว่าทางตรงคือการเบียดเบียนด้วยพลังกองทัพหรือเบียดเบียนด้วยการทำพระธรรมคำสอนให้ผิดเพี้ยน ถือว่าเป็นหน้าที่ของอุบาสกอุบาสิกาด้วยที่จะต้องรู้หลักธรรมพอที่จะชี้แจงได้ว่า นั่นไม่ใช่คำสอนของพระพุทธเจ้า

แต่พระพุทธองค์ก็ยังทรงกำชับไว้ว่า ถ้ามีใครทำลายหรือมุ่งร้ายต่อพระพุทธศาสนา ถ้า

เราโกรธเขา ถือว่าไม่ใช่สาวกของพระพุทธเจ้า การปกป้องไม่ใช่จะต้องโกรธถึงจะต่อต้านหรือถึงจะปกป้องศาสนาได้ ความโกรธความแค้นเป็นอุปสรรคทำให้เราคิดไม่ตรงตามหลักธรรม แต่คิดด้วยอารมณ์ ฉะนั้น หนึ่ง ต้องรู้จักและศึกษาธรรมให้ดี เพื่อจะรู้ว่าอะไรใช่หรือไม่ใช่ สอง ต้องรู้จักดูแลอารมณ์ตัวเอง อย่าไปปรังเกียจหรือโกรธแค้นคนที่ เป็นศัตรูกับพระพุทธศาสนา

เพราะฉะนั้น ทางเถรวาทจึงถือว่าคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งรวบรวมมาในพระสูตรหรือพระสูตรตันตปิฎกและพระวินัยปิฎกนั้น เป็นของเดิม ของแท้ มีหลักฐาน มีเหตุผลให้เชื่อถือได้มากที่สุด อย่างเช่นพระสงฆ์แยกย้ายออกไปทั่วทวีปอินเดีย ตลอดไปจนถึงอัฟกานิสถาน - คาซัคสถาน ถึงอิหร่าน จาก ๓๐๐ - ๔๐๐ ปีแรก มีการอนุรักษ ถ่ายทอดปากต่อปาก มีการสาธยาย สวดมนต์ร่วมกัน บางคนอาจจะตั้งข้อสงสัยว่า จะเชื่อถือได้หรือ ? ตอบว่า เชื่อถือได้มาก เพราะเมื่อเวลาผ่านไป ๓๐๐ - ๔๐๐ ปี มีการจารึกเป็นตัวหนังสือ เมื่อเทียบเคียงที่ท่านบันทึกไว้ในภาษาต่างๆ ในส่วนต่างๆ ของอินเดีย ซึ่งไม่มีการคมนาคม ไม่มีกรรมการที่จะตรวจสอบ ที่จะจัดให้เหมือนกัน ปรากฏว่าเหมือนกัน ๙๐ กว่าเปอร์เซ็นต์ จากปากต่อปาก ๓๐๐ - ๔๐๐ ปี กลุ่มหนึ่งอยู่อัฟกานิสถาน กลุ่มหนึ่งอยู่ศรีลังกา เทียบกันกับของจีนที่เป็นภาษาจีนแทบจะไม่มี ความแตกต่างกัน ที่จะแตกต่างกันมากคือพระอภิธรรม ซึ่งเป็นส่วนที่นักวิชาการบางส่วน เชื่อว่าไม่ใช่ของดั้งเดิม มีความคิดหรือสติปัญญาของอาจารย์รุ่นหลัง ในการจัดคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นหมวดหมู่ เป็นระบบการศึกษาขึ้นมาเป็นพระอภิธรรม แต่หมวดหมู่ที่ทุกฝ่ายไม่ว่าฝ่ายเถรวาท ฝ่าย

มหายานยอมรับว่าเป็นของดั้งเดิมก็คือพระ
สูตรตันตปิฎกพระวินัยปิฎก ที่ฝ่ายเราเก็บไว้เป็น
คัมภีร์ภาษาบาลี

ในทางมหายานท่านถือว่าเราควรจะรักษา
แก่นสารสาระของพระธรรมของพระพุทธเจ้า
เอาไว้ แต่เรื่องปลีกย่อยไม่ว่าทางธรรม ทาง
พระวินัย ควรจะอนุโลมได้ ถ้าไม่กระทบต่อ
หลักใหญ่ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการเผยแผ่
ฉะนั้น มหายานจึงเปิดกว้างกว่าเถรวาท เมื่อ
พุทธศาสนาไปถึงเมืองจีนก็ได้รับอิทธิพลจาก
ศาสนาเต๋าบ้าง จากความคิดของขงจื้อบ้าง ไป
ทิเบตก็รับอิทธิพลจากศาสนาตั้งเดิมของชาว
ทิเบต ไปที่ไหนดก็รับอิทธิพลจากศาสนาที่นั่น
แล้วแต่งคัมภีร์ของมหายานขึ้นมา เรียกว่า
พระสูตรเหมือนกัน แต่เรารู้ได้ว่าแต่งทีหลังก็
ด้วยเหตุผลหลายประการ เช่นด้วยการศึกษา
ทางภาษาศาสตร์ โดยไปดูหลักภาษาที่ใช้ใน
คัมภีร์ มาตรงกับสำนวนในภาษาที่ใช้ในยุค
หลังพุทธกาล เราสามารถรู้ยุคสมัยจากการใช้
สำนวนภาษา จากโครงสร้างของประโยคเป็นต้น
ภาษาสันสกฤตก็เช่นกัน และในคัมภีร์มหายาน
ก็มีการกล่าวถึงบางอย่างเช่นเรื่องการเขียน
หนังสือ ซึ่งในพระไตรปิฎกของเราไม่มีการกล่าว
ถึง เพราะในอินเดียยุคพุทธกาลยังไม่มีกระดาษ
หนังสือ เพิ่งจะมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์
อักษรหลังยุคพุทธกาลหลายร้อยปี

ฝ่ายมหายานมีหลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มแต่ละ
นิกายก็ผลิตพระสูตรเอง ซึ่งคำสอนจะไม่ค่อย
ตรงกัน แต่ทำให้เราเข้าใจปรัชญาของนิกายนั้นๆ
แต่พออยู่ในรูปแบบเป็นพุทธพจน์ก็จะทำให้
ดูขลังมากขึ้น เป็นที่ยอมรับมากขึ้น เพราะ
ถือว่าเป็นพุทธวจนะ

แม้แต่ในสมัยก่อนก็มีคนที่ไม่ค่อยเชื่อว่า
อยู่ดีๆ มันมาจากไหน ทางฝ่ายมหายานบอกว่า
นี่คือคำสอนที่ลึกซึ้งมาก เหตุที่พระพุทธเจ้า
ยังไม่สั่งสอนเพราะคนในสมัยพุทธกาลไม่มี
บารมีพอจะเข้าใจได้ พระพุทธเจ้าจึงฝากไว้กับ
พวกเทพ แล้วสั่งไว้ว่าในอนาคตเมื่อมีผู้มีบารมี
มาเกิดพอจะเข้าใจปรัชญาลึกซึ้งนี้ได้จึงค่อย
สั่งสอนหรือถ่ายทอดสู่มนุษย์ ฉะนั้นเมื่อมีคน
ค้านว่านี่ไม่ใช่พระสูตร ไม่ใช่พุทธวจนะแท้ ท่าน
ก็มีทางออกว่าเป็นเรื่องลึกลับที่ไม่มีใครรู้ แต่อยู่
กับเทวดาบนสวรรค์ ๕ - ๖ ร้อยปี

การอ้างเช่นนี้เป็นเอกลักษณ์ เป็นกระบวน
การของผู้ที่ต้องการเอาคำสอนใหม่ๆ เข้ามาอ้าง
ว่าเป็นพุทธศาสนา คือบอกว่าเป็นของลึกลับ
“ที่จริงเป็นของพระพุทธเจ้าแต่ไม่มีใครรู้ จน
กระทั่งอาจารย์หรือนักปราชญ์ของเราได้ค้น
พบแล้วเทวดาถ่ายทอดให้ทราบ” นี่เป็นนโยบาย
ที่เห็นได้ในประวัติศาสตร์ ต่อมาจนกระทั่ง
ทุกวันนี้

ในเมื่อเป็นเช่นนี้ แม้เราไม่เชื่อแต่เราพิสูจน์
ไม่ได้ แต่ที่เราพูดได้คือ พุทธศาสนาฝ่าย
เถรวาทคือศาสนาที่ตั่งไว้บนฐานของพระ-
ไตรปิฎกภาษาบาลี ถ้ามีปรัชญาแนวความ
คิดอะไรที่ไม่ได้อยู่ในพระไตรปิฎกบาลี เรา
ถือว่าเป็นพุทธก็ได้ แต่ไม่ใช่พุทธเถรวาท
โดยที่เราไม่ต้องไปเถียงว่าจริงหรือไม่จริง หาก
มีสำนักไหนที่มีคำสอนที่ผิดเพี้ยนไป ไม่ตรงกับ

ภาษาบาลี เช่นนิยามคำว่า “นิพพาน” ใหม่ สารพัดทฤษฎีอะไรแปลกๆ ไม่ต้องไปบอกว่า ถูกหรือผิด แต่บอกได้นั่นไม่ใช่คำสอนของ พุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท

อย่างในเมืองไทยมีอิสระทางศาสนา ใคร อยากจะมีสำนักอะไร ศาสนาอะไร สอนอะไร ก็ได้ทั้งนั้น **แต่ไม่ควรจะทำในรูปแบบของ พุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท** โดยเฉพาะในยุค ปัจจุบันซึ่งคนทั่วไปขาดการศึกษา ขาดความรู้ เพราะนั่นถือว่าการหลอกลวง ทำให้เกิดความสับสนหรือทำให้รากฐานของพุทธศาสนา ฝ่ายเถรวาท ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติของคน ไทยหลายร้อยปีเกิดความหวั่นไหว

เรื่องการนิยาม ถ้าเรานิยามว่าพระพุทธ ศาสนาฝ่ายเถรวาทต้องเป็นอย่างไร โดยถ้า กลัวว่าจะถูกหาว่าเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ก็เอนักปราชญ์ทั้งฝ่ายสงฆ์ ฝ่ายฆราวาส จากพม่า จากศรีลังกา มาร่วมเป็นกรรมการ เป็นกลาง เป็นนานาชาติ เพราะหลักการใหญ่ๆ ของ เถรวาทมีชัดเจนอยู่แล้ว จากนั้นสำนักไหน หรือว่าพระสงฆ์องค์ไหนจะอุปสมบทเข้ามา ในพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทหรือในสถาบันสงฆ์ ของไทย ก็ต้องยอมรับในหลักการนี้ ถ้าไม่ยอมรับหรือว่าเชื่ออย่างอื่น ก็ไม่ว่าอะไร เพียงแต่ ท่านไม่ควรประกาศว่าเป็นส่วนหนึ่งของสถาบัน สงฆ์เถรวาท ส่วนเรื่องความผิดทางหลักศีล ธรรมต่างๆ นั้นถือเป็นเรื่องทางรัฐจะดูแลจัดการไป แต่ว่าจะจัดการอะไรก็ควรเล็งความ แตกแยกในหมู่ชาวพุทธให้ได้ แม้แต่ในพระวินัย ก็มียกเว้นสิกขาบทบางอย่างในกรณีทีกล่าวว่า หากปฏิบัติตามแล้วจะเกิดความแตกแยก

ฉะนั้น ในการปฏิรูปพระศาสนาจะมีในรูปแบบใดก็ตาม โยมก็ต้องเข้าใจว่าพระเราจะไม่

ยอมให้ฝ่ายโยมมีอำนาจเหนือสงฆ์ เพราะว่า โยมไม่เข้าใจพระ (อาจเข้าใจบางเรื่องเท่านั้น) ถ้าโยมอยู่เหนือพระหรือสั่งพระได้ในระยะยาว สถาบันสงฆ์ก็หวั่นไหว เพราะถ้ารัฐบาลเปลี่ยน หรือฝ่ายที่ไม่ใช่พุทธเข้ามาในรัฐบาล แล้ว ต้องการเปิดเปียนพุทธศาสนาก็จะมีอำนาจ ทำได้ เพราะฉะนั้น **พระต้องบริหารพระ** แต่ ต้องรับฟังและต้องอาศัยฝ่ายฆราวาสช่วยบ้าง

ปัญหาในสถาบันสงฆ์ ตั้งแต่สมัยพระเจ้า อโศกมหาราชเป็นต้นมา ส่วนมากต้องมีพระ มหาภิกษุตรีเข้ามากำกับปัญหา พระก็แก้ปัญหา ของตัวเองยาก เพราะมีเรื่องการเมืองบ้าง (พระในเมือง) นอกจากนั้นยังมีข้อจำกัดเงื่อนไข ทางพระวินัยซึ่งเป็นปัญหามานาน คือคำว่า “สงฆ์” หรือ “สังฆะ” นั้น ตามคำนิยามคือ พระสงฆ์ ๔ รูปขึ้นไป ตามพระวินัย ถ้าสงฆ์ใหญ่ จัดการกับสงฆ์อีกสงฆ์หนึ่งก็จะล่อแหลมต่อการ เป็นสังฆเภท สังฆเภทจัดเป็นอนันตริยกรรม อย่างหนึ่งซึ่งถือเป็นเรื่องใหญ่มาก ฉะนั้นที่ไหน ที่มีพระไม่ดีเป็นกลุ่มเกิน ๓ รูป ก็จะเป็นปัญหา ทันทีว่าเขาเป็นสงฆ์ แล้วสงฆ์ใหญ่จัดการกับ สงฆ์เล็กก็เป็นเรื่องละเอียดอ่อนมาก

ฉะนั้นในบางเรื่อง กฎหรือพระวินัยก็มีอะไร คล้ายกับกฎหมายทางโลก แต่มีหลายอย่าง ที่ไม่เหมือนกัน เช่นเรื่องการขโมยของ สมมติว่า จะขโมยสิ่งนี้ ถ้าสมมติว่ายกขึ้นมา โอ้ บาป... วางไว้ ไม่เอาดีกว่า ปาราชิกเสียแล้ว แค่ว่า ๑ วินาที เพราะวินัยกำหนดไว้ว่าการขโมยวัตถุ จะปาราชิกตั้งแต่เมื่อมีจิตคิดจะลัก แล้วยก เคลื่อนจากฐานคือปาราชิก แต่ถ้ายกขึ้นมา แต่ยังมีส่วนใดส่วนหนึ่งที่ติดฐานอยู่ก็เป็น ถุลลัจจัย หากแค่จับยังไม่ยกขึ้นแค่ไหวก็เป็นทุก กฏ พระวินัยบัญญัติไว้ละเอียดมาก

แต่สิ่งที่เป็นปัญหามากในวินัยข้อนี้คือ สิ่งที่ยกมายุไปต้องมีราคาเท่าไรจึงจะเป็น ปาราชิก ซึ่งในสมัยพุทธกาลท่านก็กำหนดด้วย เงินตามมาตรฐานเงินของอินเดียในสมัยนั้น เราจะแปลงเงินของอินเดีย ๒๕๐๐ ปีทีที่แล้วเทียบกับ อัตราเงินของเราทุกวันนี้ได้อย่างไร ก็ยากนะ เพราะฉะนั้น ในบางแห่งเขาจะเอาราคาเทียบกับ น้ำหนักของทองคำ ทุกวันนี้ถ้าเอามาตรฐาน ทองคำก็กลายเป็น ๒๐๐ กว่าดอลลาร์ ฉะนั้น ถ้าขโมยของมีราคาต่ำกว่า ๒๐๐ ดอลลาร์ ก็ไม่ ปาราชิก ฉะนั้นตัดสินยาก

เงินตราในภาษาบาลีก็มีชื่อคำว่าบาท ถือว่ามีอะไรที่มีค่ามากกว่า ๑ บาท ตอนที่ ลูกศิษย์ของรัชกาลที่ ๔ (พระอมรินทราธิราช) ไปเอาคัมภีร์ทางพระวินัยจากศรีลังกามาแปล เป็นภาษาไทย คือหนังสือบุพพสิกขาบรรณ ท่านก็เลยแปลตรงบาทขึ้นมา ถ้าพระขโมยของ มีราคาเกิน ๑ บาท ต้องปาราชิก ไม่ถึง ๑ บาท ก็ไม่ปาราชิก เป็น ๑ บาทในสมัยรัชกาลที่ ๔ มันเยอะนะ คว้าตัวหนึ่งก็ไม่ถึง ๑ บาท ทุกวันนี้คว้าตัวหนึ่งก็เป็นหมื่น เพราะฉะนั้น ๑ บาทใน ๒๕๐ ปีที่แล้วเป็นเงินมาก แต่ทุกวันนี้ก็ แทบจะไม่มีค่าเลย แล้วจะเอาอย่างไร ตอนนั้นก็เพื่ บบาทของครูบาอาจารย์ อย่างเช่นสายหลวง พ้อชา หลวงพ้อชากำหนดว่า ในวัดหนองป่าพง เราจะต้องถือ ๑ บาทเป็นหลัก ถึงจะน้อยกว่าหรือ ว่าไม่น่าจะมีค่าเท่า ๑ บาทในสมัยพุทธกาล อันนี้คือมาตรฐานที่วัดหนองป่าพง ทุกวันนี้ ถ้าพระเฒ่าของที่เจ้าของไม่ได้ให้มีราคาเกิน ๑ บาท จะถือว่าปาราชิก

ทุกวันนี้เมื่อมีปัญหาเรื่องพระวินัย อาตมา เองยังไม่กล้าสรุปเลยเพราะเป็นเรื่องละเอียด อ่อนมาก อย่าเพิ่งตัดสินใครง่ายๆ เช่น เรื่อง

คอร์รัปชั่น อาจจะมี แต่ปาราชิกใหม่ก็เป็นอีก เรื่องหนึ่ง อาตมายังไม่มีข้อมูลพอจะพิจารณา ในเรื่องนี้ได้ แม้ว่าจะเคยเป็นอาจารย์สอน พระวินัยมาตั้งหลายปีด้วยซ้ำ

เมื่อเราเห็นความเสื่อม เห็นสถาบันสงฆ์ อ่อนแอ ก็ไม่ควรจะเบื่อหน่ายหรือท้อแท้ ถือว่า เป็นเรื่องธรรมดาตามเหตุตามปัจจัย เพียงแต่ว่า ถึงเวลาที่เรากำลังช่วยกันแก้ปัญหา พยายามดู ว่าอะไรคือเหตุของปัญหา ซึ่งสิ่งสำคัญมากอยู่ ที่ระบบการศึกษาของสงฆ์ ระบบการศึกษา แบบทางโลกทำให้หลักพุทธศาสนาที่ถูกต้อง ไม่ปรากฏหรือปรากฏไม่ชัดเจนเท่าที่ควร การ ถ่ายทอด การเรียนรู้จึงบกพร่องบ้าง เป็นเรื่อง ที่ต้องค่อยๆ แก้ไข แต่ที่สำคัญก่อนอื่น พุทธ ศาสนาฝ่ายเถรวาทเป็นอย่างนี้นะ ถ้าคุณเชื่อ อย่างอื่น เราไม่ว่าอะไร แต่ขอให้ทราบว่ามัน ไม่ใช่ของดั้งเดิม ไม่ใช่พุทธศาสนาเถรวาท เป็น คนละอย่าง อาจจะเข้าฝ่ายมหายานมากกว่า ซึ่งกลุ่มมหายานก็มีหลายนิกาย เป็นพุทธคนละ อย่าง เราต้องยอมรับว่าในโลกนี้มีพุทธหลาย อย่าง มีความเชื่อถือหลากหลาย แต่เราไม่ต้อง วิพากษ์วิจารณ์ ไม่ต้องยกตนข่มท่าน ไม่ต้อง ไปตัดสินเปรียบเทียบกับ แต่ว่าของเราเป็นอย่างนี้ คุณก็รักษาของคุณไป แต่ฉันก็ต้องรักษาของฉัน เราฝ่ายเถรวาทต้องรักษาความเป็นเถรวาท ของเรา

พอมีหลักอย่างนี้ก็มีปัญหาอย่างหนึ่ง คือ จะเกิดปฏิกิริยาโต้ตอบซึ่งมักจะกันไปในทาง สุดโต่ง ตอนนี้มีกระแสว่าจะเอาแต่พุทธวจนะ อย่างเดียวเลย ไม่เอาครูบาอาจารย์ อันนี้ก็สุด โต่งเหมือนกัน เพราะพุทธวจนะเป็นบาลี แล้ว พุทธวจนะที่ทุกวันนี้กล่าวถึงก็คือพุทธวจนะ ที่แปลเป็นไทยแล้ว ถ้าอย่างนั้นนี่ก็ไม่ใช้หลัก

ตรงจากพระพุทธเจ้าแล้วละเพราะต้องผ่านผู้แปล ขึ้นกับสติปัญญาของผู้แปล และการแปลภาษาที่ตายแล้ว เขามีหลักอะไรในการแปลและหลายอย่างในพระไตรปิฎกที่พระพุทธองค์ไม่ขยายความ มีอาจารย์ตั้งแต่สมัยพุทธกาลหรืออาจารย์รุ่นหลังที่ท่านศึกษาท่านปฏิบัติได้ช่วยขยายความและอธิบายไว้แล้ว

ในการปฏิบัติตามหลักที่พระพุทธเจ้าสั่งสอนไว้ ผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบท่านก็มีประสบการณ์มาก ปัญหาที่เกิดขึ้นท่านก็มีกุศโลบายในการแก้ไข มีเทคนิคที่ท่านคิดขึ้น ซึ่งทั้งหมดนี้ทางฝ่ายเถรวาทไม่ปฏิเสธ แต่ถือว่าเมื่อมีครูบาอาจารย์และมีสำนัก สอนอะไรที่เกิดความสงสัยก็ต้องเทียบเคียงกับหลักในพระสูตรที่เป็นพุทธวจนะว่าตรงกันหรือไม่ตรงกันอย่างไร คือไม่ใช่ปฏิเสธทีเดียว แต่มีพระไตรปิฎกโดยเฉพาะพระสูตรซึ่งรวบรวมพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นหลักฐานอ้างอิง เพื่อรักษาความเป็นเถรวาทเอาไว้ ถ้าบอกว่าไม่อยู่ในนี้จริงเพราะเป็นเรื่องลึกลับที่ถ่ายทอดกันโดยไม่ให้คนสามัญรู้ เรื่องนี้มีหรือไม่มีเราไม่ทราบ แต่ว่าเราไม่เอา เพราะเถรวาทจะเอาแต่เฉพาะที่สอดคล้องตามหลักที่พระพุทธเจ้าท่านสั่งสอน

อย่างเช่นในเรื่องการเจริญอานาปานสติ พระพุทธเจ้าสอนเรื่องการเจริญสติกับลมหายใจ ตอนหลังก็มีนักปฏิบัติใช้คาบิรกรรม “พุทโธ” พุทโธก็ไม่มีในพุทธวจนะ แต่ผู้ที่ใช้คาบิรกรรมจนได้สมาธิแนวพุทธ ได้ฌานตามที่พระพุทธเจ้าสั่งสอน ได้จิตกัมมณีโย (จิตควรแก่การงาน) เกิดปัญญาก็มีอยู่มาก ครูบาอาจารย์บางท่านก็คิดวิธีปล่อยางความฟุ้งซ่านด้วยการนับลมหายใจ นี่ก็ไม่ได้เป็นพุทธวจนะรวมทั้งวิธีแผ่เมตตาต่างๆ ล้วนถือเป็นเรื่อง

เทคนิคในการภาวนา ส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่ในพุทธวจนะ แต่ผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบตั้งแต่สมัยพุทธกาล ท่านมีประสบการณ์ ท่านแบ่งปันให้ลองปฏิบัติดูอย่างนี้ว่าจะให้ผลได้ไหม พอเราได้หลักว่าต้องมีสติกับลมหายใจเป็นหลักใหญ่ สอนให้หายใจเข้า ‘พุท’ หายใจออก ‘โธ’ ช่วยให้ มีสติหายใจเข้ารู้ว่า ‘เข้า’ หายใจออกรู้ว่า ‘ออก’ หรือว่านับลมหายใจแล้วเห็นผลได้ ก็ได้สิ ถือว่าตรงตามที่พระพุทธเจ้าสอน เพียงแต่ว่าเป็นการเพิ่มรายละเอียด ข้อคิด และเทคนิคต่างๆ

เรื่องนี้ถือว่าสำคัญ แม้แต่เรื่องทางโลก เช่น วัฒนธรรม แนวความคิด เทคโนโลยี อิทธิพลจากโลกตะวันตก ควรจะรับมาน้อยแค่ไหน อย่างไร ของไทยเรานี้ละอะทะอะ เพราะไม่เคยได้กำหนดเอกลักษณ์ของเราไว้ก่อน หลักการอุดมการณ์ของเราไม่ชัดเจน พออะไรเข้ามา ก็เข้ามาตามกระแสกิเลส ไม่มีการกลั่นกรอง บางสิ่งบางอย่างที่เราภูมิใจมากกว่านี้แหละคือ วัฒนธรรมไทย หายไปแทบจะหมดเหลือเลย เพราะเรารู้แต่ว่าเป็นสิ่งที่ดี แต่ไม่รู้จักว่าเกิดขึ้นอย่างไร จะรักษาอย่างไร ป้องกันอย่างไร เพียงแต่พอใจกับสิ่งนี้ จนไม่มีอะไรจะพอใจ เพราะฉะนั้น การนิยาม การทำความเข้าใจในสิ่งสำคัญจึงมีประโยชน์ตรงนี้

ทันโลก

พระศากยวงศ์วิสุทธิ์

เปิดมุมมอง “พุทธศาสนา” ในโลกตะวันตก

พระศากยวงศ์วิสุทธิ์ (อนิลมาน ธมมสากิโย) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร อาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.) วิทยากรในเวทีระดับประเทศและนานาชาติ เป็นชาวเนปาล บวชสามเณรที่เนปาล และอุปสมบท ณ วัดบวรนิเวศวิหาร โดยมีสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก เป็นพระอุปัชฌาย์ ได้รับอนุญาตให้แปลงสัญชาติเป็นไทยเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ สำเร็จการศึกษาศาสตรบัณฑิต จากคณะสังคมศาสตร์ มมร., ปริญญาโท ด้านมานุษยวิทยา จากมหาวิทยาลัยตรีภูวัน ประเทศเนปาล, และปริญญาโท ด้านมานุษยวิทยาสังคม มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ประเทศอังกฤษ โดยทุนพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พ.ศ. ๒๕๓๗ ปริญญาเอก ด้านมานุษยวิทยาสังคม จากมหาวิทยาลัยบรูเนล ประเทศอังกฤษ โดยทุนพระราชทานเช่นกัน สำเร็จในปี ๒๕๔๓ เป็นพระราชอาคันตุกะชั้นสามัญยก ที่ พระศากยวงศ์วิสุทธิ์ เมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๖

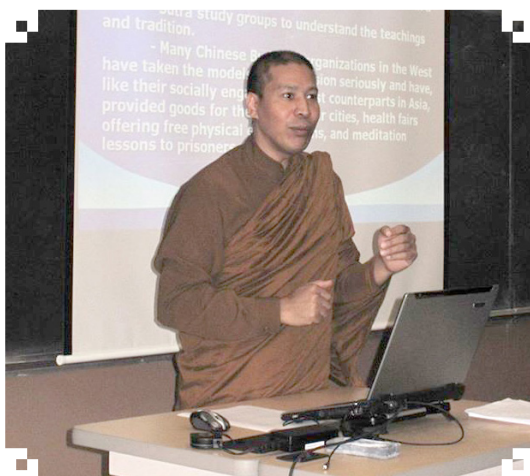
ความเป็นมาของการสอนพุทธศาสนาในโลกตะวันตก

ความสนใจศึกษาพระพุทธศาสนา ในโลกตะวันตกมีมาตั้งแต่ยุคคลาสสิก จาก

หลักฐานทางโบราณคดีพบว่าพุทธศาสนาไปถึงยุโรปกรีก ตั้งแต่สมัยพุทธกาล ปรากฏหลักฐานว่ามีฝรั่งชาวกรีกมาบวชสมัยนั้นแล้วชื่อว่า พระธรรมรักขิต แต่พุทธศาสนามาบูมจริงๆ ในยุคล่า

อาณานิคมเอเชีย โดยมีการขวนขวักโบราณ ของสวย ของมีค่า คัมภีร์โบราณ ไปศึกษาหาความหมาย เกิดความสนใจในแง่เนื้อหารัศมี ทำให้พวกฝรั่งมีวิชาแขนงหนึ่งที่เรียกว่า “พุทธศาสนศึกษา” เป็นการศึกษาพุทธศาสนาเชิงวิชาการ ไม่ใช่ในแง่ความเชื่อหรือศาสนา

ปีค.ศ.1830 เริ่มขวนขวักโบราณวัตถุต่างๆ ทางเอเชีย ศึกษาภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต ภาษาขอม ตลอดจนศึกษาคัมภีร์โบราณ ที่ขวนขวักจากโลกตะวันออกไป มหาวิทยาลัยในยุโรปในสมัยนั้น เช่น อังกฤษ เริ่มสอนภาษาบาลีตั้งแต่ค.ศ.1881 มีการแปลพระไตรปิฎกเป็นภาษาอังกฤษ ขณะที่ประเทศไทยซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ ๕ ในขณะนั้นยังเป็นโบราณอยู่ หรือแม้แต่เยอรมันและออสเตรีย ก็มีการสอนภาษาบาลีแล้ว เรียกว่าเริ่มมีการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาในมหาวิทยาลัยตั้งแต่สมัยนั้น แต่ในประเทศไทยการเรียนการสอนอยู่ภายใต้คณะปรัชญาและศาสนา เพิ่งมาปรากฏคำว่า พุทธศาสนศึกษาเมื่อ ๑๕ - ๒๐ ปีที่ผ่านมา ขณะที่ฝรั่งใช้คำว่าพุทธศาสนศึกษาโดยตรง และศึกษาในเชิงวิชาการมานานแล้ว

ความต้องการอาจารย์สอนในยุโรปหรืออเมริกาค่อนข้างเยอะ โดยเฉพาะช่วงหลังๆ มหาวิทยาลัยทั้งหลายต่างเห็นคุณค่าของศาสนามากขึ้น ยิ่งความคิดเรื่องศาสนศึกษาพัฒนาขึ้นในวงการศึกษาก็มีการเรียนการสอนขึ้น แต่ก็ขัดแย้งกับความเป็นจริงของสังคม ด้วยว่าพอวิทยาศาสตร์ก้าวหน้าหรือมีความเจริญก้าวหน้าของโลก ศาสนาอื่นไม่สามารถตอบโจทย์ได้ เช่น โลกร้อน โรคเครียด ซึ่งเป็นปัญหาที่ร้ายแรงที่สุดในโลก ศาสนาอื่นไม่สามารถหาคำตอบได้ แต่ฝรั่งกลับมาเจอคำตอบในพุทธศาสนา ทำให้ในวงการศึกษาก็มีการเรียนการสอนพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ศึกษาแบบกว้างขวาง ไม่ได้ศึกษาในเชิง “ศาสน” ไม่ได้ศึกษาในเชิงความเชื่อหรือปรัชญา แต่ศึกษาในเชิง “ศาสตร์” หรือองค์ความรู้ ทำให้มหาวิทยาลัยชั้นนำและมหาวิทยาลัยทั่วไป ถ้าไม่มีการเรียนการสอนพุทธศาสนาก็เสียรายได้ และกระทบต่อความเจริญก้าวหน้าของมหาวิทยาลัย เพราะทุกมหาวิทยาลัย นักศึกษาแสวงหาคอร์สนี้ ตอนนี้มหาวิทยาลัยในอเมริกาก็เริ่มเปิดคอร์สพวกนี้อีกทั้งมีการวิจัยและเขียนตำรามากขึ้น

ด้วยเหตุที่มหาวิทยาลัยในต่างประเทศขาดแคลนบุคลากรในระดับที่ค่อนข้างมาก ผู้ที่มีความรู้ในพุทธศาสนาและสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้เขาได้ในภาษาที่เขาเข้าใจ ซึ่งเป็นเรื่องยาก เพราะบางทีพวกเราอาจมีความรู้ในทางพระพุทธศาสนาแต่ไม่มีศิลปะในการถ่ายทอด และวิธีการถ่ายทอด ติดรูปแบบไทยหรือเอเชีย ซึ่งระบบการศึกษาของฝรั่งรับไม่ได้ ฝรั่งไม่เอาศรัทธานำ เขาเอาศรัทธาเป็นตัวท้าย ศรัทธาเกิดขึ้นเองหลัง

จากศึกษาจนเกิดผลสัมฤทธิ์แล้ว เขาเริ่มจากความสงสัยและความท้าทาย คือมาจากปัญญา และเมื่อศึกษาแล้วปฏิบัติตามจึงกลายเป็นความศรัทธาเกิดขึ้น

เมื่อความต้องการมีมาก ทำให้มหาวิทยาลัยต่างๆ เปิดคอร์สพุทธศาสนศึกษา มากมาย ไม่ว่าจะเป็นที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด มหาวิทยาลัยอ็อกซฟอร์ด อย่างที่มหาวิทยาลัยอ็อกซฟอร์ด ตอนนี้เปิดหลักสูตรพุทธศาสนาสำหรับบุคคลทั่วไป ๗ สัปดาห์ เริ่มเรียนวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๐ หรือมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ก็มีสอนเช่นกัน แทบทุกมหาวิทยาลัยเปิดสอนหมด เพียงแต่บางแห่งอาจอยู่ภายใต้ภาควิชาศาสนศึกษา หรือบางแห่งมีภาควิชาพุทธศาสนศึกษาโดยตรง อย่างมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียเบิร์กลีย์ มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด ก็มีภาควิชาพุทธศาสนศึกษา และล่าสุดประเทศไทยได้จัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาเถรวาทในมหาวิทยาลัยมิชิแกน สหรัฐอเมริกา ซึ่งถือเป็นครั้งแรกในโลกที่มีการจัดตั้งศูนย์ที่เจาะลึกเถรวาท เรียกได้ว่า เป็นความก้าวหน้าในการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก

ทูลพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ไปเรียนปริยญาโทและเอก

“เป็นพระประสงค์ของสมเด็จพระสังฆราชที่อยากให้ท่านมาศึกษาต่อ ตอนจะไป ทรงทราบถึงพระกรรมของในหลวง รัชกาลที่ ๙ พระองค์จึงมีกระแสรับสั่งว่า พระองค์ท่านจะพระราชทานเอง และฝากพระราชกระแสมาว่า “ไม่ต้องคิดว่าจะไปกี่ปี ให้ตั้งใจเรียนให้จบ ถ้าทุนทรัพย์ไม่พอ ก็ขอให้บอก”

พระองค์ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานทุนมาตลอดระยะเวลาที่ท่านมาเรียนปริยญาโทและเอกที่อังกฤษ รวมระยะเวลา ๔ - ๕ ปี ปีละประมาณ ๑๕,๐๐๐ - ๑๖,๐๐๐ ปอนด์

พุทธศาสนาเจริญในโลกตะวันตก

สาเหตุที่ศาสนาพุทธไปเจริญในต่างประเทศ เพราะเขาไม่ได้เรียนพุทธศาสนาเพื่อไปเป็น “พุทธ” ฝรั่งเศสบอกว่าเรียนพุทธศาสนาเพื่อเป็น “คริสต์ที่ดี” เป็น “มุสลิมที่ดี” จนปัจจุบันในบริบทอเมริกาเกิดชื่อกลุ่มใหม่ๆ ขึ้นว่า Jubu (Jewbu) หรือ Jewish Buddhist คือในแง่ของพิธีกรรมยังเป็นยิวอยู่ แต่วิถีชีวิตดำเนินชีวิตเป็นพุทธ เช่นเดียวกับในหมู่คริสต์ เกิดคำว่า ChristBu ในแง่พิธีกรรมก็ยังทำตามคริสต์ไป แต่การปฏิบัติหรือการคิดเป็นแบบพุทธ”

ฝรั่งเศสคิดว่าพุทธศาสนาเป็นปรัชญา ?

หลายศาสนาเป็นแค่ปรัชญา แต่พุทธศาสนาไม่ใช่ปรัชญา อย่างวิทยาศาสตร์ยังขึ้นอยู่กับกาลเวลา แต่พุทธศาสนาเป็นสัจธรรมที่ไม่มีเงื่อนไขของกาลเวลา พิสูจน์ได้ ปฏิบัติได้ตลอดเวลา และเมื่อปฏิบัติแล้ว รู้ได้ด้วยตัวเอง ชาวตะวันตกตื่นตัวกับพุทธศาสนา

มาก จึงมีการเรียนการสอนพุทธศาสนา มาก แต่พวกเราชาวพุทธหรือชาวเอเชียพอเห็นเขา ศึกษาที่ตื่นเต้น อือฮาวาเขาจะมาเป็นพุทธ แต่ความจริง เขาศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาชีวิต ประจำวัน ยิ่งพิสูจน์ยิ่งยอมรับ เช่น เมื่อ ๑๐ ปี ก่อน องค์การอนามัยโลก (WHO) ศึกษาวิจัยทั่วโลกว่า โรคภัยแรงที่สุดในปี ค.ศ. 2020 ไม่ใช่ มะเร็งหรือเอดส์ แต่กลายเป็นโรคเครียด เพราะ วิถีชีวิตเปลี่ยนไป พบว่า “ยา” รักษาโรคเครียด ได้แก่ชั่วคราว

ฝรั่งที่ศึกษาพุทธศาสนาก็เลยทดลองใช้ วิธี “การเจริญสติ” (mindfulness) จนตอนนี้ ทางวงการแพทย์พัฒนาขึ้นเรียกว่า “MBCT” หรือ “Mindfulness-based Cognitive Therapy” คือการบำบัดจิตบนพื้นฐานของ การเจริญสติ หรือการบำบัดจิตแก้ไขเรื่อง ความเครียด **ตอนนี้วงการแพทย์ใช้การ เจริญสติเป็นพื้นฐานในการแก้ไขปัญหา ทุกอย่าง** ซึ่งปรากฏว่าสามารถแก้ไขโรค ต่างๆ หายเป็นปลิดทิ้ง ทั้งโรคจิต โรคเครียด โรคมะเร็ง สารพัดโรคหายหมด ด้วยเหตุนี้เขา จึงศึกษาถึกลงไปว่า ทำไมแค่การนั่งสมาธิจึง สามารถแก้ไขในสิ่งที่ “ยา” แก้ไขไม่ได้ พบว่า “change your mind, change your brain” คือ ฝึกจิตแล้วเปลี่ยนสมองได้

ด้วยเหตุนี้ทางวิทยาศาสตร์พยายาม ศึกษาคำว่า “จิต” (mind) ฝรั่งไม่มีคำว่า mind มีแต่ soul (อัตตา/ตัวตน) แต่พุทธศาสนา เชื่อว่าไม่มีตัวตน แต่มีจิต (mind) ที่สามารถ บังคับตัวตนให้เป็นไปในสิ่งที่เราต้องการได้ จิตเป็นสิ่งที่ใหม่สำหรับฝรั่ง แต่ของเราพูดถึงจิต มากกว่า ๒,๕๐๐ ปีแล้ว เราถือว่าตัวตน (soul) ดำเนินตามจิต พอฝรั่งมาเจอจิต คือการรับรู้

ทางพุทธศาสนา นั่นคือ ใช้อายตนะไปกระทบ กับสิ่งข้างนอก แล้วเราทำปฏิกิริยากับสิ่งเหล่านั้ นอย่างไร ถ้าเรามีความรู้ความเข้าใจหรือมี ตัว “ปัญญา” มาก ปฏิบัติต่อสิ่งนั้นก็ออกมาในทางฉลาด แต่ถ้าเราปัญญาน้อย เราก็จะ กลายเป็นเหยื่อต่อสิ่งที่มากระทบ นี่คือนสิ่งที่ พุทธศาสนาสอนมานานแล้ว

พุทธศาสนาจึงกลายเป็นวิชาพื้นฐาน เป็น ที่นิยมมากที่สุด นักศึกษาบางคนมาร้องให้ อ่อนวอนขอเรียน เขาบอกว่าวิชานี้ขาดไม่ได้ เลย ตอนนี้กลายเป็นว่านักศึกษาที่เรียนวิชา ทางแพทย์ จิตวิทยา ฯลฯ ก็ต้องมาเรียนวิชานี้ เป็นพื้นฐานก่อน

โรงเรียนและมหาวิทยาลัยสอนพุทธศาสนา กันหมด ?

โรงเรียนรัฐในอเมริกาสอนกันหมดอย่าง ชายฝั่งตะวันตก เฉพาะที่รัฐแคลิฟอร์เนีย ทุก โรงเรียนสอนกันหมด เขาสอนเจริญสติ ตั้งแต่ ระดับอนุบาล แต่เลี่ยงไปใช้คำว่า “secular mindfulness” ฝรั่งพยายามบอกผู้ปกครองว่า เป็น mindfulness ทางโลก ความจริงสอน เหมือนพุทธศาสนา เพียงแต่ถ้าไปบอกว่าเป็น พุทธศาสนา เขาจะคิดว่ามีมความเชื่องมงาย เข้าไปด้วย อาตมาเคยแนะนำเพื่อนว่าสติ (ความจำ) อย่างเดียวไม่พอ แต่ต้องมีเขาของ

สติ คือ สัมปชัญญะ (ความรู้ตัว) ด้วย ตอนนี้จะหันมาใช้คำใหม่ว่า “Mindful Awareness”

อย่างระดับอนุบาล วิธีการสอนให้เด็กนอน แล้วให้เด็กดูว่าเกิดอะไรขึ้นกับตุ๊กตาที่วางบนอก เด็กเห็นว่าขยับขึ้นลงเมื่อเราหายใจเข้า - ออก ให้ดูสภาพตรงนั้น หรือถ้าเด็กชน วิธีการสอนก็ให้เด็กนั่งล้อมวง ครูตีกลองแล้วบอกว่าถ้าหยุดเมื่อไร ที่เต้านอยู่ท่าไหนก็ต้องหยุดเท่านั้น นี่คือการฝึกเรื่อง “รู้ตัว” หรือไม่ก็ให้เด็กนั่งล้อมวง ครูตีระฆังแล้วบอกว่า ถ้าใครไม่ได้ยินก็ให้ยกมือขึ้น เราจะเห็นว่าเด็กแต่ละคนได้ยินเสียงไม่เท่ากัน เป็นการ “ฝึกจิตให้เป็นสมาธิ” หลังเข้าคอร์ส พ่อแม่บอกว่า พอลูกได้เรียนแล้ว รู้สึกดีมาก อย่างตอนที่ทะเลาะกับสามี กลายเป็นลูกที่บอกว่าให้แม่ไปนั่งสมาธิหรือบางครั้งลูกบอกว่า ‘อย่าโกรธ ให้นับลมหายใจ ๑, ๒, ๓ แล้วจะหายโกรธ’ คือเด็กสอนพ่อแม่ได้

สอนพระพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก

ตอนเรียนจบใหม่ๆ มาเป็นอาจารย์สอนที่ มมร. จากนั้นมหาวิทยาลัยมหิดล (มม.) นิมนต์ให้ไปช่วยสอนหลายวิชา สอนที่คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย

ขอนแก่น รวมถึงช่วยแก้ไขหลักสูตรในทางจิตวิทยาให้กับแพทย์ที่โรงพยาบาลศรีธัญญา สอนนักศึกษามหาวิทยาลัยมิชิแกน ที่มาเข้าค่ายพุทธศาสนากับสิ่งแวดล้อมที่เนปาล แล้วจึงรับนิมนต์ไปสอนที่ต่างประเทศ

ปี ค.ศ. ๒๐๐๒ รับนิมนต์ไปสอนที่มหาวิทยาลัยซานตาคลารา สหรัฐอเมริกานั้น เปิดสอน ๒ คลาส แต่นักศึกษาก็ยังแน่น ต่อมาอดมาจึงคิดออกแบบหลักสูตรใหม่ คือ ‘พุทธศาสนากับโลกาภิวัตน์’ ตอนนั้นยังเป็นวิชาใหม่ เปิดสอนพุทธศาสนาระดับสูง เป็นการประยุกต์พุทธศาสนา คือ มองโลกทุกด้านผ่านเลนส์ของพุทธศาสนา

ปัจจุบัน อดมาสอนที่มหาวิทยาลัยซานตาคลารา สหรัฐอเมริกา และ มหาวิทยาลัยอ็อกซ์ฟอร์ด ประเทศอังกฤษ ที่ซานตาคลารามีหลักสูตรบังคับคือ ศาสนาเบื้องต้น ระดับกลาง และระดับสูง จะเลือกเรียนตัวไหนก็ได้ โดยอดมาสอนอยู่ระดับกลาง คือ Buddhism Intermediate-level และระดับสูง คือ Buddhism and Globalization (วิชาพุทธศาสนากับโลกาภิวัตน์) ส่วนที่มหาวิทยาลัยอ็อกซ์ฟอร์ด อดมาสอนระดับปริญญาเอกในแง่มานุษยวิทยา เป็นวิชาที่มองภาพรวมพุทธศาสนาในประเทศไทยจากมุมมองทุกอย่าง ทั้งจากข้อมูลดิบและวิพากษ์ข้อมูลดิบว่าทำไมถึงเป็นภาพอย่างนั้น นอกจากนี้สหประชาชาติกำลังขับเคลื่อน เรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนก็ให้ออดมาไปให้ข้อมูล ส่วนยูเนสโก อดมาก็ช่วยเป็นวิทยากรในเรื่องสิ่งแวดล้อม World Economic Forum”

จากทีมข่าวการศึกษา หนังสือพิมพ์มติชน
ฉบับวันที่ ๓ มกราคม ๒๕๖๐

ธีรปัญญา

ตัจจะ ในยุคหลังความจริง

ความจริงหรือสัจจะในยุคโลกาภิวัตน์ควรจะหน้าตาเป็นอย่างไร? เราจะหาความจริงได้อย่างไร ในเมื่อใครๆ ต่างก็อ้างความจริงของฝ่ายตนเท่านั้นว่าเป็นความจริง และเหยียดความจริงของฝ่ายอื่นๆ ว่าไม่จริง ‘ความจริงวันนี้’ กลับไม่เหมือนความจริงของเมื่อวาน มีความพลิกผันของความจริงที่กลายเป็น ‘จริงเฉพาะช่วงเวลา’ ตกลงมันมีความจริงจริงๆ ไหมหรือ มันขึ้นอยู่กับมุมมอง พจนานุกรมอ็อกซ์ฟอร์ดได้ประกาศให้คำว่า ‘หลังความจริง’ (post truth) เป็นคำที่พุดกันมากที่สุดในรอบปีที่ผ่านมา เพราะดูเหมือนว่าพวกเราจะเข้าสู่ยุคของการที่ความคิดเห็นของผู้คนถูกชักจูงด้วยความรู้สึกทางอารมณ์มากกว่าที่จะใช้ข้อเท็จจริงหรือเหตุผล ลองมาดูข้อมูลต่อไปนี้ ซึ่งแปลมาจากบทความในนิตยสาร The New Yorker เรื่อง Why facts don't change our minds โดย Elizabeth Kolbert

ทำไมข้อเท็จจริงเปลี่ยนความเชื่อของเราไม่ได้?

ในปี ๒๕๑๘ มีการทดลองที่มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด โดยให้นักศึกษาอ่านจดหมายลาตาย จำนวน ๒๕ ฉบับ แล้วให้ตัดสินใจแยกให้ได้ ระหว่างจดหมายลาตายฉบับที่เขียนโดยผู้ที่ฆ่าตัวตายจริงๆ กับจดหมายลาตายที่แต่งขึ้นโดยผู้ที่ไม่ได้ตายจริง แล้วก็มีการให้คะแนนความแม่นยำของการแยกนั้น โดยนักศึกษากลุ่มที่ ๑ ถูกบอกว่าสามารถแยกได้ถูกต้องแม่นยำถึง ๒๔ ใน ๒๕ ฉบับ ในขณะที่กลุ่มที่ ๒ ได้รับการบอกว่า แยกได้ถูกต้องเพียง ๑๐ ใน ๒๕ ฉบับ (จริงๆ แล้วนักศึกษาทั้งสองกลุ่มแยกแยะจดหมายได้ถูกต้องพอๆ กัน) หลังจากบอกคะแนนไปได้ไม่นานก็เปิดเผยกับนักศึกษาว่า แท้ที่จริงแล้วทั้งสองกลุ่มไม่ได้มีความแตกต่างกันเลยในความสามารถในการแยกแยะ เปอร์เซ็นต์ที่ทายถูกทายผิดพอๆ กัน

แต่ที่บอกผลนักศึกษาให้ต่างกันไปอย่างนั้น ก็เพื่อต้องการศึกษาความสัมพันธ์ในการตอบสนองของผู้ที่คิดว่าตัวเองถูก กับของผู้ที่คิดว่าตัวเองผิด (ก็คือบอกนักศึกษาไปว่าที่ให้คะแนนไปนั้นโกหกทั้งเพ) หลังจากนั้นก็ให้นักศึกษาประเมินดูตัวเองในแง่ต่างๆ แต่ในชุดคำถามต่อมา มีแทรกคำถามหนึ่งว่า เมื่อเทียบกับคนทั่วๆ ไปแล้ว ท่านคิดว่าตัวท่านเองมีความสามารถในการวิเคราะห์ได้แม่นยำมากน้อยเพียงใด ? ผลออกมาเป็นที่น่าแปลกใจว่า นักศึกษากลุ่มที่เคยได้รับการบอกว่าตนวิเคราะห์ได้แม่นยำ ประเมินตัวเองสูงกว่าคนทั่วไป ขณะที่นักศึกษาที่เคยได้รับการบอกว่าตนวิเคราะห์ได้ไม่แม่นยำ ประเมินตัวเองต่ำกว่าคนทั่วๆ ไป ทั้งที่ความจริงแล้ว ทั้งสองกลุ่มต่างก็รู้ข้อเท็จจริงแล้วว่า ความสามารถของพวกเขาทั้งสองกลุ่มไม่ได้ต่างกัน ผู้ทำการทดลองจึงสรุปว่า **“ความเชื่อของคนเราเมื่อเกิดขึ้นแล้วมักจะฝังแน่น ทำให้เปลี่ยนแปลงได้ยาก”**

ใน ๒ - ๓ ปี ต่อมา ได้มีการทดลองที่ได้ผลไปในทำนองเดียวกัน โดยผู้ทดลองได้แต่งคุณสมบัติของพนักงานดับเพลิงที่แตกต่างกันขึ้นมาเอง ๒ ชุด เพื่อแยกระหว่างนักดับเพลิงที่ดี (เช่น เมื่อต้องตัดสินใจในสภาวะที่เสี่ยงสามารถตัดสินใจเร็ว สามารถช่วยชีวิตคนไว้ได้ทัน) กับนักดับเพลิงที่ไม่ดี (ตัดสินใจช้า ช่วยคนได้ไม่ทัน) ให้นักศึกษาสองกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มได้เรียนรู้คุณสมบัติของนักดับเพลิงที่ดี และที่ไม่ดี ที่ตรงข้ามกันอย่างสิ้นเชิง (เช่น แต่งคุณสมบัติว่าพนักงานดับเพลิงคนที่ตัดสินใจถูกต้อง ยังมีลูกเล็กๆ หรือมีงานอดิเรกชอบไปดำน้ำลึก ส่วนนักดับเพลิงคนที่ตัดสินใจผิดพลาด มีลูกชายโตแล้ว กับชอบเล่นกอล์ฟ เป็นต้น แต่

สลับคุณสมบัติเหล่านี้ในทางตรงข้ามป้อนให้กับนักศึกษาอีกกลุ่มหนึ่ง) หลังจากให้นักศึกษาอ่าน ทำความเข้าใจ และหาเหตุผลเชื่อมโยงกับคุณสมบัติเหล่านี้สักพัก ก็เปิดเผยว่าแท้ที่จริงแล้วคุณสมบัติเหล่านี้ไม่ได้มีผลต่อการตัดสินใจของนักดับเพลิงอย่างมีนัยสำคัญอะไรเลย เป็นเรื่องแต่งขึ้นมาเองทั้งสิ้น หลังจากนั้นก็สอบถามนักศึกษาทั้งสองกลุ่มนั้นว่าท่าทีต่อความเสี่ยงของนักดับเพลิงที่ดีควรเป็นอย่างไร นักศึกษาก็ตอบไปในทางเดียวกับสิ่งที่ตนได้เคยได้รับรู้มา (ทั้งๆ ที่ควรจะตอบว่าคุณสมบัติเหล่านี้ไม่ได้สัมพันธ์กับการเป็นนักดับเพลิงที่ดีอะไรเลย เพราะรู้แล้วว่ามันเป็นเรื่องแต่งทั้งหมด) แสดงว่าเมื่อทัศนคติก่อตัวขึ้นแล้ว แม้ว่าเหตุผลในความเชื่อเดิมของเราจะถูกแย้งตกลไปแล้ว คนเราก็ไม่สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติความเชื่อของตนได้

ทำไมเป็นอย่างนั้น ? ทำไมความเชื่อของคนเราไม่ถูกปรับเปลี่ยนเมื่อได้ข้อมูลใหม่ที่ถูกกว่า ? นักวิจัยสันนิษฐานว่า จุดเด่นที่ทำให้มนุษย์เราอยู่เหนือกว่าสัตว์ และประสบความสำเร็จในวิวัฒนาการมากกว่าสัตว์ทั้งหมดก็คือความสามารถในการร่วมมือกัน แต่เนื่องจากการอยู่ร่วมกันในสังคมนั้นไม่ใช่เรื่องง่ายๆ เลย เพราะคนเรามีแนวโน้มที่จะอยู่ลำพัง เป็นตัวของตัวเอง การต้องมารวมกลุ่มกัน เพื่อแบ่งงานกันทำนั้น จึงจำต้องมีกลไกบางอย่างที่ช่วยยึดโยงคนเข้าหากันได้ ทำให้สันนิษฐานได้ว่า **การใช้เหตุผลของคนเราน่าจะเป็นวิวัฒนาการในการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับการอยู่รวมกันเป็นหมู่ใหญ่มากกว่าที่จะเอาไปใช้ค้นหาความเป็นเหตุเป็นผลในการเข้าถึงความจริง** ว่าที่จริงแล้วกระบวนการคิดของคนเรามี

ช่องโหว่และข้อผิดพลาดเต็มไปด้วยหมดในบรรดากระบวนการคิดที่ผิดพลาดทั้งหมด การเลือกรับข้อมูล เฉพาะที่เข้ากับความเห็นเดิมของเรา (confirmation bias) นับเป็นข้อผิดพลาดระดับต้นๆ ที่พบเห็นกันได้บ่อยมาก นักวิจัยได้ลองเลือกนักศึกษา มา ๒ กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่มีความเชื่อว่า โทษประหารช่วยให้การก่ออาชญากรรมลดน้อยลง ส่วนอีกกลุ่มไม่เห็นด้วยกับโทษประหาร เพราะเชื่อมั่นว่ามันไม่ได้ช่วยทำให้อาชญากรรมลดลง ทั้งสองกลุ่มได้รับข้อมูลจากงานวิจัย ๒ ชิ้นที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยข้อมูลจากงานวิจัยชิ้นแรกบ่งชี้สถิติไปในทางที่โทษประหารสามารถลดอัตราการก่ออาชญากรรมลงได้ แต่ข้อมูลจากงานวิจัยอีกชิ้น ตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับงานวิจัยชิ้นแรกว่า ออกแบบได้ไม่ดีพอ และเสนอข้อมูลที่ชี้ไปในทางที่ว่า มีหรือไม่มีโทษประหารก็ไม่ทำให้อัตราการก่ออาชญากรรมเปลี่ยนแปลง แล้วให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นต่องานวิจัย ๒ ชิ้นนี้

(งานวิจัยทั้งสองชิ้นนี้แต่งขึ้นเอง จริงๆ แล้วถ้ามองอย่างเป็นกลางๆ สถิติสามารถบ่งชี้ไปได้ทั้งสองทาง มีหลักฐานสนับสนุนและขัดแย้งในปริมาณที่พอกัน) นักศึกษาที่เห็นด้วยกับโทษประหารลงความเห็นว่างานวิจัยชิ้นแรกน่าเชื่อถือกว่า ส่วนงานวิจัยชิ้นที่สองไม่น่าเชื่อถือ ส่วนนักศึกษาที่ไม่เห็นด้วยลงความเห็นไปในทางตรงกันข้าม เมื่อเสร็จสิ้นการทดลอง ได้ถามนักศึกษาทั้งสองกลุ่มอีกทีถึงความมั่นใจ ปรากฏว่ากลุ่มที่เห็นด้วยกับโทษประหารยิ่งเห็นด้วยและสนับสนุนมากยิ่งขึ้น ส่วนกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยก็ยิ่งคัดค้านหนักขึ้น (ทั้งๆ ที่ถ้ามองอย่างเป็นกลาง เมื่อได้ข้อมูลที่ไม่น่าหนักพอๆ กันสองชิ้นที่พอจะบ่งชี้ความเป็นไปได้

ทั้งสองทาง ทางที่ถูกก็น่าจะลดความมั่นใจของความเชื่อเดิมของเราลงและเปิดใจให้กับความเชื่อในทางตรงข้ามมากขึ้น) นี่จึงเป็นตัวอย่างของการที่คนเลือกที่จะเชื่อในชุดข้อมูลใหม่ๆ ที่สอดคล้องกันกับความเชื่อเก่าของตนเท่านั้น และปฏิเสธชุดข้อมูลความจริงใหม่ๆ ที่ไม่สอดคล้องเข้ากันกับความเชื่อเดิมของตน

ความสามารถในการคิดหาเหตุผลอย่างเหลือเฟือของคนเราอาจจะมีไว้เพื่อการเอาชนะในการถกเถียงกันมากกว่าเพื่อจะให้เกิดได้อย่างถูกต้อง

ทำไมจึงเป็นอย่างนั้นได้? ทั้งๆ ที่วิธีคิดแบบปักใจเชื่ออย่างนั้น ในขั้นตอนของวิวัฒนาการ น่าที่จะถูกคัดออกไปนานแล้ว (เช่น หนูที่ปักใจไม่ยอมเชื่อว่ามีแมวอยู่ข้างนอก และเลือกที่จะรับข้อมูลที่สอดคล้องกับความเชื่อเดิมนั้น ก็ไม่น่าจะเหลือรอดสืบพันธุ์ต่อไปได้ และน่าจะสูญพันธุ์ไปพร้อมกับการปักใจเชื่อนั้น) แต่การณ์กับไม่เป็นเช่นนั้น ทั้งหนูทั้งคนที่ปักใจเชื่อแบบนั้นก็ยังเหลือรอดมาได้จนถึงปัจจุบัน แสดงว่าการปักใจเชื่อไม่ยอมเปลี่ยนทฤษฎีของตนง่ายๆ นั้นน่าจะมีประโยชน์อะไรอยู่บ้าง นักวิจัยพบว่าประโยชน์นั้นก็คือการปรับตัวเพื่อเข้าสู่สังคมหรือการอยู่รวมกันเป็นหมู่ใหญ่นั้นเอง

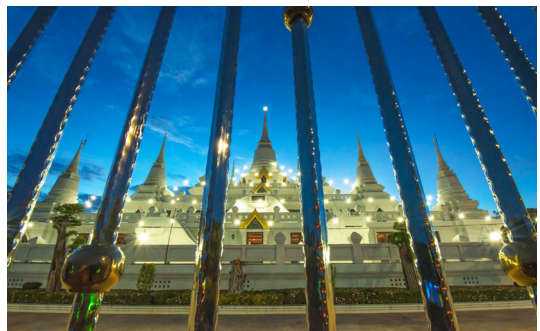
ดังนั้น การใช้เหตุผลเชิงตรรกะที่มนุษย์เรามีและผ่านกระบวนการวิวัฒนาการขึ้นมาเป็นลำดับนั้น อาจจะมีใช้เพื่อคิดค้นแก้ปัญหาในเชิงเป็นเหตุเป็นผล หรือหาข้อสรุปจากการได้หลักฐานใหม่ๆ แต่เป็นไปเพื่อการแก้ปัญหาในการร่วมมือกันทำงานมากกว่า **การใช้เหตุผลเป็นเพียงเครื่องมือในการปรับตัวเข้าหากันเพื่อการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม** ความคิดอะไรที่แปลกจากกลุ่มของตน ที่ทำให้ไม่สามารถสื่อสารกันได้ในกลุ่มก็จะถูกคัดออกไปเกิด (confirmation bias) คือเราจะเลือกรับข้อมูลเฉพาะที่เข้ากับความเชื่อของกลุ่มเราคือมีนันทาคติ และปฏิเสธข้อมูลที่ไม่เข้ากับ ความเชื่อของกลุ่มเราคือมีโทสาคติ ส่วนโมหาคติ หรือการเข้าข้างตัวเอง (myside bias) นั้น จริงๆ มนุษย์เราก็ไม่ได้มีโมหะ (ความหลง) ปิดบังไปเสียทุกอย่าง **เฉพาะสิ่งที่ป็นฝ่ายเราเองเท่านั้นที่เรากลับมองไม่เห็น** นักวิจัยพบว่า เราสามารถจับหาความผิดในความคิดที่เป็นของคนอื่นได้ง่ายกว่าจับหาความผิดในความคิดที่เป็นของตัวเอง

อคติเหล่านี้เกิดขึ้นมาได้อย่างไร ?

วิถีชีวิตของบรรพบุรุษเราที่ต้องร่วมมือกันเข้าป่าล่าสัตว์หรือทำเกษตรกรรมรวมกันเป็นกลุ่ม ทำให้พวกเขาเป็นห่วงเรื่องฐานะทางสังคม เป็นห่วงเรื่องการเอารอดเอาเปรียบกันในการทำงานมากกว่าที่จะเป็นห่วงในเรื่องการคิดในทางที่ถูกเพื่อนำไปสู่ความจริง เพราะว่าการคิดหาเหตุผลโดยตัวของมันเองไม่ค่อยเป็นประโยชน์แก่ปากท้อง เท่ากับผลประโยชน์ที่ได้จากการถกเถียงกัน ในยุคสมัยนั้นพวกเขาไม่ต้องมาตัดสินใจเรื่องการคัดเลือกคุณสมบัติ

ของพนักงานดับเพลิงที่ดี หรือพิจารณาเรื่องโทษประหาร ทั้งยังไม่ต้องมาเจอกับงานวิจัยจอมปลอม การก่อกวน หรือเรื่องใส่สีตีไข่ จึงไม่แปลกใจที่คนในยุคปัจจุบันพบว่าการใช้เหตุผลของคนไม่สามารถจัดการกับสิ่งเหล่านี้ได้อย่างถูกต้อง มันเป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปเร็วกว่ากระบวนการคัดเลือกทางธรรมชาติ (natural selection)

นักวิจัยหลายท่านเชื่อว่าการปรับตัวเพื่อการเข้าสังคมเป็นกุญแจสำคัญสำหรับการเข้าใจการทำงานของจิตใจ ได้เขียนไว้ในหนังสือ The knowledge Illusion : Why we never think alone (การลวงตาของความรู้ : ทำไมเราไม่เคยคิดคนเดียว) ยกตัวอย่างเรื่องการทำงานของชัคโครก ทุกคนคงรู้จักชัคโครกกันดี ถ้าถามว่าเราเข้าใจการทำงานของชัคโครกมากน้อยแค่ไหนจาก ๑ ถึง ๑๐ ส่วนใหญ่ก็คงจะประเมินกันว่าเราเข้าใจมันมากระดับ ๘ ถึง ๙ แต่ถ้าให้ต้องอธิบายการทำงานกันจริงๆ เราก็จะค้นพบว่ามันไม่ใช่ง่ายๆ อย่างที่คิด มันค่อนข้างซับซ้อนพอสมควร **คือเราคิดว่าเรารู้มากกว่าที่เรารู้จริงๆ** ถ้าให้ประเมินอีกทีหลังจากต้องให้อธิบายการทำงานของชัคโครกโดยละเอียด ความมั่นใจในความรู้เกี่ยวกับชัคโครกของเราจะลดลงมาในระดับ ๕ ถึง ๖ แทน ไม่ใช่แต่เรื่องชัคโครกเท่านั้น ในเรื่องอื่นๆ ก็เช่นกัน

เช่น วิธีการทำงานของชิป วิธีการล็อกของกุญแจ และอื่นๆ อีกมากมายที่เราคิดว่าเรารู้มากกว่าที่เราจริงๆ สิ่งที่ทำให้เราเชื่อมั่นอย่างนั้นได้ก็เพราะคนอื่นๆ ทำให้เราคิดว่าเป็นเช่นนั้นจริงๆ แล้ว **เราไม่เคยคิดคนเดียว** แต่เราคิดไปพร้อมๆ กันเป็นหมู่ เส้นแบ่งระหว่างความคิดของ ‘เรา’ กับของ ‘คนอื่น’ จึงไม่ชัดเจนอย่างที่เราคิด

สำหรับเรื่องเทคโนโลยี เราฟังความคิดของคนอื่นที่คิดค้นประดิษฐ์ขึ้นมา เราเพียงแต่เอามาใช้งานเท่านั้น **ในแง่หนึ่งการไม่จำเป็นต้องรู้ทั้งหมดนี้แหละที่ทำให้องค์ความรู้โดยรวมพัฒนาก้าวหน้าไปได้** (เช่น ถ้าทุกๆ คนยืนยันที่จะรู้วิธีตีเหล็กให้ได้ก่อนที่จะนำมาตีมาใช้ ยุคโลหะก็คงจะไม่เกิดขึ้น) แต่เมื่อคนใดคนหนึ่งค้นพบเครื่องมือใหม่ๆ เพื่อวิถีชีวิตแบบใหม่ๆ เขาก็ได้สร้างมิติของความไม่รู้ใหม่ๆ ในเรื่องนั้นๆ ไปพร้อมกัน ดังนั้นเมื่อพูดถึงเรื่องเทคโนโลยี การไม่จำเป็นต้องรู้ทั้งหมดอาจจะเป็นผลดีต่อความก้าวหน้า แต่เมื่อเรานำวิธีนี้มาใช้ในทางวิเคราะห์วิจารณ์ทางการเมือง ทางศาสนา หรืออภิปรายอื่นๆ การไม่เข้าใจเรื่องทั้งหมด (แต่คิดว่าเราเข้าใจ) มีผลทำให้เราตัดสินใจผิดพลาดได้ ถ้าเราอาศัยความเข้าใจของคนอื่นในการเลือกนโยบายทางการเมือง อย่างใดอย่างหนึ่ง (หรือเลือกศรัทธาในลัทธิศาสนาใดศาสนาหนึ่ง) เช่น สมมติว่าความเข้าใจในเรื่องการเมืองของนาย ก ไม่มีมูล ไม่ถูกต้อง แต่นาย ข ต้องพึ่งความเข้าใจนั้นเพื่อความเข้าใจของตน ความเข้าใจของนาย ข ก็ไม่มีมูล และไม่ถูกต้องตามไปด้วย และถ้านาย ข ไปพูดคุยกับนาย ค และหากนาย ค เห็นด้วยกับนาย ข ความเห็นของนาย ค ก็พลอยไม่มีมูล ไม่ถูกต้องตามไปด้วย แต่ตอนนี้พวกเขา

ทั้งสามคนต่างก็รู้สึกเชื่อมั่นในความเห็นของตนมากยิ่งขึ้น และถ้าพวกเขาไม่ยอมเปิดรับฟังข้อมูลที่ขัดแย้งกับความเห็นของพวกเขาเลย พวกเขาก็จะอยู่ในกลุ่มที่ต่างคนต่างก็เสริมความเชื่อมั่นกันเองในกลุ่มโดยที่ความเห็นของพวกเขาไม่มีมูลความจริงอยู่เลย ซึ่งการเลือกนโยบายการเมือง (หรือเลือกนับถือลัทธิศาสนา) ไม่เหมือนกับการใช้เทคโนโลยี เราจำเป็นต้องมีความเข้าใจที่มีมูลความจริงอยู่ด้วยและต้องอยู่บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผลกัน

แล้วทำไมคนเราถึงชอบอยู่แต่ในกลุ่มที่มีความคิดเห็นแบบเดียวกัน ? ที่เป็นเช่นนั้นส่วนหนึ่งเป็นเพราะสมองของคนเราก่ออกแบบมาให้เกิดความรู้สึกที่ดี - คือพบว่ามีการหลั่ง **dopamine (สารสุข)** ในสมอง **เมื่อได้พิจารณาชุดข้อมูลที่สอดคล้องกันกับทฤษฎีที่ตนยึดถืออยู่ก่อน** (คือได้สนทนากับพวกที่มีความเชื่อแบบเดียวกัน) แม้ว่า (ในภายหลัง) จะรู้ทั้งรู้ว่ามันผิด ก็ยังไม่ยอมเปลี่ยน พูดอีกอย่างหนึ่งก็คือ **เราเสพติดความคิดเห็นของตัวเอง** การแก้ไขจึงไม่ใช่เรื่องง่ายเลย

ดังนั้นแต่เดิมที่เราเคยคิดกันมาว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่ดำเนินชีวิตด้วยเหตุด้วยผล และควรที่จะใช้เหตุผลในการตัดสินใจ แต่งานวิจัยหลายๆ ชิ้นที่ผ่านมา ได้แสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดในการใช้เหตุผลของคน จนไม่แปลกใจที่บ่อยครั้งเราจะพบว่า คนเราไม่ได้ใช้เหตุผลในการคิดตัดสินใจ แต่กลับใช้อารมณ์กันมากกว่าและเป็นที่น่าสังเกตว่า **ความรู้สึกว่าเชื่อของคนนั้นยิ่งมั่นใจมากเท่าใด ก็ยิ่งห่างจากความเป็นจริงมากเท่านั้น** ความเชื่อแบบปักใจเชื่อจึงมัก **ไม่ได้ออกมาจากความเข้าใจที่ลึกซึ้ง** มีการศึกษาโดยให้คนลองให้คะแนนความเชื่อมั่น

สํ สํ สมมติมาหุ สจจนติ

คนส่วนใหญ่เรียก ‘สมมติทฤษฎี’ ของตนๆ ว่า ‘สัจจะ’

พระพุทธพจน์

ของตน ก่อนและหลังการให้อธิบายโดยละเอียดถึงผลดีผลเสียของความคิดของตน ปรากฏว่าความเชื่อมั่นของเขาลดลงอย่างเห็นได้ชัด แสดงว่า การได้คิดทบทวนและทำความเข้าใจในกระบวนการที่เรายึดมั่นสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่า ‘จริง’ อาจจะเป็นวิธีคิดแบบเดียวที่จะสั่นคลอนความหลงใหลในความคิดทฤษฎีของตนได้ และอาจจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของตนได้ในที่สุด

ได้อ่านงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้กันมาพอสมควรแล้ว มาดูความจริงหรือสัจจะในทัศนะของพระพุทธศาสนากันบ้าง โดยเริ่มจากการทำความเข้าใจพระสูตรที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ ที่ชื่อว่า **จังกีสสูตร** นำมาจากมัชฌิมนิกาย มัชฌิมาปัณณาสก์ พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ ๑๓ ข้อที่ ๔๒๒ ถึง ๔๓๔ หน้า ๕๕๐ ที่พระพุทธเจ้าได้วิเคราะห์ถึงที่มาของความเชื่อว่า ‘จริง’ ของพวกเราว่าจะมาจากเหตุอะไรได้บ้าง ? เราจะแสวงหาความจริงกันได้อย่างไร ? และระหว่างทางที่ยังแสวงหาอยู่นั้น เราจะอนุรักษ์ความจริงไว้ได้อย่างไรกันบ้าง ?

จังกีสสูตร

ว่าด้วย การอนุรักษ์ความจริ

ลำดับนั้นกาปทิกมาณพหุมา ภารทวาชะโคตร ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า

“ข้าแต่ท่านพระโคตม มนตร์อันเป็นของ

เก่าโดยสืบทอดกันมาตามคัมภีร์ พราหมณ์ทั้งหลายย่อมถึงความตกลงใจโดยเด็ดขาดว่า ‘นี่เท่านั้นจริง อย่างอื่นไม่จริง’ ในเรื่องนี้ท่านพระโคตมจะตรัสอย่างไร ? ”

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า “ภารทวาชะ พราหมณ์สักคนหนึ่งในบรรดาพราหมณ์ทั้งหลาย ผู้กล่าวอย่างนี้ว่า ‘เรารู้สิ่งนี้ เราเห็นสิ่งนี้ นี่เท่านั้นจริง อย่างอื่นไม่จริง’ มีอยู่หรือ ? ”

มาณพหุมาทูลตอบว่า “ไม่มีเลย ท่านพระโคตม”

“ภารทวาชะ แม้อาจารย์ท่านหนึ่ง แม้อาจารย์ของอาจารย์ท่านหนึ่ง ตลอดขึ้นไปจน ๗ ขั้วอาจารย์ของพราหมณ์ทั้งหลายผู้กล่าวอย่างนี้ว่า ‘เรารู้สิ่งนี้ เราเห็นสิ่งนี้ นี่เท่านั้นจริง อย่างอื่นไม่จริง’ มีอยู่หรือ ? ”

“ไม่มีเลย ท่านพระโคตม”

“ภารทวาชะ ถ้าชี้ทั้งหลายผู้เป็นบูรพาจารย์ของพวกพราหมณ์ ซึ่งเป็นผู้แต่งมนตร์ที่พราหมณ์ทั้งหลายในปัจจุบันนี้ขับตาม กล่าวอย่างนี้ว่า ‘เราทั้งหลายรู้สิ่งนี้ เราทั้งหลายเห็นสิ่งนี้ นี่เท่านั้นจริง อย่างอื่นไม่จริง’ มีอยู่หรือ ? ”

“ไม่มีเลย ท่านพระโคตม”

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า “ภารทวาชะ ได้ทราบกันดังนี้ว่า บรรดาพราหมณ์ทั้งหลายไม่มีพราหมณ์แม้สักคนหนึ่ง ผู้กล่าวอย่างนี้ว่า ‘เรารู้สิ่งนี้ เราเห็นสิ่งนี้ นี่เท่านั้นจริง อย่างอื่นไม่จริง’ ไม่มีใครสักคนหนึ่งซึ่งเป็นอาจารย์เป็นอาจารย์ของอาจารย์ตลอด ๗ ขั้วอาจารย์ของพราหมณ์ทั้งหลายผู้กล่าวอย่างนี้ว่า ‘เรารู้สิ่งนี้ เราเห็นสิ่งนี้ นี่เท่านั้นจริง อย่างอื่นไม่จริง’ แม้ถ้าชี้ทั้งหลายผู้เป็นบูรพาจารย์ของพวกพราหมณ์ ซึ่งเป็นผู้แต่งมนตร์ เป็นผู้บอกมนตร์

ที่พราหมณ์ทั้งหลายในปัจจุบันนี้ขับตามมนตร์เก่าที่ท่านขับไว้แล้ว แม้ท่านเหล่านั้นก็ไม่ได้กล่าวอย่างนี้ว่า ‘เรารู้สิ่งนี้ เราเห็นสิ่งนี้ นี่เท่านั้นจริง อย่างอื่นไม่จริง’”

ธรรม ๕ ประการ มีผลเป็น ๒ อย่าง

“การทวาชะ คนตาบอดเข้าแถวเกาะหลังกัน คนอยู่หัวแถว คนอยู่กลางแถว และคนอยู่ปลายแถว ต่างก็มองไม่เห็นกัน แม้ฉันใด ภาสิตของพราหมณ์ทั้งหลายก็ฉันนั้นเหมือนกัน เห็นจะเปรียบได้กับแถวคนตาบอด คือแม้คนอยู่หัวแถว คนอยู่กลางแถว และคนอยู่ปลายแถว ต่างก็มองไม่เห็นกัน ท่านเข้าใจความข้อนั้นว่าอย่างไร เมื่อเป็นเช่นนั้น ความเชื่อของพราหมณ์ทั้งหลายย่อมหามูลมิได้ มีใช่หรือ ?”

มาณพหนุ่มกราบทูลว่า “ท่านพระโคตมในข้อนี้ พราหมณ์ทั้งหลายมิใช่เล่าเรียนกันมาด้วยความเชื่ออย่างเดียว แต่เล่าเรียนด้วยการฟังตามกันมา”

“การทวาชะ ครั้งแรกท่านได้อ้างถึงความเชื่อ บัดนี้ท่านอ้างถึงการฟังตามกันมา ธรรม ๕ ประการนี้มีผลเป็น ๒ อย่างในปัจจุบัน

ธรรม ๕ ประการ คือ

๑. ศรัทธา (ความเชื่อ)
๒. รุจิ (ความพอใจ)
๓. อนุสสวะ (การฟังตามกันมา)
๔. อากาโรปริวิตก (ความตรึกตามอาการ)
๕. ทิฏฐินิชฌานขันติ (ความเข้ากันได้กับทฤษฎีที่พินิจไว้)

ธรรม ๕ ประการนี้แล มีผลเป็น ๒ อย่างในปัจจุบัน คือ สิ่งที่เราเชื่อกัน แต่สิ่งนั้นกลับเป็นของว่างเปล่าเป็นเท็จไปก็มี สิ่งที่ไม่เชื่อกัน แต่

สิ่งนั้นกลับเป็นจริงแท้ ไม่เป็นอื่นก็มี, สิ่งที่เราชอบใจกัน แต่สิ่งนั้นกลับเป็นของว่างเปล่าเป็นเท็จไปก็มี สิ่งที่เราไม่ชอบใจกัน แต่สิ่งนั้นกลับเป็นจริงแท้ ไม่เป็นอื่นก็มี, สิ่งที่เราฟังตามกันมา แต่สิ่งนั้นกลับเป็นของว่างเปล่าเป็นเท็จไปก็มี สิ่งที่เราไม่ได้ฟังตามกันมา แต่สิ่งนั้นกลับเป็นจริงแท้ ไม่เป็นอื่นก็มี, สิ่งที่เราตรึกไว้อย่างดี แต่สิ่งนั้นกลับเป็นของว่างเปล่าเป็นเท็จไปก็มี, สิ่งที่เราไม่ได้ตรึกไว้อย่างดี แต่สิ่งนั้นกลับเป็นจริงแท้ ไม่เป็นอื่นก็มี, สิ่งที่เราพินิจไว้อย่างดี (ถูกใจ) แต่สิ่งนั้นกลับเป็นของว่างเปล่าเป็นเท็จไปก็มี, สิ่งที่เราไม่ได้พินิจไว้อย่างดี แต่สิ่งนั้นกลับเป็นจริงแท้ ไม่เป็นอื่นก็มี

การทวาชะ คนผู้ฉลาดเมื่อจะตามรักษาสัจจะ ไม่ควรจะต้องลงใจในข้อนั้นอย่างเด็ดขาดว่า “นี่เท่านั้นจริง อย่างอื่นไม่จริง”

ตรัสตอบถึงการรักษาสัจจะ

[๔๒๙] มาณพหนุ่มทูลถามว่า “ท่านพระโคตม ด้วยข้อปฏิบัติประมาณเท่าไร ? การรักษาสัจจะจึงมีได้ บุคคลชื่อว่ารักษาสัจจะด้วยข้อปฏิบัติประมาณเท่าไร ? ข้าพเจ้าขอทูลถามท่านพระโคตมถึงการรักษาสัจจะ”

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า “การทวาชะ ถ้าบุรุษมีศรัทธา กล่าวว่า ‘เรามีศรัทธาอย่างนี้’ ชื่อว่ารักษาสัจจะ แต่ยังไม่ชื่อว่า มีความตกลงใจโดยเด็ดขาดว่า ‘นี่เท่านั้นจริง อย่างอื่นไม่จริง’ ด้วยข้อปฏิบัติเพียงเท่านี้ การรักษาสัจจะย่อมมีได้ บุคคลชื่อว่ารักษาสัจจะด้วยข้อปฏิบัติเพียงเท่านี้ และเราย่อมบัญญัติการรักษาสัจจะด้วยข้อปฏิบัติเพียงเท่านี้ แต่ยังไม่ชื่อว่าเป็นการรู้สัจจะก่อน

- ถ้าบุรุษมีความพอใจ ฯลฯ
- ถ้าบุรุษมีการฟังตามกันมา ฯลฯ

- ถ้าบุรุษมีความตริักตามอาการ ฯลฯ
- ถ้าบุรุษมีความพินิจที่เข้ากันได้กับทฤษฎีของตน เขากล่าวอย่างนี้ว่า ‘เรามีความพินิจที่เข้ากันได้กับทฤษฎีของตน (ถูกใจ) อย่างนี้’ ชื่อว่ารักษาสัจจะ แต่ยังไม่เชื่อว่าถึงความตกลงใจโดยเด็ดขาดว่า ‘นี่เท่านั้นจริง อย่างอื่นไม่จริง’

การทวาชะ ด้วยข้อปฏิบัติเพียงเท่านี้ การรักษาสัจจะย่อมมีได้ บุคคลชื่อว่ารักษาสัจจะด้วยข้อปฏิบัติเพียงเท่านี้ และเราย่อมบัญญัติการรักษาสัจจะด้วยข้อปฏิบัติเพียงเท่านี้ แต่ยังไม่เชื่อว่าเป็นการรู้สัจจะก่อน”

ตรัสตอบถึงการรู้สัจจะ

มาณพหนุ่มทูลถามว่า “ท่านพระโคตมการรักษาสัจจะย่อมมีด้วยข้อปฏิบัติเพียงเท่านี้ ส่วนการรู้สัจจะย่อมมีด้วยข้อปฏิบัติเพียงเท่าไร ? ข้าพเจ้าขอทูลถามท่านพระโคตมถึงการรู้สัจจะ”

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า “การทวาชะภิกษุในธรรมวินัยนี้เข้าไปอาศัยบ้านหรือนิคมแห่งใดแห่งหนึ่งอยู่ คหบดีก็ดี บุตรของคหบดีก็ดี เข้าไปหาภิกษุนั้น แล้วใคร่ครวญในธรรม ๓ ประการ คือ (๑) ในธรรมที่เป็นเหตุให้เกิดโลภะ (ความโลภ) (๒) ในธรรมที่เป็นเหตุให้เกิดโทสะ (ความโกรธ) (๓) ในธรรมที่เป็นเหตุให้เกิดโมหะ (ความหลง) ว่า

ท่านผู้นี้มีธรรมที่เป็นเหตุให้เกิดโลภะ โทสะ โมหะ หรือไม่หนอ เพราะว่าผู้มีจิตถูกธรรมที่เป็นเหตุให้เกิดความโลภ ความโกรธ ความหลงครอบงำแล้ว เมื่อไม่รู้ก็กล่าวว่า ‘ข้าพเจ้ารู้’ เมื่อไม่เห็นก็กล่าวว่า ‘ข้าพเจ้าเห็น’ หรือสิ่งใดจะพึงเป็นไปเพื่อมิใช่ประโยชน์เกื้อกูล เพื่อทุกข์ สิ้นกาลนานแก่ผู้อื่น ก็จะไม่พึงชักชวนผู้อื่นเพื่อประโยชน์แก่สิ่งนั้นได้หรือหนอ ? เมื่อเขาพิจารณาถึงภิกษุนั้นอยู่ จึงรู้ได้ดังนี้ว่า ‘ท่านผู้นี้ไม่มีธรรมที่เป็นเหตุให้เกิดโลภะ ไม่มีธรรมที่เป็นเหตุให้เกิดโทสะ ไม่มีธรรมที่เป็นเหตุให้เกิดโมหะ’ อนึ่ง ท่านผู้นี้มีกายสมาจาร-วจีสมาจารเหมือนผู้ไม่มีโลภะ ไม่มีโทสะ ไม่มีโมหะ ท่านผู้นี้แสดงธรรมอันลึกซึ้ง เห็นได้ยาก รู้ตามได้ยาก สงบ ประณีต คาดคะเนเองไม่ได้ เป็นธรรมละเอียด รู้ได้เฉพาะบัณฑิต ไม่ใช่ธรรมที่คนมีโลภะ คนมีโทสะ คนมีโมหะ จะแสดงได้โดยง่าย”

“ยโต น สมนเนสमान วิสุทฺธ โมหนียะหิ รมเมหิ สมนุสสติ. อถ ตมहि สทฺธํ นิเวเสติ สทฺธาชาโต อุปสงกมติ, อุปสงกมนโต ปยิริุ ปาสติ, ปยิริุ ปาสนโต โสถํ โอทหติ, โอทิตโสโต รมมํ สฺสุณนติ, สุตวา รมมํ ธาเรติ, ธตานิ รมมานํ อตถํ อุปปริกขติ, อตถํ อุปปริกขโต รมมา นิชฌานํ ขมนนติ, รมมนิชฌานกขณนติ ยา สติ, ฉนฺโท ขายติ, ฉนฺทชาโต อุตฺสสทฺติ, อุตฺสสทฺติวา ตฺลเถติ, ตฺลยิตฺวา ปททติ, ปทิตตโต สมานิ กาเยน เจว ปรมสจฺจํ สจฺฉิกโรติ, ปญฺญาย จ นํ อติวิขม ปสฺสติ. เอตฺตาวตฺตา โข ภาวทวาช สจฺจานุโพโส โหติ. เอตฺตาวตฺตา สจฺจมนุพฺพุณฺณติ. เอตฺตาวตฺตา จ มยํ สจฺจานุโพโส ปญฺญเปม. เตเวว ตาว สจฺจานุปฺปตฺติ โหตีติ.”

เมื่อใด เขาพิจารณาภิกษุผู้นั้นอยู่ ย่อมเห็นชัดว่าเขาบวชผิดจากธรรมที่เป็นเหตุให้เกิดโลภะ โทสะ โมหะ เมื่อนั้น เขาสร้างศรัทธาในภิกษุผู้นั้นอย่างมั่นคง จึงเกิดศรัทธา แล้วเข้าไปหาเมื่อเข้าไปหา ย่อมนั่งใกล้ เมื่อนั่งใกล้ ย่อมเจียไสตกลง เขาเจียไสตกลงแล้วฟังธรรมอยู่ ย่อมทรงจำธรรม พิจารณาเนื้อความแห่งธรรมที่ทรงจำไว้แล้ว เมื่อพิจารณาเนื้อความอยู่ ธรรมทั้งหลายย่อมควรแก่การเพ่งพินิจ เมื่อธรรมควรแก่การเพ่งพินิจมีอยู่ ฉันทะย่อมเกิด เกิดฉันทะแล้ว ย่อมอุตสาหะ ครั้นอุตสาหะแล้วย่อมพิจารณา ครั้นพิจารณาแล้ว ย่อมตั้งความเพียร เธอตั้งความเพียรแล้ว ย่อมทำปรมาตถสัจจะให้แจ้งด้วยกาย และเห็นชัดปรมาตถสัจจะนั้นด้วยปัญญา

การทวาชะ ด้วยข้อปฏิบัติเพียงเท่านั้น การรู้สัจจะจึงมีได้ ด้วยข้อปฏิบัติเพียงเท่านั้นแล บุคคลย่อมรู้สัจจะได้ และเราย่อมบัญญัติการรู้สัจจะด้วยข้อปฏิบัติเพียงเท่านั้น แต่ยังไม่ถือว่าเป็นการบรรลุสัจจะทีเดียว”

ตรัสตอบถึงการบรรลุสัจจะ

มาณพหนุ่มทูลถามว่า “ท่านพระโคตม การรู้สัจจะย่อมมีได้ ด้วยข้อปฏิบัติเพียงเท่านั้น ส่วนการบรรลุสัจจะย่อมมีได้ด้วยข้อปฏิบัติเพียงเท่าไร ? ข้าพเจ้าขอทูลถามท่านพระโคตมถึงการบรรลุสัจจะ”

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า “การทวาชะ การปฏิบัติ เจริญ ทำให้มากซึ่งธรรม (อันสัมปยุตด้วยมรรค) เหล่านั้น ชื่อว่าเป็นการบรรลุสัจจะ ด้วยข้อปฏิบัติเพียงเท่านั้น การบรรลุสัจจะย่อมมีได้ เราย่อมบัญญัติการบรรลุสัจจะด้วยข้อปฏิบัติเพียงเท่านั้น”

ตรัสตอบถึงธรรมมีอุปการะมาก

มาณพหนุ่มทูลถามว่า “ท่านพระโคตม การบรรลุสัจจะย่อมมีได้ ด้วยข้อปฏิบัติเพียงเท่านี้ ส่วนธรรมมีอุปการะมากแก่การบรรลุสัจจะเป็นอย่างไร

ข้าพเจ้าขอทูลถามท่านพระโคตมถึงธรรมมีอุปการะมากแก่การบรรลุสัจจะ”

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า “การทวาชะ ความเพียร (ในมรรค) มีอุปการะมากแก่การบรรลุสัจจะ ถ้าบุคคลไม่ตั้งความเพียรนั้นไว้ ก็จะไม่พึงบรรลุสัจจะนี้ได้ แต่เพราะเขาตั้งความเพียรไว้จึงบรรลุสัจจะได้ ฉะนั้น ความเพียร จึงมีอุปการะมากแก่การบรรลุสัจจะ ฯลฯ ปัญญาเครื่องพิจารณาจึงมีอุปการะมากแก่ความเพียร ฯลฯ ความอุตสาหะจึงมีอุปการะมากแก่ปัญญาเครื่องพิจารณา ฯลฯ ฉันทะ (ในการทำ) จึงมีอุปการะมากแก่ความอุตสาหะ ฯลฯ ความควรแก่การเพ่งพินิจแห่งธรรมจึงมีอุปการะมากแก่ฉันทะ ฯลฯ ปัญญาเครื่องไตร่ตรองเนื้อความ จึงมีอุปการะมากแก่ความควรแก่การเพ่งพินิจแห่งธรรม ฯลฯ การฟังธรรมจึงมีอุปการะมากแก่การทรงจำธรรม ฯลฯ การเจียไสตกลงจึงมีอุปการะมากแก่การฟังธรรม ฯลฯ การเข้าไปหาจึงมีอุปการะมากแก่การเข้าไปนั่งใกล้”

“ท่านพระโคตม ธรรมมีอุปการะมากแก่การเข้าไปหาเป็นอย่างไร พระพุทธเจ้าข้า”

“การทวาชะ ศรัทธา (ที่ไม่หวั่นไหว ตั้งมั่น) มีอุปการะมากแก่การเข้าไปหา ถ้าศรัทธาไม่เกิด บุคคลก็จะไม่พึงเข้าไปหา แต่เพราะศรัทธาเกิด เขาจึงเข้าไปหา ฉะนั้น ศรัทธา (ที่ไม่หวั่นไหว ตั้งมั่น) จึงมีอุปการะมากแก่การเข้าไปหา”

กาบทักมาณพกราบทูลว่า “ข้าพระองค์ได้
ทูลถามท่านพระโคตม ถึงการรักษาสัจจะ การ
รู้สัจจะ การบรรลุสัจจะ และ ธรรมมีอุปการะ
มากแก่การบรรลุสัจจะ (ธรรม ๑๒ ประการที่
สัมปยุตกับมรรค) ท่านพระโคตมได้ตรัสตอบ
แล้ว และข้อที่ตรัสตอบนั้นข้าพระองค์ชอบใจ
และถูกใจนัก*

ข้าแต่ท่านพระโคตม เมื่อก่อนข้าพระองค์
เคยคิดอย่างนี้ว่า “พวกสมณะโล้นเหล่านี้ เป็น
สามัญชน เกิดจากพระบาทของพระพรหม เป็น
กัณหาชาติ (วรรณะศุภร) เป็นใครกัน และจะ
รู้ทั่วถึงธรรมได้อย่างไร ท่านพระโคตมได้ทรง
ทำให้ข้าพระองค์เกิดความรักสมณะในหมู่
สมณะให้เกิดความเลื่อมใสสมณะในหมู่สมณะ
และให้เกิดความเคารพสมณะในหมู่สมณะ

แล้วหนอ ข้าแต่ท่านพระโคตม พระภาชิตของ
พระองค์ชัดเจนไพเราะยิ่งนัก ท่านพระโคตม
ทรงประกาศธรรมแจ่มแจ้งโดยประการต่าง ๆ
เปรียบเหมือนบุคคผลหางายของทีที่คว่ำ เปิดของ
ที่ปิด บอกทางแก่ผู้หลงทาง หรือตามประทีป
ในที่มืด ด้วยตั้งใจว่า ‘คนมีตาดีจักเห็นรูปได้’
ข้าพระองค์นี้ขอถึงพระผู้มีพระภาค พร้อม
ทั้งพระธรรมและพระภิกษุสงฆ์เป็นสรณะ ขอ
ท่านพระโคตมจงทรงจำข้าพระองค์ไว้ว่าเป็น
อุบาสกผู้ถึงสรณะ ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไปจน
ตลอดชีวิต” ดังนี้แล

อ่านจบแล้ว คงพอจะได้หลักสำหรับการ
อนุรักษสัจจะกันบ้าง ดูเหมือนในยุคพุทธกาล
จะมีพวกเจ้าลัทธิอ้างความจริงในแบบของตน
อยู่หลายสำนัก ไม่ต่างจากยุคสมัยนี้ พระพุทธ
องค์จึงตรัสพระสูตรนี้เพื่อให้เราได้พินิจ
พิจารณาสิ่งที่เราเชื่อว่าเป็น ‘ความจริง’ นี้
ว่ามีคุณสมบัติพอที่จะเป็นความจริง จริงๆ ได้
มากน้อยแค่ไหน

พวกเราอยู่ในยุคของสังคมที่คนมีทิฐิ
ปักใจเชื่อลงไปแล้วแบ่งขั้วเป็นสองฝ่าย ถูก/ผิด
ดี/ชั่ว จริง/เท็จ พระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงปฏิเสธ
ว่าไม่มีจริง ไม่มีเท็จ แต่พระองค์ทรงแนะนำ
ว่าทิฐิที่ไปยึดสิ่งเหล่านั้น ไม่ว่าเนื้อหาจะ
เป็นจริงหรือเป็นเท็จ เมื่อพิจารณาตามนัย

แห่งปฏิจจนูปบาทแล้ว มีกระบวนการเป็น
ไปตามหลักแห่งความจริงของสังขตธรรมคือ
เป็นไปตามเหตุตามปัจจัย ถ้าไปยึดมั่นจริงจัง
จะนำไปสู่การมีมานะถือตัว แบ่งเราแบ่งเขา
ความขัดแย้ง และภพชาติ เมื่อความจริงถูก
มองแบบกระบวนการของเหตุปัจจัยส่งต่อๆ
กัน มากกว่าที่จะไปหยุดนิ่งอยู่ที่การตีตราว่า
จริง หรือ เท็จ แนวโน้มที่จะยึดมั่นในทิฐิจะ
ลดลง และพระพุทธองค์ก็ได้ให้หยุดลงแค่นั้น
แต่ทรงบอกอุปายวิธีและกระบวนการที่ทำให้
สามารถบรรลุถึงความจริงได้ด้วยตนเอง
ด้วย หวังว่าครั้งต่อไปหากท่านต้องการจะฟัน
ธงแบบเด็ดขาดลงไปว่า ‘นี่เท่านั้นจริง อย่าง
อื่นเท็จ’ ขอให้ลองระลึกรู้ถึงบทความชิ้นนี้ดู

* สังเกตเห็นได้ว่า มาณพพมได้ใช้หลักการอนุรักษสัจจะที่พระพุทธองค์เพ่งสอนเสร็จมาใช้ ในการขึ้นชมหลักการของ
พระพุทธเจ้า แล้วจึงแปลงวาทะแห่งศรัทธาขึ้น พร้อมไปกับการอนุรักษสัจจะ

ชวนอ่านหนังสือ

พุทธสาวิกา

พระพุทธศาสนากับโลกธุรกิจ

ประเด็นที่ฝรั่งอยากรู้ และพระสงฆ์ไทยเป็นผู้ตอบ

หนังสือเล่มเล็กๆ น่ารักกว่าหน้าเล่มนี้ เป็นบทสนทนาระหว่าง นายลอเรนส์ แวน เดน มิวเซนเบิร์ก (Laurens Van den Muyzenberg) นักหนังสือพิมพ์นักเขียน ชาวเดนมาร์ก ที่ทำงานอยู่ในประเทศฝรั่งเศส กับ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ปัจจุบันดำรงสมณศักดิ์ที่ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์เกี่ยวกับเรื่องธุรกิจ และปัญหาอื่นๆ ที่เราสงสัยและอยากรู้ ในฐานะชาวต่างประเทศที่สนใจพระพุทธศาสนา และกำลังเขียนหนังสือเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและธุรกิจ จากการสัมภาษณ์ท่านทะไลลามะ ผู้นำทางจิตวิญญาณของทิเบตมาก่อนแล้ว

ฝรั่งท่านนี้เข้ามายังประเทศไทยหลายครั้ง มีเพื่อนเป็นนักธุรกิจระดับสูงหลายคน เคยเข้าคอร์สปฏิบัติกรรมฐานมาแล้ว แต่ก็ยังไม่คลายสงสัยแง่มุมต่างๆ ที่เข้าใจยากสำหรับผู้ไม่ใช่พุทธศาสนิกชน ในที่สุดเพื่อนคนไทยกลุ่มหนึ่งได้พาเขามาพบท่านเจ้าคุณ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) เพื่อถามปัญหา

การสนทนาในเวลานั้นเป็นไปอย่างน่าสนใจ เพราะเขาถามทุกสิ่งที่เขาอยากรู้และไม่เข้าใจ ซึ่งท่านผู้ตอบก็ตอบได้อย่างลึกซึ้ง ผู้แปลได้นั่งฟังอยู่ ณ ที่นั้น และเห็นว่า คำถามคำตอบ

ในการสนทนานั้น น่าสนใจมาก หาฟังที่ไหนไม่ได้ เป็นคำถามที่ชาวต่างประเทศอยากจะรู้คำตอบที่เป็นหลักการในพระพุทธศาสนาแล้วจะหาใครตอบได้ เพราะต้องสามารถอธิบายเป็นภาษาอังกฤษ และต้องรู้ธรรมะเป็นอย่างดีแตกฉานในคำสอนของพระพุทธเจ้า พอที่จะนำมาตอบให้เขาเข้าใจได้

ตัวอย่างคำถามที่นายมิวเซนเบิร์กถามพระพรหมคุณาภรณ์ ได้แก่ เป้าหมายเศรษฐกิจศาสตร์ในมุมมองของพระพุทธศาสนา หากยังมีความขัดแย้งก็ยากที่จะถึงเป้าหมาย อะไรคือความอยู่เย็นเป็นสุขของมนุษยชาติ (ในมุมมองของพระพุทธศาสนา) ความสุข ๒ แบบ ในพระพุทธศาสนาโลกแห่งการบริโภค คนทุกข้ง่าย สุขยาก มนุษย์มีความแตกต่างกันหลายระดับ ศีล ๕ หลักการพื้นฐานในสังคม ศีล ๘ ศีลเพื่อการพัฒนาสู่อิสรภาพ ประเทศผู้ผลิตกับประเทศผู้บริโภค การศึกษาควรสอนให้มนุษย์พัฒนาความสามารถในการมีความสุข ดุลยภาพของอิสรภาพทั้ง ๔ ต้องพัฒนาให้เกิด intellectual freedom ให้กับผู้บริโภค ผู้บริโภคมีอำนาจต่อรองกับผู้ผลิต ธุรกิจอยู่ไม่ได้หากผู้บริโภคไม่ซื้อสินค้าหรือไม่ใช้บริการ ความสำเร็จที่แท้จริงของนักธุรกิจลัทธิบริโภคนิยมมาจาก

ค้นหาของมนุษย์ Meditation in Form กับ Meditation in Substance คำนิยมกำหนด สังคม การแข่งขันที่ถูกทาง การแข่งขันกระตุ้นให้เกิดความประมาท กิจกรรม ๓ ประการที่ เศรษฐศาสตร์ควรให้ความสนใจ Freedom through wisdom ความสำเร็จของมนุษย์ พัฒนาฉันตะ ลดละค้นหา ความปรารถนาที่ดีงามคือฉันตะ ฯลฯ

นี่คือตัวอย่างคำถามที่มีอยู่ในหนังสือ และ ยังมีคำถามอื่นๆ อีกหลายข้อที่ล้วนแต่มีความ น่าสนใจ จะเห็นได้ว่า ประเด็นที่นายมิวเซน- เบิร์กถาม เป็นเรื่องที่ยังไม่เห็นคำตอบจากที่ ไตซ์ชัดเจน ตรงประเด็นอย่างนี้มาก่อน นับเป็น ครั้งแรก ที่มีผู้ตอบคำถามตามตัวอย่างข้างต้น จึงเป็นเรื่องพิเศษมากจริงๆ

นับว่าหนังสือเล่มนี้ เหมาะกับยุคโลกา- ภิวัตน์โดยแท้ เพราะแต่ละคำถามเป็นเรื่องร่วม สมัย ที่คนส่วนมากไม่เคยรู้คำตอบ และแสดง ให้เห็นว่า ชาวตะวันตกมีความสนใจในหลัก ธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา แต่หาคน ตอบไม่ค่อยได้ เพราะนักบวช หรือพระภิกษุ สงฆ์ส่วนใหญ่ ไม่สนใจเรื่องธุรกิจ เพราะไม่เกี่ยว กับวิถีชีวิตของนักบวช แต่พระพรหมคุณาภรณ์ สามารถประยุกต์คำสอนในพระพุทธศาสนา มา เป็นคำตอบได้อย่างชาญฉลาด ชนิดที่คนฟัง ต้องอึ้ง ทึ่ง และเกิดความปลื้มปิติในธรรมะของ พระพุทธศาสนาที่ครอบคลุมได้ทุกเรื่อง

หนังสือเล่มน้อยจัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ อมรินทร์ หากสนใจศึกษา สามารถสอบถาม ได้ที่ร้านหนังสือร้านนายอินทร์ทั่วประเทศ

กวีมีนา

เป็นเรื่อง

เป็นตุเป็นตะ เป็นเรื่องเป็นราว
เป็นหนุ่มเป็นสาว เป็นเราเป็นเขา
เป็นคั่งเป็นแคว เป็นแถวเป็นท่า
เป็นดำเป็นขาว เป็นจริงเป็นจัง
เป็นเอกเป็นอื่น เป็นทุกข์เป็นสุข
เป็นล้มเป็นลุก เป็นบ้าเป็นหลัง
เป็นอีกเป็น - ตาย เป็นหน่ายเป็นชัง
เป็นเรื่องของฉัน เป็นเอง ปลงเอง @๗๗

ปัทมา

สาระน่ารู้

พระพุทธรศาสนา ใน ยุคโลกาภิวัตน์

(กัณฑ์พุทธกาล) ปุณณวโร

๑) พระไตรปิฎกคอมพิวเตอร์

“พระไตรปิฎกคอมพิวเตอร์ฉบับนานาชาติ” ชื่อ Budsir, International Edition in Multi-Scripts ฝีมือคนไทยหนึ่งเดียวครั้งแรกในโลก ตั้งแต่ ๒๕๔๔ แปลเป็น ๘ ภาษา มีพจนานุกรมคำศัพท์พร้อมเนื้อหาคำแปล โดย ม.มหิตล ร่วมกับกระทรวงวัฒนธรรม และ ๒ มหาวิทยาลัยสงฆ์ ๘ ภาษาลักษณะอักษร ได้แก่ เทวนาครี สิงหล พม่า เขมร ล้านนา ลาว โรมัน และไทย จากฐานข้อมูลเพียงชุดเดียว สามารถสืบค้นข้อมูลในอักษรของภาษาต่างๆ ได้ ๘ อักษร ในทุกคัมภีร์ และสามารถเปิดดูพร้อมกันได้ทีเดียว ๑๕ หน้าต่าง สามารถเชื่อมโยงและเทียบเคียงระหว่างข้อมูลในแต่ละชุดคัมภีร์ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้อ่านคำอธิบาย และความเห็นในเรื่องต่างๆ ในทันทีที่ต้องการ

ปัจจุบันมีกลุ่มอื่นด้วยที่ทำ รวมทั้งต่างประเทศ บางโปรแกรมสามารถดาวน์โหลดฟรีได้จาก internet เช่น E-Tipitaka และ ใช้งานสามารถเปิดดูเทียบเคียงได้พร้อมกัน ๔ ฉบับคือ พระไตรปิฎกบาลี ฉบับสยามรัฐ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง ฉบับมหามกุฏฯ และ ฉบับมหาจุฬาฯ

๒) พระไตรปิฎกสัทธามะ

สร้างสรรค์สัทธอักษรปาฬิ ที่ใช้บันทึกเสียงปาฬิ เป็นการสร้างสรรค์ใหม่จากสื่อการพิมพ์สู่สื่อดิจิทัล และได้พัฒนาต่อยอดเป็น “โน้ตเสียงปาฬิ” เป็นครั้งแรก อักษรปาฬิ บันทึกในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ สามารถแสดงผลในเทคโนโลยีการพิมพ์ดิจิทัล คือ ทรู เบาโปร่ง, ครู เข้มทึบ และโน้ตเสียงปาฬิ การแสดงผลเกิดจากฐานข้อมูลพระไตรปิฎกสัทธามะ ที่มีการเขียนด้วยอักษรสยาม - ดิจิทัล (Phonetic alphabet edition) ของมูลนิธิพระไตรปิฎกสากล

๓) เข้าสู่ยุคการเรียนรู้ธรรมะ online ทางประโยชน์

ยุคนี้ เป็นยุค Information Digital Technology การสื่อสารทางไกล การสื่อสารไร้สาย การเผยแพร่ธรรมะโดยการเทศน์สอนที่หนึ่งสามารถเผยแพร่ให้คนนับพันนับแสนดูและฟังทั่วโลก ที่ได้หวั่น ประเทศเล็กๆ ประชากรแค่สัก ๑ ใน ๓ ของไทยเมื่อ ๑๐ กว่าปีก่อน มีช่องทีวีพุทธธรรม ถึง ๖ ช่อง เมืองไทยมีทีวีธรรมะไม่กี่ช่อง แต่เป็นสำนักต่างๆ ทำกันเอง ขาดการควบคุมความถูกต้องในเรื่อง

หลักธรรมโดยยึดพระไตรปิฎกเป็นหลักจากคณสงฆ์หลัก ปัจจุบันก็เห็นปัญหาแล้ว จากวัดพระธรรมกาย (DMC) ที่โดนปิดไปแล้ว

ส่วนหลักสูตรพุทธที่เรียนทางไปรษณีย์ก็เห็นมีแค่ อภิธรรมทางไปรษณีย์ ของมูลนิธิพระสัทธรรม (เอกชน) มหาวิทยาลัย Harvard อเมริกา เพิ่งประกาศเรียน Buddhism จาก scripture ฟรีทาง online เมืองไทยมีเผยแพร่ธรรมะทาง internet มากขึ้น เช่น ทาง youtube, facebook ต่างคนต่างทำ ต่อไปจะมีการเผยแพร่เรียนธรรมะแนวนี้น่าจะมากขึ้น

๔) ชาวพุทธจะศึกษาธรรมะจากพระไตรปิฎกโดยตรงมากขึ้น

พระพุทธรูปศาสนามีอายุยืนยาวมากกว่า ๒๖๐๐ ปี ย่อมมีความเชื่อทฤษฎีใหม่ๆ ที่ปรับเปลี่ยนไปจากของเดิมเป็นธรรมดา แล้วลัทธิ นิกายใหม่ๆ เหล่านั้น ก็ได้รับการยอมรับนับถือชั่วระยะเวลาหนึ่ง ปัจจุบันก็มีกระแสความสนใจในคำสอนดั้งเดิม ที่รักษากันมาด้วยพระไตรปิฎกภาษาบาลี ผู้ที่จะเข้าถึงนัยของภาษาได้ก็ต้องเข้าใจในไวยากรณ์ดีและมีสภาวะธรรมในตนเองพอสมควรเท่านั้น ในภาษาบาลีมีระบบอธิบายไวยากรณ์หลายระดับ แน่แน่นอนว่า ถ้ายังเข้าใจหลักดั้งเดิมก็จะเข้าใจพระธรรมคำสอนในพระไตรปิฎกได้ถูกต้องชัดเจนขึ้น เพราะการเผยแพร่ธรรมะในปัจจุบันมีความผิดเพี้ยนไปจากเดิมมาก ไปเน้นคำสอนบวราจารย์ของอาจารย์เจ้าลัทธิต่างๆ จนลืมนำหลักทางตรงคือพระไตรปิฎก มัวไปศึกษาดำราห์อ้อมๆ และชาวบ้านทั่วไปยังไม่รู้อะไรเลย ส่วนพระที่บวชเรียนเข้ามา ก็ไปศึกษาแต่ตำราเรียนระดับอรรถกถาฎีกา จึงปรากฏว่า เมื่อชาวพุทธรุ่นใหม่มาศึกษา

พุทธพจน์โดยตรง ก็ได้รับความสนใจมาก เพราะได้รับการตอบสนองตรงจุดตรงประเด็น และสามารถนำไปปฏิบัติได้เลย ทั้งเชื่อถือได้มากกว่าตำราที่เขียนภายหลัง ซึ่งมีความเป็นเทวนิยมมาก และบางอย่างก็ไม่สอดคล้องกับพระไตรปิฎก

๕) บาลีใหญ่จะเป็นทางเลือกเพิ่มจากบาลีสถานมหลวง

การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมของประเทศไทยนั้น มีแบบฉบับของตนเอง แตกต่างจากประเทศพม่าและศรีลังกา ในอดีตนับแต่ครั้งสุโขทัยเรื่อยมาจนยุคต้นรัตนโกสินทร์มีความคล้ายคลึงกันมาก คือเรียนมูลกัจจายน์เป็นหลักเสริมด้วยคัมภีร์อื่นๆ อีกหลายคัมภีร์ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๔ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสได้ทรงทำหลักสูตรขึ้นใหม่ เพื่อให้เรียนง่ายขึ้น แต่ท่านยังทำไม่เสร็จสมบูรณ์ ก็สิ้นพระชนม์ไปก่อน การศึกษาสงฆ์ไทยจึงใช้หลักสูตรที่ท่านคิดค้นไว้ให้ตลอดมาจนปัจจุบัน

เนื่องจากเป็นหลักสูตรที่ทำให้ง่ายขึ้นกว่าการศึกษาแบบเดิม และยังไม่ได้รับการปรับปรุงใหม่แต่อย่างใด ในขณะที่ประเทศที่เป็นเถรวาทด้วยกัน อย่างประเทศพม่าเป็นต้น ยังคงใช้วิธีการเข้มงวดต่อการเรียนคัมภีร์ต่างๆ อย่างมากมาย ทำให้พระเถระมีความรู้แตกฉานในภาษาบาลีและพระไตรปิฎก มากกว่าพระสงฆ์ไทย นับเป็นโชคดียิ่งที่ได้มีพระเถระชาวพม่าท่านหนึ่ง คือ พระภิกขุทันตัมมานันตะ ได้มาเปิดการเรียนการสอนบาลีใหญ่ ซึ่งเป็นหลักสูตรของพม่าที่วัดท่ามะโอ ผลิตบุคลากรที่มีความรู้ในบาลีใหญ่ออกมาหลายรุ่น และบุคลากร

เหล่านั้นทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ได้กระจายตัวไปถ่ายทอดบาฬีใหญ่หลายแห่ง นอกจากวัดท่ามะโอแล้ว ก็มีที่วัดจากแดง วัดหาดใหญ่ สิตาราม วัดเขาสนามชัย คณะ ๒๕ วัดมหาธาตุฯ กรุงเทพฯ ได้รับความนิยมมากขึ้นเพราะหลักสูตรนี้ ช่วยให้รู้ภาษาบาลีในระดับลึก และได้เรียนรู้พระคัมภีร์ที่ทำให้ท่านอ่านพระไตรปิฎกภาษาบาลีได้อย่างเข้าใจ ในภาษาที่พระพุทธองค์ทรงใช้รักษาคำสอนของท่านเอาไว้

๖) ฆราวาสมีบทบาทเผยแผ่ธรรมไม่แพ้สงฆ์

ฆราวาสสนใจศึกษาปฏิบัติธรรมมากขึ้น หนังสือธรรมะในร้านขายหนังสือ ได้รับความนิยมติดอันดับต้นๆ สื่อธรรมะมีแพร่หลายมากขึ้น หลายคนมีความรู้และปฏิบัติดีกว่าสมมติสงฆ์ไม่น้อย โดยเฉพาะพระที่บวชแล้วไม่ได้เรียน อยู่ไปวันๆ พระมักนิยมเรียนบาลีมากกว่า อภิธรรม บางทีไปเรียนทางโลก หรือต่อมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่มีหลักสูตรทางโลกผสมปนเอยขณะที่ชาวบ้านกลับมาเรียนอภิธรรม หรือ พระไตรปิฎกมากขึ้น เมื่อเห็นคุณค่า ตัวเองได้รับประโยชน์ จึงอยากให้ผู้อื่นได้สิ่งดีนี้บ้าง จะมีบทบาทเผยแผ่ธรรมมากขึ้น ดังจะเห็นว่า คนสอนธรรมะ เขียนหนังสือธรรม สอนอภิธรรม สอนการปฏิบัติที่เป็นฆราวาสมากขึ้น

๗) ปริยัติควบคู่ปฏิบัติ ในชีวิตประจำวัน

ที่ผ่านมาแยกปฏิบัติกับปฏิบัติเป็นเหมือนคนละเรื่องกัน ทั้งที่ควรจะต้องเกี่ยวเนื่องกัน พวกเราแต่เรียนปริยัติโดยไม่ปฏิบัติ ก็เป็นเช่นกับบุรุษไปรษณีย์ หรือ messenger ส่วนพวกปฏิบัติที่ปฏิเสธปริยัติมักพูดว่า ปฏิบัติไปๆ เดี่ยวก็รู้เอง ซึ่งส่วนใหญ่คือพวกยึดการ

ปฏิบัติในรูปแบบ เช่น นั่งสมาธิ เดินจงกรม (ไม่ได้บอกว่าไม่ดี ไม่สำคัญ ถ้ามีเวลาก็ควรฝึกทำสมาธิเสมอ) ซึ่งหลายแห่งก็สอนผิด ติดยึดอยู่แค่สมณะเท่านั้น และมักบอกว่า ยิ่งอ่านปริยัติยิ่งฟุ้งซ่านยึดสัญญาเยอะ กลุ่มไม่เอาปริยัติเลยก็หลงทางมาเยอะแล้ว จะมีสักกี่คนที่มีการมีมากพอ ปฏิบัติโดยไม่ต้องอาศัยปริยัติของพระพุทธเจ้าเลย การปฏิบัติไม่จำเป็นต้องเข้าป่าเขาอยู่คนเดียว เราสามารถฝึกสร้างวิเวกในใจหรือปลุกป่าในใจได้โดยไม่ต้องเข้าป่าจริงกิเลสเกิดทางทวาร ๖ เมื่อมีกระทบผัสสะ การปฏิบัติก็ต้องเริ่มจากมีสติเรียนรู้กิเลสต้นหาอารมณ์ เวทนา ความทุกข์ ตอนมีสิ่งมากระทบผัสสะนั้นๆ ในชีวิตประจำวัน ในปัจจุบันขณะนั้น ในทุกอิริยาบถ ซึ่งก็คือการฝึกกำหนดรู้ทุกข์ชัด และเผ่าสังเกตุต้นเหตุทุกข์ แล้วก็ฝึกลดละไป **อปัลลภกปฏิบัติ ๓** คือข้อปฏิบัติไม่ผิด เพื่อความสิ้นอาสวะ คือ **อินทริยสังวร** (การสำรวมอินทริย์ คัมภีระระวัง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ) **โภชนมัตตัญญูตา** (รู้ประมาณในการบริโภค) **ชาคริยานุโยค** (การหมั่นทำความดีอยู่สม่ำเสมอ) ก็ทำได้ในชีวิตประจำวัน

ปัจจุบัน มีนักเผยแผ่ธรรม ที่เน้นปฏิบัติ ในปัจจุบันขณะในชีวิตประจำวันมากขึ้น หลายคนมีชื่อเสียงโด่งดังระดับโลก เมืองไทยมีเด่นๆ หลายท่าน คนรุ่นใหม่สนใจธรรมแนวนี้เยอะขึ้น เพราะเป็นไปได้ในความเป็นจริงของการดำเนินชีวิต ที่ต้องมีหน้าที่การงานความรับผิดชอบทำมาหากิน

มรรคมืองค์ ๘ เริ่มจากสัมมาทิฐิ สัมมาทิฐิ เกิดจากมีการคบสัตบุรุษ ฟังธรรมแล้วพิจารณาโดยโยนิโสมนสิการ การอ่านพุทธพจน์-พระไตรปิฎกโดยตรง (ปริยัติ) ก็เหมือนการ

ฟังจากพระโอษฐ์พระพุทธองค์ผู้เป็นสุดยอด
สัตบุรุษ แล้วพิจารณาไตรตรองก็เป็นหน
ทางสัมมาทิฐิ แล้วทำไมต้องปฏิเสธปริยัติเล่า

ก็ในเมื่อปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ เป็นสาย
ลูกโซ่เส้นเดียวกัน เหมือนสี่ล้อ สมมติ ปัญญา ที่
ต้องไปด้วยกัน ยิ่งคนยุคนี้ช่างคิดช่างสงสัย การ
แก้ปัญหาคยุคนี้คงไม่ใช่บอกว่า อย่าคิดอย่า
อ่านอย่าฟัง เพื่อไปก่อนแล้วปฏิบัติเลย การฟัง
ธรรมอ่านธรรม (ปริยัติ) จะได้อันสงส์ ๕ คือ
๑. ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง ๒. เข้าใจชัดสิ่งที่ได้
ฟังแล้ว ๓. บรรเทาความสงสัยได้ ๔. ทำความ
เห็นได้ถูกต้อง ๕. จิตของผู้ฟังย่อมเลื่อมใส

จริงอยู่ ปริยัติบางอย่าง อาจเพี้ยน
จำเป็น แต่ถ้าเป็นพุทธพจน์โดยตรง พระ
ไตรปิฎกโดยตรง มีแต่เพิ่มปัญญา และส่งเสริม
สัมมาทิฐิ นำไปสู่ศรัทธา → โยนิโสมนสิการ
ภาคปฏิบัติ → สติสัมปชัญญะ → สำรวม
อินทรีย์ ๖ → สุจริต ๓ → สติปัฏฐาน ๔ →
โพชฌงค์ ๗ → วิชชา + วิมุตติ ได้ตามลำดับ

เมื่อมีสัมมาทิฐิ รู้ทฤษฎีแล้วว่า อะไรดี
อะไรชั่ว อะไรมีจนะ อะไรสัมมา เห็นโทษภัย ก็
นำมาปฏิบัติ ด้วยสติ และความเพียรพยายาม
ในทาง กาย วาจา ใจ คือ เพียรมีสติเรียนรู้ ละลด
มีจนะสังกัปปะ มีจนะวาจา มีจนะกัมมันตะ
มีจนะอาชีวะ เพียรเรียนรู้สร้างสัมมาสังกัปปะ
สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ ซึ่งก็
คือการเรียนรู้โลก โกรธ หลง หรือสติ - ธรรม-
วิจยะในโพชฌงค์ ๗ นั่นเอง จิตใจก็ค่อยๆ
ผ่องใสขึ้น นิเวศน์ที่เราอยู่เท่าทันเร็วขึ้นก็เบาบาง
ลง ใจก็ตั้งมั่นในทางถูกต้องมากขึ้น จนปัญญา
เจริญก้าวหน้าพัฒนาสู่ความเป็นอริยะในที่สุด
แนวโน้มนักพุทธในยุคนี้คือ **ปริยัติคู่ปฏิบัติ**
ดังกล่าวข้างบน

๘) มีภิกษุเกิดขึ้น แต่ไม่เป็นที่ยอมรับของ สงฆ์เถรวาท

มีสตรีที่ต้องการอุทิศตนเป็นนักบวช
พยายามฝึกการบวชภิกษุณีขึ้น เป็นกระแส
ที่มีทั้งในประเทศและต่างประเทศ ความจริง
ถ้าบอกว่า เป็นภิกษุณีฝ่ายมหายาน นิิกายใด
นิิกายหนึ่งก็ไม่น่าจะมีปัญหาอะไร แต่เพราะ
ต้องการเป็นภิกษุณีในสายเถรวาท จึงมีปัญหา
การยอมรับ เรื่องนี้พิจารณาได้หลายแง่หลายมุม
ก็ขึ้นอยู่กับจะมองมุมไหน

ปัจจุบันมีนักบวชหญิงกลุ่มหนึ่ง ไปรับ
การบวชภิกษุณีจากศรีลังกา โดยบอกความเป็น
มาว่า ที่ประเทศจีนยังมีภิกษุณีสายพระวินัยที่
สืบสายมาจากเถรวาทลังกาดั้งแต่ พ.ศ.๙๗๖
จนถึงปัจจุบัน พระเถระลังกาส่วนหนึ่งคิดจะ
ฟื้นฟูภิกษุณีเถรวาท จึงส่งทศศีลมาตาไปบวชกับ
พระอุปัชฌาย์ที่เป็นภิกษุณีจีน แล้วพระเถระ
ลังกาบวชให้ในสีมาวัดลังกาที่อินเดียอีกด้วย
(แต่สงฆ์สายหลักของลังกาไม่ยอมรับ) เมื่อมา
ถึงประเทศไทย คณะสงฆ์ไทยเห็นว่า ภิกษุณีใน
สายเถรวาทหมดไปนานแล้ว ไม่น่าจะฟื้นฟู
ภิกษุณีได้อีก จนมีคำสั่งจากมหาเถรสมาคม
ห้ามพระภิกษุบวชภิกษุณี อีกทั้งขั้นตอนการ
บวชภิกษุณียากยิ่งกว่าภิกษุมากมายนัก

แม้กระนั้น สตรีผู้มุ่งมั่นอุทิศตนก็เริ่ม
บำเพ็ญสมณธรรมที่ท่านตั้งใจแล้ว ก็ต้องดูกัน
ต่อไปว่า ท่านจะรักษาสถานภาพ และสร้าง
ศรัทธาแก่พุทธบริษัทได้หรือไม่

๙) มังสวิริติ เทรนด์โลก

ชาวตะวันตกตื่นตัวศึกษาพุทธธรรมมาก
ขึ้นพุทธมหายานเช่นนิิกายเซน, พระดาไลลามะ,

พระติช นัท ฮันห์ เป็นต้น ซึ่งเป็นนักมังสวิรัติ มีอิทธิพลต่อความเชื่อ แม้ศาสนาอื่นๆ ก็สอนการไม่เบียดเบียน กินมังสวิรัติ เช่น ฮินดู เซน ซิกส์ คริสต์นิกาย Seventh - day Adventist ฝรั่งเศส ศึกษาธรรมชาติอย่างเป็นระบบ เป็นเหตุเป็นผล และเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อม เมื่อเรียนรู้หลักการไม่เบียดเบียน เมตตา และอิทัปปิเจยตา ก็เข้าใจไม่ยาก จึงเกิดองค์กร PETA และสมาคม Vegetarian กลุ่มองค์กรพิทักษ์สัตว์ กลุ่มรักสัตว์ กลุ่ม Animal Rights กลุ่ม Green Peace ขึ้นมากมาย มี World Vegetarian Congress ทุกปี เกือบ ๕๐ ครั้งแล้ว มีงานวิจัยมากมายว่า มังสวิรัติมีผลดีต่อสุขภาพกาย สุขภาพใจ สิ่งแวดล้อม มากกว่าการกินเนื้อสัตว์ และการทำการเกษตรทำลายโลกและสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าการทำฟาร์มปศุสัตว์มาก เมื่อคนเห็นความเชื่อมโยงของการกิน และการฆ่า จึงงดเนื้อสัตว์ เพราะสงสาร แม้พระเถรวาทเองหลายแห่งหลายสำนัก ก็ฉ้นมังสวิรัติ นอกจากสาเหตุหลักจากความเชื่อทางศาสนา - ศีลธรรม ก็ยังมีเหตุผลทางสุขภาพ และเหตุผลทางสิ่งแวดล้อม

เมืองไทยก็มีแนวโน้มมากขึ้นๆ เพราะเข้ากับหลักเมตตาธรรม และความไม่เบียดเบียนของพุทธ ตรงกับสัมมาสังกัปปะ คือ อพยาบาทสังกัปปะ และอวิหิงสาสังกัปปะ แม้ในมิจฉาวณิชา ๕ จากพระไตรปิฎก ก็มีหลักฐานแสดงการซื้อขายที่ชาวพุทธควรงดเว้น คือ สัตตวณิชา (การซื้อขายสัตว์) มังสวณิชา (การซื้อขายเนื้อสัตว์) ประเทศที่มีประชากรมังสวิรัติสูง คือ ๑. India 38% ประมาณ ๔๘๐ ล้านคน ๒. Israel 13% ๓. Taiwan 12% ๔. Italy 10% ๕. Austria 9% ๖. Germany 9% ๗. United Kingdom 9% ๘. Brazil 8%

๙. Ireland 6% ๑๐. Australia 5% ๑๑. USA 5% ประมาณ ๑๖ ล้านคน ๑๒. จีน 5% ประมาณ ๖๐ กว่าล้านคน โดยเฉลี่ยทั่วโลกมีมังสวิรัติ ประมาณ 10% ถ้าประชากรทั่วโลกมีประมาณ ๗ พันล้านคน จะมีมังสวิรัติประมาณ ๗๐๐ ล้านคน

๑๐) ชาวพุทธไทยจะเข้าใจความหมายบุญ ถูกตรงขึ้น

มี ๒ กระแสสุดโต่งในเมืองไทย คือ บางสำนัก ที่เน้นใช้เงินซื้อสวรรค์ซื้อบุญ เป็นการต่อภพสร้างชาติ เพราะเป้าหมายคือตนจะได้ความสุขอันเป็นทิพย์ หรืออยากรวย เป็นโลภะจนครอบครวัเดือดร้อน หรือถึงต้องโกงเงินเอามาทำบุญ อีกกระแสคือการฆ่าทำลายคนต่างศาสนาหรือแม้ศาสนาเดียวกันแต่ต่างความเชื่อเพื่อตนจะได้ไปสวรรค์ มีเมียนางฟ้า ๗๒ องค์ อยู่กับพระเจ้าที่แท้เป็นบาปเลวอำมหิตทั้งหมดนี้ เพราะตั้งจิตไว้ผิด โลภอยากได้สวรรค์ในชาติหน้า เป็นความเห็นแก่ตัว แทนที่จะทำบุญ เพื่อประโยชน์ผู้อื่น ประโยชน์ส่วนรวม และเพื่อประโยชน์ตนที่ถูกต้องของพุทธคือ ชำระล้างกิเลสสันดานให้บริสุทธิ์สะอาด ลดละความเห็นแก่ตัว เพื่อนิพพาน ดังความหมายของบุญว่า สนฺदानํ ปุณฺณํ วิสเรตฺติ ปุณฺณํ ชื่อว่า “บุญ” เพราะชำระล้างสันดานให้บริสุทธิ์

ชาวไทยได้เห็นมิจฉาฏิภูตทั้ง ๒ ทางนี้เป็นข่าวดัง ประชาชนได้เห็นโทษภัยและการเบียดเบียนผู้อื่น จาก ๒ แนวคิดสุดโต่งนี้แล้ว คงได้ข้อคิดเรื่องการทำบุญมากขึ้น

ในกระแข่าว

มุกตาสักการะ แต่ หลวงพ่อพระครูวรปัญญาคุณ

ในโอกาสที่ได้รับแต่งตั้งเป็น อัครมหาสังฆมโฆติกะระชะ จากรัฐบาลสหภาพเมียนมาร์

จัดขึ้นในวันอาทิตย์ ที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ณ ศาลาธรรมมา วัดจากแดง

ในโอกาสที่หลวงพ่พระครูวรปัญญาคุณ เจ้าคณะ ๒๕ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร ได้รับแต่งตั้งเป็น อัครมหาสังฆมโฆติกะระชะ จากรัฐบาลแห่งประเทศสหภาพเมียนมาร์ เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๐ เพื่อถวายการยกย่องเชิดชูแด่หลวงพ่อ ผู้ทุ่มเทแรงกายแรงใจกระทำคุณประโยชน์เพื่อพระพุทธศาสนาในด้านการเผยแผ่ ซึ่งเป็นสมณศักดิ์ชั้นสูง สาขาเผยแผ่

โอกาสนี้ ขอกล่าวถึงรายละเอียดของสมณศักดิ์ ที่รัฐบาลสหภาพเมียนมาร์พิจารณาถวาย ตามความรู้ความสามารถที่โดดเด่นในแต่ละด้านของพระมหาเถระ พระเถระ แม่ชี และฆราวาส ผู้ทำคุณประโยชน์เพื่อพระพุทธศาสนา ดังนี้

สมณศักดิ์ของเมียนมาร์กับของไทยนั้นมีส่วนที่เหมือนกัน คือมีจุดเริ่มมาจากศรีลังกา โดย สมณศักดิ์เมียนมาร์ในปัจจุบันอาจแบ่งได้เป็น ๒ กลุ่ม คือ

กลุ่มแรก แบ่งเป็น ๓ ชั้น คือ ขั้นต้น ชั้นกลาง และขั้นสูง

ขั้นต้น ถวายเมื่ออายุ ๔๐ ปี ขึ้นไป

ชั้นกลาง ถวายเมื่ออายุ ๖๐ ปี ขึ้นไป

ขั้นสูง ถวายเมื่ออายุ ๗๐ ปี ขึ้นไป

ในกลุ่มนี้จัดเป็นหลักๆ ด้วยกัน ๓ สาย คือ สายวิชาการ สายเผยแผ่ และสายกรรมฐาน ในแต่ละสาย แบ่งออกเป็น ๓ ชั้น ดังนี้

๑. สายวิชาการ เรียกว่า คันถะวาจะกะ บัณจิต แปลว่า นักปราชญ์ผู้สอนพระคัมภีร์ หรือ ตำรา สมณศักดิ์นี้มอบทั้งแก่พระสงฆ์และแม่ชี คือ

ขั้นต้น เรียกว่า คันถะวาจะกะบัณจิต

ชั้นกลาง เรียกว่า มหาคันถะวาจะกะบัณจิต

ขั้นสูง เรียกว่า อัครมหาคันถะวาจะกะบัณจิต

๒. สายเผยแผ่ เรียกว่า สัทธัมมโฆติกะระชะ แปลว่า ผู้ชูธงประกาศพระสัจธรรม สมณศักดิ์นี้ มอบทั้งแก่พระสงฆ์ แม่ชี และฆราวาส สายนี้จะมีธงปักสี่เหลี่ยมทองเพิ่มเข้ามา สายนี้จะมี ๔ ชั้น คือ

ขั้นต้น เรียกว่า สัทธัมมโฆติกะระชะ

ชั้นกลาง เรียกว่า มหาสัทธัมมโฆติกะระชะ

ชั้นสูง เรียกว่า อัคคมหาสัทธัมมโชติกะระชะ
ชั้นสูงสุด เรียกว่า อภิระชะอัคคมหาสัทธัมม-
โชติกะระชะ

๓. **สายกรรมฐาน** เรียกว่า กัมมัฏฐานา-
จริยะ แปลว่า พระอาจารย์ผู้สอนกรรมฐาน
สมณศักดิ์นี้ มอบแก่พระสงฆ์เท่านั้น คือ

ขั้นต้น เรียกว่า กัมมัฏฐานาจริยะ

ขั้นกลาง เรียกว่า มหากัมมัฏฐานาจริยะ

ขั้นสูง เรียกว่า อัคคมหากัมมัฏฐานาจริยะ

กลุ่มที่สอง เป็นสมณศักดิ์ขั้นสูงที่สุดจริงๆ
ที่มีมาจากเดิมจนถึงปัจจุบัน จะมีอยู่ด้วยกัน ๓
ขั้น คือ

ขั้นต้น เรียกว่า **ตรีปิฎกะระชะ** แปลว่า
ผู้ทรงจำพระไตรปิฎก (ผู้ที่สามารถท่อง พระ
ไตรปิฎกได้ทั้ง ๓ ปิฎก) ในเมียนมาร์แต่อดีต
จนถึงปัจจุบัน มีจำนวนทั้งหมด ๑๔ รูป

ขั้นกลาง เรียกว่า **อัคคมหาบัณฑิต** พระ
เถระที่จะได้สมณศักดิ์ขั้นนี้ต้องมีอายุอย่างน้อย
๖๐ ปี และทรงคุณูปการมาก มีผลงานด้าน
วิชาการ ทำตำรา เป็นเจ้าสำนักเรียน

ขั้นสูงสุด เรียกว่า **อภิระชะมหารัฐครู** แปล
ว่า บรมครูแห่งแผ่นดินผู้ซึ่งชูธงแห่งพระศาสนา
ผู้ที่ได้รับสมณศักดิ์ขั้นนี้ จะเป็นประมุขสงฆ์
(สมเด็จพระสังฆราช) เท่านั้น และจะต้องมีอายุ
อย่างน้อย ๘๐ ปี

สรุปแล้ว สมณศักดิ์ของเมียนมาร์ไม่ค่อย
เกี่ยวกับการปกครอง จะยกย่องเชิดชูด้วย
ความรู้ความสามารถที่โดดเด่นในแต่ละด้าน
ซึ่งต่างจากสมณศักดิ์ของไทยที่มีเงื่อนไขว่า
ผู้ได้สมณศักดิ์จะต้องเป็นพระสังฆาธิการระดับ
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสขึ้นไป

คณะสงฆ์เมียนมาร์มีทั้งหมด ๙ นิกาย รวม
ประมาณ ๕ แสนรูป สุธัมมินิกายหรือมหา-

นิกาย เช่นเดียวกับไทย เป็นนิกายใหญ่ที่สุด มี
พระสงฆ์สี่แสนกว่ารูป องค์การสูงสุดของคณะ
สงฆ์เมียนมาร์ เรียกว่า **สังฆมหานายกสมาคม**
ซึ่งก็คือมหาเถรสมาคมของพม่า ในสมาคมนี้
ประกอบด้วยประธาน รองประธานและกรรมการ
๓ กลุ่มๆ ละ ๑๕ รูป รวมทั้งหมด ๔๗ รูป
และประธานกรรมการสังฆมหานายกสมาคม
(สมเด็จพระสังฆราช) จะเป็นพระมหาเถระจาก
สุธัมมินิกายหรือมหานิกายเท่านั้น

ในปีนี้ พระสงฆ์ไทยได้รับการยกย่องจาก
รัฐบาลสหภาพเมียนมาร์ใน ๒ สาขา ด้วยกัน
คือ สาขากัมมัฏฐานาจริยะ สมณศักดิ์ที่ได้รับ
คือ **อัคคมหากัมมัฏฐานาจริยะ** ถวายแด่
พระครูภาวนาสมณวัตร วิ. (หลวงพ่อดุสิต
สิริวัฒน) ประธานศูนย์ปฏิบัติธรรมตามังเลณัง
จ.เชียงใหม่ ศูนย์ปฏิบัติธรรมปฐินิสสัคโค
จ.ภูเก็ต และศูนย์ปฏิบัติธรรมอนิติกัง จ.นครศรี-
ธรรมราช

สาขาเผยแผ่ สมณศักดิ์ที่ได้รับคือ **อัคค-
มหาสัทธัมมโชติกะระชะ** ถวายแด่ **พระครู
วรปัญญาคุณ** เจ้าคณะ ๒๕ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส
วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร
กรุงเทพมหานคร ผู้สานต่องานของสมเด็จพระ
พุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถระ) อดีตอธิบดี
สงฆ์ วัดมหาธาตุฯ ผู้นำปฏิบัติและปฏิบัติมา
พันพู่ยังประเทศไทย

ในโอกาสมงคลนี้ ในฐานะศิษย์ที่เคยได้
รับความเมตตาอนุเคราะห์จากหลวงพ่อดุสิต
ตลอดมา จึงขอกราบถวายมุทิตาสักการะแด่
หลวงพ่อดุสิตเป็นดังบิดาที่มีเมตตาต่อบุตร ด้วย
ความเคารพยิ่ง

พระมหาประนอม ธมมาลังกาโร

๒๖ มีนาคม ๒๕๖๐

ปัญญารัตน์

วสิน อินทสระ

การประเมีนบุคคล (มิกสาลาสูตร)

ข้อความในมิกสาลาสูตร พอสรุปได้ดังนี้

๑. มิกสาลาอุปาสิกาทามพระอนนทว่า คน ๒ คน คนหนึ่งประพติพรหมจรรย์ คือ บิดาของตนชื่อปุราณะ อีกคนหนึ่งชื่ออสิทตตะ มิได้ประพติพรหมจรรย์ ยินดีด้วยภรรยาของตน พระพุทธองค์ทรงพยากรณ์ (ตรัสบอก) ว่า เมื่อสิ้นชีวิตแล้วมีคติเสมอกัน คือเป็นสกทาคามี ไปเกิดชั้นดุสิต คำตรัสพยากรณ์ของพระผู้มีพระภาค จะเป็นไปได้ได้อย่างไร น่าสงสัย

๒. พระอนนทกล่าวว่า ข้อนี้ พระศาสดาตรัสไว้เช่นนั้น ท่านไม่ออกความเห็น กลับจากบิณฑบาตแล้ว เข้าไปเฝ้าพระศาสดา ทูลเล่าให้ทรงทราบเรื่องที่อุปาสิกามิกสาลาทาม

๓. พระศาสดาตรัสว่า มิกสาลาเอาปัญญาความรู้ของตน ไปเทียบกับพระญาณของพระพุทธเจ้าได้อย่างไร การประเมีนบุคคล

(ว่าใครเป็นเช่นไร มีอินทรีย์อย่างไร มีคติสัมปรายภพเช่นไร) นั้น ต้องเป็นผู้มีญาณอย่างพระองค์ หรือผู้ที่เหมือนพระองค์เท่านั้น จึงจะหยั่งรู้ได้ (หมายถึง อินทรีย์ปโรปริยัตตญาณ) เฉพาะพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้น ไม่ทั่วไปแก่สาวกเหล่าอื่น ทรงเตือนไม่ให้ประเมีนบุคคล เพราะจะทำลายคุณวิเศษของตน (การประเมีนผิดเสมอ เพราะไม่มีญาณหยั่งรู้รายละเอียดในชีวิตของเขา)

๔. ทรงยกตัวอย่างบุคคล ๖ จำพวกคือ

(๑) ผู้เว้นบาป ประพติพรหมจรรย์ร่วมกัน อยู่ร่วมกันเป็นสุข แต่ไม่นิยมการฟังธรรม ไม่ศึกษาหาความรู้ ไม่เข้าใจธรรม ใจไม่หลุดพ้น แม้จะเป็นการชั่วคราว เขาตายไป ย่อมไม่ทางเสื่อม ไม่ไปทางเจริญ (แม้จะเว้นบาป ประพติพรหมจรรย์)

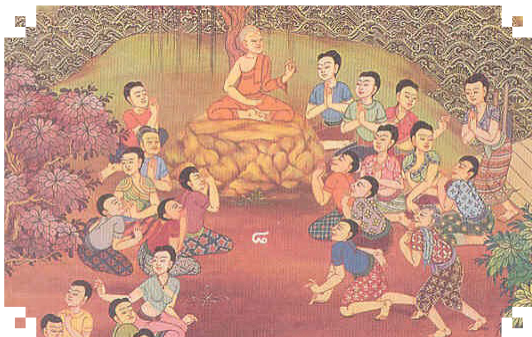
(๒) บางพวกเว้นบาป ประพฤติพรหมจรรย์ อยู่ร่วมกันเป็นสุขกับพวกประพฤติพรหมจรรย์ ด้วยกัน และพวกเขายังนิยมฟังธรรม สนใจ ศึกษาหาความรู้ ได้ความหลุดพ้นแห่งใจบ้าง เป็นบางครั้ง เข้าใจธรรม เขาตายไปย่อมไป ทางเจริญ ไม่ไปทางเสื่อม (จะเห็นว่าประพฤติ พรหมจรรย์เหมือนกัน แต่องค์ประกอบอื่นๆ ต่างกัน คติย่อมต่างกัน) พวกที่ ๒ ย่อมดีกว่า ประณีตกว่าอย่างพวกที่ ๑ เพราะเหตุไร ? เพราะพวกที่ ๒ ย่อมได้ถูกต้องกระแสนธรรม เรื่องนี้ ใครเล่าจะรู้ นอกจากพระตถาคต

(๓) บางพวกมีความโกรธและถือตัว บาง คราวความโลภเกิดแก่เขา พวกเขาไม่ได้ฟังธรรม ไม่สนใจศึกษาธรรม ย่อมไปในทางเสื่อม

(๔) มีความโกรธและความถือตัว บางคราว ความโลภเกิดแก่เขา แต่พวกเขาสนใจฟังธรรม ศึกษาธรรม ย่อมไปทางเจริญ

(๕) มีความโกรธและถือตัว วีสังขารเกิด แก่เขา (การสนทนาปราศรัย นัยอรรถกถา) เขา ไม่ได้ฟังธรรม ย่อมเป็นไปในทางเสื่อม

(๖) บางพวกมีความโกรธและถือตัว วีสัง ขารเกิดขึ้นแก่เขา พวกเขาได้ฟังธรรม ได้ สนใจศึกษาธรรม เข้าใจธรรม ได้ความหลุดพ้น แห่งใจ เพราะปิติปราโมทย์อันเกิดจากการฟัง ธรรมนั้น เมื่อตายแล้วเขาย่อมไปทางเจริญ ไม่ไป ทางเสื่อม

ข้อ (๓) ถึง (๖) จะเห็นว่า คนมีกิเลสเหมือน กัน แต่ตัวประกอบไม่เหมือนกัน คนหนึ่งตาย แล้วไปทางเสื่อม คนหนึ่งไปทางเจริญ

พระพุทธองค์จึงทรงเน้นว่า อย่าประเมิน บุคคล การประเมินบุคคลเป็นสิ่งทำได้ยาก สำหรับผู้ไม่มีญาณ เช่นพระตถาคต

สำหรับคน ๒ คนคือ ปุราณะและอิสิตัตตะ นั้น อรรถกถาแห่งมคสาลาสูตร กล่าวว่า ศีล ของปุราณะเท่ากับปัญญาของอิสิตัตตะ ปัญญา ของอิสิตัตตะเท่ากับศีลของปุราณะ อิสิตัตตะ สูงกว่าโดยปัญญา ปุราณะสูงกว่าโดยศีล ทั้ง ๒ คนจึงมีคติเสมอกัน

๕. มคสาลาสูตรนี้ พระพุทธเจ้าทรงเน้น หลายครั้งกับพระอานนทว่า พวกเธออย่า พ้อใจในเรื่องการประเมินบุคคล เพราะการ ประเมินบุคคลเป็นการทำลายคุณวิเศษของ ตน เพราะคนทั่วไปไม่มีญาณอย่างพระพุทธเจ้า เมื่อประเมินบุคคลก็ประเมินด้วยการอนุมาน (คาดคะเน) ตามแนวความคิดของตน หรือ ถ้าลำเอียงเพราะฉันทาคติเป็นต้นอยู่แล้วก็ ประเมินตามอคตินั้น ย่อมไม่ได้คุณหรือโทษ ตามเป็นจริง แต่จะเป็นการยกย่องเกินจริงบ้าง (ฉันทาคติ) ต่ำหมิ่นมากเกินไปบ้าง (โทสาคติ) พุดเพราะกลัวภัยบ้าง (ภยาคติ) พุดเพราะไม่รู้ เรื่องบ้าง (โมหาคติ)

ชีวิตคนเรามีตัวประกอบมาก ที่เราเห็น ส่วนมากนั้นเป็นเพียงอาการภายนอกหรือ รูปแบบ เนื้อหาชีวิตจริงๆ ของแต่ละคนมีรายละเอียดถี่ยิบ ยากที่จะรู้ได้ การติเตียนและการ ยกย่องบุคคลจึงควรทำอย่างระมัดระวัง

อ้างอิง : มคสาลาสูตร อังคุตตรนิกาย ฉกกนิบาต เล่ม ๒๒ ข้อ ๓๑๕ และอังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต เล่ม ๒๔ ข้อ ๗๕

พระมาลัยเป็นใคร? มาจากไหน? (๒)

ตอนนี้เรามาว่ากันถึงเรื่องราวของพระมาลัยเทวเถระในช่วงระยะเวลาหลัง ซึ่งเนื้อหาได้มาจากคัมภีร์สหัสสวัตถุปกรณ์และถ่ายทอดมาเป็นคัมภีร์รสวาทินีอีกชั้นหนึ่ง ว่ากันว่าฉบับแต่ดั้งเดิมบันทึกเป็นภาษาบาลีก่อนแล้วถอดแปลเป็นภาษาสิงหลอีกคำรบหนึ่ง ระยะเวลาของเรื่องราวชั้นหลังห่างจากชั้นแรกประมาณหนึ่งพันปี

และสำคัญคือเรื่องราวเหล่านี้บันทึกโดยพระอรหันต์ชาวสิงหล นั้นหมายความว่าห้ามวิจารณ์ห้ามวิเคราะหฺ หากใครไม่เชื่อย่อมมีหน้ามุงตรงสู่อบายภูมิเถยเดียว

เนื้อเรื่องเริ่มต้นกล่าวถึงพระมาลัยเทวเถระ (ต้นฉบับเรียกว่ามลายิมหาเทวเถระ) เป็นพระอรหันต์ทรงอภิญญาด้านทิพยจักขุ ได้เห็นด้วยญาณว่าอุบาสกแห่งบ้านจุลคัลละเป็นผู้มีศรัทธาอุปัฏฐากพระสงฆ์เป็นอย่างดี เป็นผู้มีบุญบารมี เมื่อกายแตกทำลายขันธแล้วจะไปบังเกิดเป็นเทวบุตรผู้มเหสักข์ พระเถระปรารถนาจะสงเคราะห์จึงบันดาลฤทธิ์นำพาอุบาสกไปเยี่ยมสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

เนื้อหาในคัมภีร์บอกว่าต้องการพาอุบาสกไปไหว้พระจุฬามณีเจดีย์แห่งสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ซึ่งภายในประดิษฐานพระเมาสีและพระเขี้ยวแก้ว จจึงเท็จอย่างไรว่าไปตามตำรา ส่วนท่านใดเคยไปมาแล้วรบกวนแจ้งตัวตนด้วย จะได้กันไว้เป็นพยาน

รูปปั้นเทพพนม ๑ ถ้ำคัมภีร์ลวราชมหารวิหาร
ศรีลังกา

แต่ยังไม่ได้ไหว้พระเจดีย์ อุบาสกไปเห็นพวกเทวดานางฟ้าเสียก่อน โดยเฉพาะเหล่าเทพบุตรและเทพธิดาผู้สมบูรณ์ด้วยทิพยสมบัติและงามพร้อมด้วยรูปร่างและพัสดราภรณ์สวมใส่ ซึ่งเป็นเทพบุตรและเทพธิดาผู้เป็นบริวารของพระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์

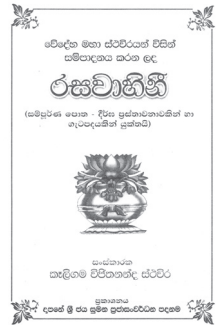
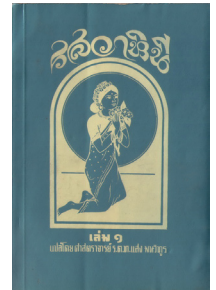
ด้วยเป็นสิ่งแปลกใหม่ไม่เคยเห็นมาก่อน อุบาสกคงตื่นตาตื่นใจจึงคอยดั่งชายจีวรสอบถามพระมาลัยเทวเถระด้วยความอยากรู้อยากเห็น ไม่ว่าจะเป็นเทพบุตรผู้ทรงพัสดราภรณ์สีขาว สีแดง สีทอง สีแก้วมณี และผู้ทรงพัสดราภรณ์ด้วยแก้วเจ็ดประการที่พากันแห่แหนเดินผ่าน พระเถระนั้นทำหน้าที่เป็นล่ามสอบถามบุรพกรรมเก่าแต่หนหลังของเทพบุตรเทพธิดาเหล่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่ล้วนบำเพ็ญทานและรักษาศีลเป็นพื้น

ถามว่า เหตุใดอุบาสกจึงไม่ถามเอง

ตอบว่า น่าจะเกิดอาการประหม่า เพราะเป็นครั้งแรกที่ได้มีโอกาสเดินทางมาสวรรค์โลกและพบเห็นทิพยสมบัติอันงดงามอลังการ

เทวสถาน ของศาสนาฮินดู

คงละลานตาไปหมด โจทย์ยากรู้แต่ปากคงพูด ไม่ออกเลยต้องอาศัยพระเถระคอยเป็นล่าม สอบถามให้ จะบอกว่าคนสามัญพูดกับเทวดา ไม่รู้เรื่องก็คงมิใช่ เพราะตอนท้ายเรื่องอุบาสก ท่านนี้ยังได้พูดคุยกับพระศรีอริยเมตไตรย โพธิสัตว์อยู่

และอุบาสกนั้นครั้งได้เห็นเหล่าเทพยดา และทราบบึงอดีตชาติแต่หนหลังแล้ว คง ประทับใจไม่น้อย เพราะคัมภีร์บอกว่า “ได้เป็น ผู้มีจิตโสมนัส” เป็นเราท่านคงเกิดอาการไม่ต่าง จากอุบาสกเป็นแน่ เพราะแค่เห็นชุตนาครเตรียม บวชยังปลื้มใจน้ำตาไหล ไม่เชื่อลองถามคนที่ เป็นพ่อแม่่นาคดู หากเห็นเทวดาจริงคงเป็นบุญ ใหญ่มหาศาล เผลออาจได้โชคตัวสองตัว

ไฮไลท์ของเรื่องมาสรุปลงตรงพระศรีอริย เมตไตรยโพธิสัตว์ “ผู้มีเทวดาแปดหมื่นสี่พัน องค์เป็นบริวาร” ซึ่งเดินทางมาไหว้พระจุฬามณีเจดีย์ ความยิ่งใหญ่อลังการของขบวนแห่ พระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์นั้น ทำให้อุบาสก ตื่นตาตื่นใจยิ่งนัก เพราะเทวดาใหญ่น้อยที่เห็น

มาก่อนนั้นนี่กว้างใหญ่แล้ว พระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์ยิ่งยิ่งใหญ่อลังการมากกว่าหลาย เท่า จึงสอบถามพระเถระว่า “นี่ใคร รุ่งเรืองด้วย สง่าราศี หาที่เปรียบมิได้ ไม่มีใครเหมือน ส่อง สว่างทิศทั้งหลายเต็มที มียศมาก กำลังมาก”

พูดภาษาวัยรุ่นนั่นคือมาแบบฟูลทิมจัดเต็ม ไม่ได้มาโปรเวตเป็นการส่วนตัวแต่อย่างใด

คำตอบของพระมาลัยเทวเถระน่าสนใจ มาก “ผู้ซึ่งบำเพ็ญบารมีทั้งปวง ๑๖ อสงไขย แสดงธรรมแก่เทวดาทั้งหลาย คือพระเมตไตรย หน่อพระชินสีห์ สัตว์ที่ทำบุญ เกิดในดุสิตบุรี ปรารถนาเพราะเหตุแห่งผู้ใด ผู้นั้นคือ พระเมตไตรย หน่อพระชินสีห์ พระผู้ซึ่งเกิดใน นครเกตุมดี เป็นพระพุทธรูปไม่มีใครยิ่งกว่า ปลดเปลื้องโลกจากความทุกข์ คือพระเมตไตรย หน่อพระชินสีห์ คนจำนวนมากกระทำที่สุดแห่ง ชาติ ในศาสนาเกลียดชังเป็นศาสนาของผู้ใด ใน อนาคตผู้นั้นคือพระเมตไตรย หน่อพระชินสีห์”

ตรงนี้มีเนื้อความคล้ายกับจักกวัตติสูตร ทิฆนิกาย ปาฏิกวรรค ต่างกันเพียงเพิ่มเติม

เนื้อหาเข้ามาเล็กน้อย หากมองผิวเผินเพียงผ่านตา ก็จะไม่เห็นความต่างอันใด เป็นที่น่าสังเกตว่านี่เป็นลักษณะการแต่งตำราของพระสงฆ์ศรีลังกา เพราะนักปราชญ์ชาวศรีลังกานั้นจะไม่ค่อยแต่งเติมเนื้อหาให้โลดโผนแตกต่างจากคัมภีร์พระไตรปิฎกนัก หากจะมีเสริมบ้างก็เป็นไปในทิศทางเดียวกันโดยไม่ให้เสียเนื้อความแต่อย่างใด

ลักษณะของเนื้อหาในคัมภีร์รสวาหินีก็เช่นเดียวกัน

พระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์นั้นครั้งเห็นพระมาลัยเทวเถระแล้ว ได้ลงจากราชรถเข้าไปนมัสการด้วยเบญจางคประดิษฐ์ เมื่อสอบถามเป็นสามิจักรม* พอสมควรแล้ว ได้ผินพระพักตร์ไปพบกับอุบาสกจึงสอบถามพระเถระ ครั้นทราบว่าเป็นอุบาสกผู้มากด้วยศรัทธา จึงมอบผ้าทิพย์คู่หนึ่งให้แก่อุบาสกแล้วโอวาทว่า “ท่านจงอย่าประมาท”

จากนั้นได้เชิญชวนพระเถระกับอุบาสกเดินประทักษิณรอบพระจุฬามณีเจดีย์พร้อมกัน เรื่องราวมาจบลงตรงภาคมนุษย์โลก เมื่อข่าวการไปเยือนสวรรค์โลกแพร่หลายออกไป ผู้คนทุกทิศานุทิศต่างแตกตื่นหลั่งไหลมาสอบถามอุบาสกไม่ขาดสาย คัมภีร์มิได้บอกว่ามีพวกเชื่อชาลยคติศาสนาหรือนักแสงโชคมาคำนวณจำนวนนับบ้างหรือไม่ ระบุเพียงว่าอุบาสกยกผ้าทิพย์คู่หนึ่งขึ้นเป็นสาธกนิทาน แล้วอธิบายเรื่องราวที่ตนได้ยินได้เห็นมาจากสวรรค์โลกแก่ผู้คนเป็นจำนวนมาก แลเมื่อจุตจากอัฐภาพแล้วก็ไปเกิดในดุสิตบุรีในสำนักพระโมตริยโพธิสัตว์นั้นแล

หากเปรียบเทียบกับเวอร์ชันก่อน พระมาลัยเทวเถระในฉบับนี้ดูโลดโผนตื่นเต้นมากกว่า เพราะมีฤทธิ์ทนายภาพสามารถนำพากัลยาณบุณชนไปเยี่ยมชมถึงสวรรค์โลก พร้อมทั้งมีโอกาสสนทนากับพระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์ด้วย

ผู้เขียนเห็นว่าประเด็นสำคัญของเรื่องราวในคัมภีร์รสวาหินีเล่มนี้มุ่งไปที่อุบาสก ภาษาปัจจุบันเรียกว่าต้องการให้อุบาสกเป็นจุดขาย ส่วนพระมาลัยเทวเถระ และพระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์นั้นเป็นเพียงปัจจัยแวดล้อมจะเรียกว่าแต่งเรื่องราวของพระมาลัยเทวเถระ และร้อยเรียงคติความเชื่อพระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์เข้ามาประกอบเรื่องราวให้สมบูรณ์คงไม่ผิด

ถามว่า เพราะเหตุไร

ตอบว่า เพราะปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายนอกในที่นี้หมายถึงคติความเชื่อนอกพระพุทธรศาสนา หากเราศึกษามิติของกาลเวลาจะเห็นว่าคัมภีร์รสวาหินีแต่งขึ้นประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ตรงกับยุคอาณาจักรทมิฬเดณิยะ ซึ่งสมัยนี้ความเชื่อเรื่อง

เทพวิศิษณะ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง
วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร ศรีลังกา

* สามิจักรม แปลว่า การต้อนรับปฐิสนธาร

เทพเจ้าน้อยใหญ่เป็นที่รู้จักแพร่หลายดาชดินตลอดเกาะลังกา จากเดิมชาวพุทธมุ่งความสนใจในพระพุทธรูปศาสนาที่เริ่มถอยห่าง เพราะไม่สามารถตอบสนองความต้องการแห่งจิตใจได้ ต่างกับเทพเจ้าที่สามารถให้ผลสำเร็จดังคำบนบานศาลกล่าวเอาไว้

หนึ่งนั้นคือเทพกตรคามะแห่งเมืองกตรคามะ ผู้ทรงมหิทธิธานูปการความสำเร็จแห่งสรรพหน้าที่การงาน ประดิษฐานทางทิศตะวันออกของเกาะ นอกจากชาวบ้านสามัญชนแล้ว กษัตริย์และขุนนางน้อยใหญ่ต่างพากันกราบไหว้สักการบูชา ลามสักการะน้อยใหญ่จึงหลั่งไหลเข้าสู่เทวาลัยแห่งนี้มากมายเหลือคณานับ

สองนั้นคือเทพอุบลวันหรือวิษณุแห่งเมืองเดวันวะระ ถือกันว่าทรงมหิทธิธานูปการไม่ด้อยกว่าเทพกตรคามะ ตำนานต่างเล่าขานถึงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของเทพเจ้าองค์นี้มากมาย ในฐานะช่วยเหลือปกป้องเกาะลังกาให้พ้นภัยพิบัติหลายต่อหลายครั้ง นอกจากปกป้องเกาะลังกาแล้วยังมีการะหน้าที่คุ้มครองพระศาสนาของพระชินสีห์ด้วย ซึ่งตำแหน่งหน้าที่นี้ได้รับมอบหมายโดยตรงจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตั้งแต่สมัยใกล้พุทธปรินิพพาน

สามนั้นคือเทพสมณะ ผู้ทำหน้าที่คุ้มครองรอยพระพุทธบาทที่ศรีปาทะ ถือว่าเป็นเทพเจ้า

ที่ชาวลังกาให้ความเคารพสูงสุดทุกเชื้อชาติศาสนา เป็นเทพเจ้าอีกองค์หนึ่งที่สถาบันพระมหากษัตริย์ให้ความสำคัญ เห็นได้จากการสร้างทางขึ้นลงเขาศรีปาทะและบริจาคตริพย์สร้างเทวาลัยแห่งเมืองรัตนปุระอย่างยิ่งใหญ่อลังการ

สี่นั้นคือเทพวิภิสสะผู้ปรากฏนามตามภาษาไทยว่าพิเภก แม้จะเป็นเทพฝ่ายมารกลายมาเป็นฝ่ายธรรมะ แต่อิทธิธานูปการก็ยิ่งใหญ่ไม่ต่างจากเทพเหล่าอื่น ผู้ใดปรารถนาบุตรและความสำเร็จ หากบนบานศาลกล่าวอย่างถูกวิธีย่อมสำเร็จทุกรายไป และน่าแปลกคือผู้ประกาศความศักดิ์สิทธิ์ของเทวานุภาพองค์นี้คือพระสงฆ์

และห้า นั้นคือเทพนาคะหรือพระอวโลกิเตศวร แม้จะมีอิทธิธานูปการน้อยกว่าเทพเหล่าอื่น แต่อาศัยว่าพระสงฆ์เป็นผู้หนุนส่งก็กลายเป็นที่รู้จักแพร่หลายของชาวลังกา อีกทั้งมีพิธีกรรมโดดเด่นมากกว่าเทพเหล่าอื่น ซึ่งผู้ทำหน้าที่คือพระสงฆ์นั่นเอง โดยเฉพาะพระสังฆราชโตฏคามเว ศรีราหุลเถระนั้น ถือว่าเป็นผู้ขับเคลื่อนสร้างกระแสเทพองค์นี้อย่างสำคัญ เพราะความมากอิทธิพลของเทพเหล่านี้แล จึงทำให้เรื่องราวของพระมาลัยเถระเปลี่ยนรูปไป

ประเด็นที่บอกว่าเรื่องนี้เน้นความสำคัญของอุบาสกเป็นใหญ่นั้น เพราะว่าสมัยนั้นชาวพุทธน้อยใหญ่หันไปให้ความสำคัญกับเทพเจ้าหมดสิ้น ยอมตนเพื่อบนบานขอพรจากเทพเจ้าโดยลืมความสามารถแห่งตน การที่พระมาลัยเถระแนะนำพาอุบาสกขึ้นไปทัศนจรบนสวรรค์โลกนั้น ก็ชี้ให้เห็นว่า ทิพยสมบัติที่พวกเขาเสวยล้วนเป็นเพราะผลแห่งทานมัยและศีลมัยของตนเท่านั้น หาได้สำเร็จเพราะการบนบานขอพรจากเทพเจ้าน้อยใหญ่ไม่

ส่วนการวางตำแหน่งให้พระมาลัยเทวเถระเป็นเพียงผู้ชี้ทางนั้น ก็ถือว่าการดำเนินตามแบบอย่างของพระพุทธเจ้าที่ทรงเน้นย้ำว่า “อักษาตาโร ตะเถกะตา แปลว่า พระตถาคตเจ้าเป็นเพียงผู้ชี้ทางเท่านั้น” กรณีเช่นนี้มีปรากฏเห็นเป็นปกติตามงานเขียนของพระสงฆ์นักปราชญ์ชาวสิงหล โดยเฉพาะยุคสมัยก่อนการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่พิธีกรรมแบบฮินดูในยุคหลัง

ประเด็นต่อมาคือเหตุใดจึงตั้งพระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์เข้ามาเกี่ยวข้อง

คำตอบแบบง่ายคือต้องการคานอำนาจเทพเจ้าฮินดูและเทพมหายานที่กำลังโด่งดังแพร่หลาย เพราะพระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์นั้นถือว่าเป็นสัญลักษณ์แห่งผู้บำเพ็ญบุญบารมีแล้วประสบความสำเร็จ เป็นจุดขายแบบไม่ต้องโฆษณา นับแต่ยุคหลังพุทธกาลแล้ว การนำเรื่องราวของพระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์มาผูกเข้ากับพระมาลัยเทวเถระ โดยการยกอุบาสกเป็นจุดเด่น ก็เหมือนการอธิบายนามธรรมให้กลายเป็นรูปธรรม

พูดแบบชาวบ้านคือยกคนประสบความสำเร็จแล้วเป็นจุดขาย

สิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องแทรกเข้ามาในเรื่องราวของพระมาลัยเทวเถระเวอร์ชันนี้คือการแสดงฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ตรงนี้ผู้เขียนเห็นว่าเป็นเรื่อง

นาลันดาเทวาลัย เมืองจัมปนา ศรีลังกา

จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเพิ่มเข้ามา ประการหนึ่งเพื่อชี้ให้เห็นว่าพระเถระอรหันต์ผู้ทรงอภิญญาล้วนสำแดงฤทธิ์ได้เป็นปกติวิสัย อีกประการหนึ่งต้องการบอกเป็นนัยว่าพระอรหันต์มีอิทธิปาฏิหาริย์มากมาย เพราะสามารถนำพาอุบาสกไปเที่ยวชมสวรรค์ ย่อมมีอิทธิปาฏิหาริย์ไม่แพ้เทพเจ้าน้อยใหญ่สมัยนั้น จะเรียกว่าใช้ฤทธิ์ข่มฤทธิ์ก็ได้

ผลสำเร็จจากเรื่องพระมาลัยเทวเถระฉบับนี้เป็นอย่างไรไม่ทราบได้

ทราบแต่เพียงว่าภายหลังการปรากฏตัวของพระมาลัยเทวเถระเวอร์ชันนี้ประมาณหนึ่งศตวรรษ ชาวพุทธศรีลังกาต่างหันหน้าไปพึ่งพาเทวานุภาพของเทพน้อยใหญ่หมดสิ้น ทั้งสัจธรรมความจริงของพระพุทธเจ้าไว้เบื้องหลัง ต่างพากันยอมตนไปพึ่งพิงเทพเจ้าฮินดูและมหายานโดยอาศัยพิธีกรรมเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตของสังคม

และสิ่งที่สลดใจยิ่งไปกว่านั้นคือ พระสงฆ์ซึ่งเป็นหลักของศรัทธาญาติโยมในฐานะผู้นำจิตใจ กลับพากันหลงใหลในพิธีกรรมบูชาเทพเจ้าน้อยใหญ่หมดสิ้น บางรูปเป็นเจ้าพิธีกรรมเสียเอง บางรูปแต่งคัมภีร์สรรเสริญเทพเจ้า ต่างพากันหันหลังให้พระพุทธเจ้ามุ่งหน้าแสวงสุขจากทักษิณที่เกิดขึ้นจากพิธีกรรมเช่นไหว้เทพเจ้า มีสภาพไม่ต่างอะไรกับเจ้าพิธีตามเทวาลัย

เรื่องราวเหล่านี้ชวนให้นึกถึงประเทศไทยในปัจจุบัน ซึ่งเราท่านต่างรู้เห็นเป็นอย่างดี กลัวเหลือเกินว่าหากไม่มีมือทรงอำนาจยื่นเข้ามาเปลี่ยนแปลง เห็นทีว่าไม่ช้านานเมืองไทยคงจะเดินตามศรีลังกาดังอดีต

(โปรดอ่านต่อฉบับหน้า)

วัดบันดาใจ

พระเทพบาล

ชุดทอง จาก กองขยะ ๓

ตอน อะไรคือทองในกองขยะ ?

หากเราสามารถมองเห็นทองในกองขยะ ด้วยตาปัญญา จากการได้ยินได้ฟัง และเห็น การกระทำของพ่อแม่ ครูอาจารย์ เราจะเกิด แรงผลักดันภายในให้เริ่มชุดทองด้วยความ เต็มใจ นั่นคือความพึงพอใจในการกระทำ ได้เกิดขึ้นแล้ว ความเพียรจะมาหนุนให้การกระทำ นั้นต่อเนื่องไม่ลดละ หรือหยุดเสียกลางคัน ความสุขภายในใจก็เริ่มแจ่มชัดขึ้นตามลำดับ เมื่อได้กระทำต่อเนื่องในระยะเวลาหนึ่งแล้ว ประสพการณ์ที่เกิดจากการกระทำนั้นจะทำให้ เราเห็นทองนั้นชัดเจนขึ้นๆ และสนุกกับการ พัฒนาการชุดทองนั้น เราจึงจะพบทองจากกอง ขยะอย่างแท้จริง อะไรคือทองในกองขยะ ?

๑. ทองคือธรรมเบื้องต้น

ธรรมเบื้องต้น คือ ธรรมที่ใช้หล่อเลี้ยง ชีวิต ดูแลร่างกาย คือ เงินที่ได้รับในช่วงแรก ของการชุดทอง เพราะขยะที่คัดแยกได้แล้วนั้น จะกลายเป็นขยะที่มีคุณภาพ จึงมีผู้ต้องการนำไปใช้ประโยชน์ต่างๆ ตามชนิดของขยะนั้น เช่น ขวดพลาสติก ก็นำไปเป็นวัตถุดิบในการผลิต เม็ดพลาสติกรีไซเคิล กระดาษลูกฟูก ก็นำไป ผลิตเป็นเยื่อกระดาษ เป็นต้น เงินที่ได้ก็จะนำมาใช้เลี้ยงดูชีวิตนั่นเอง

๒. ทองคือธรรมเบื้องกลาง ระดับที่ ๑

ธรรมเบื้องกลาง ระดับที่ ๑ คือ แผ่นดินทอง แผ่นดินที่มีสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยที่ร่มรื่น ปลอดภัยจากกองขยะ สิ่งปฏิกูล ซึ่งเคยส่งผลกระทบต่อ สภาพพื้นที่ ส่งกลิ่นเหม็น ภาพที่ไม่งดงามริม สองข้างทางที่เคยถูกทับถมจากขยะที่นำมา กองทิ้งไว้ เมื่อเราเริ่มชุดทอง สถานที่เหล่านี้ก็จะ ค่อยๆ เปลี่ยนสภาพกลับกลายมาเป็นแผ่นดินที่มี ประโยชน์ต่อคนในชุมชน แผ่นดินที่สวยงาม ตามธรรมชาติก็จะกลับมา

๓. ทองคือธรรมเบื้องกลาง ระดับที่ ๒

ธรรมเบื้องกลาง ระดับที่ ๒ คือ สุขภาพ ที่ดี เมื่อสภาพที่อยู่อาศัย สภาพอากาศที่ บริสุทธิ์แหล่งเพาะเชื้อโรคต่างๆ หหมดไปแล้ว สุขภาพทองทั้งของตนเอง และคนรอบข้างก็ จะกลับมา เพราะปริมาณของขยะที่ทับถมกัน

จำนวนมากเป็นเวลานานๆ จะเป็นเหตุให้เกิด แก๊สพิษ ภาวะของควันทพิษอันเกิดจากไฟไหม้ กองขยะ และน้ำเสีย ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดโรคทางเดินหายใจ โรคทางเดินอาหาร โรคผิวหนัง เป็นต้น ดังนั้นเมื่อขุดทองจากกองขยะได้แล้ว ทองคือธรรม ระดับที่ ๒ ก็จะมาปรากฏขึ้นตามลำดับต่อไป

๔. ทองคือธรรมเบื้องสูง

ธรรมเบื้องสูง คือปัญญาที่เกิดขึ้นจากการได้ลงมือกระทำ การเห็นถึงสิ่งที่เป็นประโยชน์ไม่ใช่ประโยชน์ จะเกิดขึ้นในใจของคนนั้น เป็นความรู้ชุดใหม่ ที่จิตสามารถเข้าไปสัมผัสได้กับความสุขละเอียด จากความเสียสละความสุขหยาบๆ ที่เคยได้รับเกิดจากความเคยชินกับสะดวกสบายเพียงเล็กน้อย มองเห็นประโยชน์ที่ยิ่งกว่า เกิดความละเอียดชั่ว กลัวบาป จากการกระทำที่ตนเคยละเลย เพราะความเข้าใจเดิมๆ ที่เห็นว่าเรื่องขยะเป็นความรับผิดชอบขององค์กรของรัฐ จิตใจที่เห็นประโยชน์เช่นนี้ เป็นสภาพจิตที่จะเกิดขึ้นได้ เฉพาะบุคคลที่ได้ลงมือกระทำอย่างต่อเนื่อง เพราะบางเรื่องอาจจะยังไม่ส่งผลเป็นภาพของความสำเร็จภายนอก แต่ภาพภายในนั้นจะส่องสว่างขึ้นๆ ทุกครั้งที่ได้มีโอกาสได้กระทำ ความเสียสละ ความสำรวมระวังในการกระทำ ความเห็นในประโยชน์จากการกระทำ และโทษจากการละเลยนั้น

อวสานแห่งการขุดทองจากกองขยะ คือการได้รับธรรมสูงสุด คืออริยทรัพย์อันได้แก่ **ศรัทธา** คือความเชื่อที่เกิดจากการเรียนรู้ว่าสิ่งที่จะได้ลงมือกระทำนั้นจะเกิดประโยชน์ทั้งกับตนเอง และผู้อื่นอย่างแท้จริง **ศีล** คือความระมัดระวังในการกระทำที่จะไม่กระทำในสิ่งที่จะมีโทษกับตนเองและผู้อื่น **hiri** คือความละอายในการกระทำที่จะไม่ทอดธุระในเรื่องต่างๆ **โอตตปปะ** คือความเกรงกลัวภัยอันตรายที่อาจจะเกิดจากการกระทำของตน **พาหุสัจจะ** คือความเป็นผู้ที่จะได้เรียนรู้มาก เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้หลากหลาย และสามารถทำความเข้าใจกับเรื่องเหล่านั้นได้โดยไม่ยาก **จาคะ** คือความเสียสละความสุขส่วนตนในการให้ร่วมมือกับการกระทำต่างๆ อย่างเต็มใจ **ปัญญา** คือความรู้แจ้งเฉพาะตน ที่ปรากฏขึ้นในใจ และสามารถสัมผัสได้ถึงความสุขที่ละเอียด ซึ่งต่างจากความสุขหยาบๆ ที่เกิดขึ้น การได้รับความสะดวกสบายเท่านั้น

ทอง จะเพิ่มค่าตามลำดับของการกระทำ เพียงเริ่มลงมือกระทำ แม้ทองเบื้องต้น จะเป็นรายได้ที่เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย แต่เมื่อก้าวแรกของการกระทำเกิดขึ้น และไม่ลดละการกระทำนั้น สิ่งที่มาคือธรรมในขั้นกลางทั้งสองระดับ และธรรมในขั้นสูงย่อมปรากฏขึ้น **ตาที่มองเห็นทองในกองขยะ คือตาที่มองเห็นธรรมในใจตนเอง** ธรรมตามความเป็นจริง ดังนั้นการขุดทองก็คือการขุดเข้าไปในใจ เราจะพบกับสิ่งที่ถูกปิดบังจากความไม่รู้ เราขุดทองภายนอก คือแสวงหาสิ่งมีค่านอกตัวกันมานานแล้ว เมื่อหันกลับมาขุดทองภายในใจของตนแล้ว เราจะพบกับสิ่งที่มีค่าสูงสุดในชีวิต คือปัญญารู้แจ้ง หันกลับเข้ามาขุดทองจากกองขยะคือทองในใจกันเถอะ แล้วเราจะพบกับธรรมคืออริยทรัพย์ในใจเราเอง

- ❖ วิสัยนาธรรม :
บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน
- ❖ ตามรอยธรรม :
ยิ่งไกลยิ่งเข้า ยิ่งเห็นธรรม !
- ❖ พระธรรมเทศนา : พุทธเถรเทศ
- ❖ กับโลก : เปิดมุมมอง
"พุทธศาสนา" ในโลกตะวันตก
- ❖ ปญญาภิวัตน์ :
สัจจะในยุคหลังความจริง
- ❖ ชวนอ่านหนังสือ :
พุทธศาสนากับโลกธุรกิจ

- ❖ กวีนิพนธ์ : เป็นเรื่อง
- ❖ สารนาฏ :
พระพุทธรูปในยุคลัทธิลัทธิ
- ❖ ในกระแสข่าว :
มุกตลกการพระครูรูปปญญาคุณ
- ❖ ปญญาภิวัตน์ : การประเพณีบุคคล
- ❖ มอเทศ - มอไทย :
พระมาลัย ตอน ๒
- ❖ วัดบันดลใจ :
ชุดทอจากกองขยะ ตอน ๓